

BIBLIOTECA

PENTRU TOTI

SCHILLER

DON CARLOS

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

Clubul cărții digitale 2022

In colecția
„Biblioteca pentru toți”
au apărut:

- Schiller* — Intrigă și iubire
Beaumarchais — Teatru
Anatole France — În floarea vieții
Charles Dickens — Note din America

Lei 8

SCHILLER * DON CARLOS

SCHILLER

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

SCHILLER

DON CARLOS

INFANTE DE SPANIA

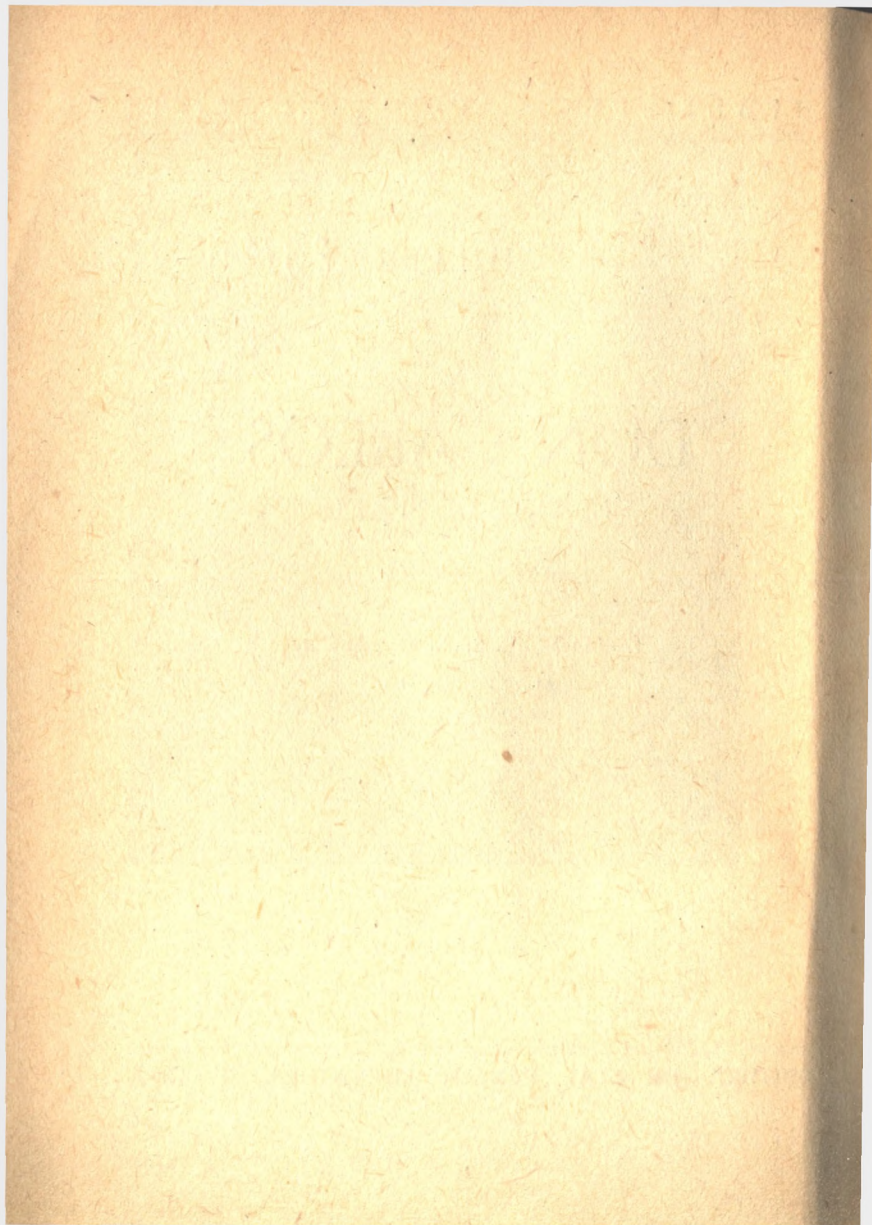
Poem dramatic

Traducere din limba germană de

AL. PHILIPPIDE

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

Clubul cărții digitale 2022

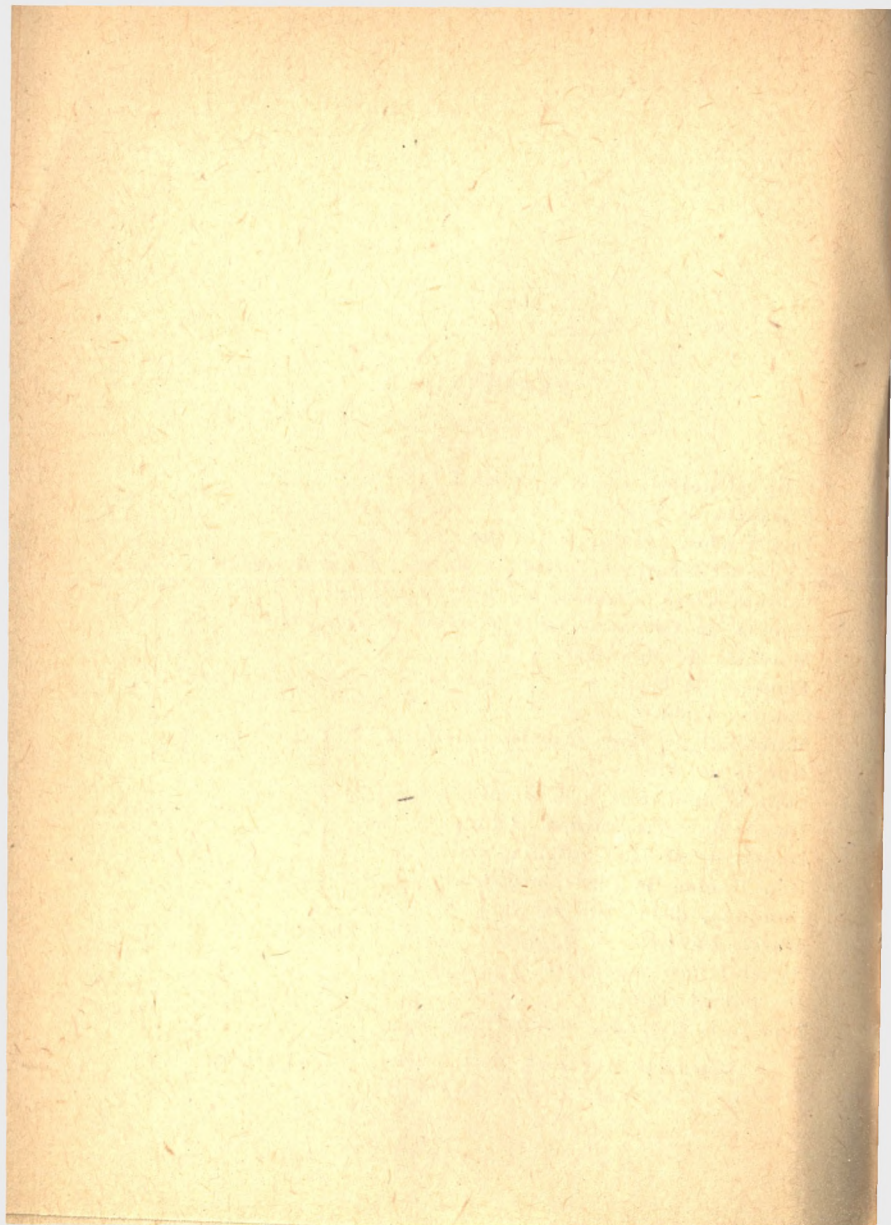
PERSONAJELE

Filip al doilea, *regele Spaniei*
Elisabeta de Valois, *soția lui*
Don Carlos, *prințul moștenitor*
Alessandro Farnese, *prinț de Parma, nepotul regelui*
Infanta Clara Eugenia, *o fetiță de trei ani*
Ducesa de Olivarez, *mare maestră de ceremonii*
Marchiza de Mondecar
Prințesa de Eboli
Contesa Fuentes
Marchizul de Posa, *cavaler de Malta*
Ducele de Alba
Contele de Lerma, *colonel al gărzii regale*
Ducele de Feria, *cavaler al Lînei de Aur*
Ducele de Medina Sidonia, *amiral*
Don Ramon de Taxis, *ministru al poștelor*
Domingo, *duhovnicul regelui*
Marele Inchizitor al Spaniei
Starețul unei mănăstiri
Un paj al reginei
Don Luis Mercado, *medicul reginei*

} *doamne de onoare ale reginei*

} *granzi de Spania*

*Doamne și granzi, paji, ofițeri, garda regelui
și diferite personaje mute*

ACTUL I

Parcul regal din Aranjuez

SCENA I

Carlos, Domingo.

DOMINGO

Frumoasa vreme din Aranjuez
S-a isprăvit. Alteța voastră însă,
Nu pleacă mai senină de aici.
Am stat aici degeaba. Rupeți dară
Această enigmatică tăcere.
Spre părinteasca inimă, alteță,
Deschideți-vă inima. Monarhul
Va da oricât să-l vadă mulțumit
Pe fiul său, pe unicul său fiu.

(Carlos pune ochii în pământ și tace.)

Nici o dorință nu-i, pe care cerul
Să n-o fi-ndeplinit celui mai drag
Din fiii lui. Am fost și eu de față
Cînd Carol, la Toledo, a primit

Omagiul de credință. Prinți de seamă
Se-nghesuiau ca să-i sărute mîna
Și, prăbușite, dintr-o dată șase
Regate îi căzură la picioare.
Vedeam cum sîngele-i trufaș și tînăr
I se urca-n obraji; vedeam cum pieptul
Îi tresărea de hotărîri domnești;
Și ochiul său, aprins de bucurie,
Zbura triumfător peste mulțime.
Și ochiu-acesta glas prindea spunînd:
Sînt mulțumit.

(Carlos întoarce capul în altă parte.)

Mîhnirea asta gravă,
Solemnă, și pe care noi, alteță,
Opt luni în șir în ochi v-am urmărit-o,
Enigma-ntregii curți, îngrijorarea
Întregului regat, pe suveran
Atîtea nopți de grijă l-au costat,
Pe mama voastr-atîtea lacrimi!

CARLOS

(se întoarce repede către el)

Mama?

O, Doamne! dă-mi puterea ca să iert
Pe-acela care mi-a făcut-o mamă!

DOMINGO

Alteță!

CARLOS

(luîndu-și seama și ducîndu-și mîna la frunte)

Eu, părinte, n-am avut
Noroc cu mamele. Chiar prima faptă
A mea pe lume-a fost să-mi ucid mama.

DOMINGO

Alteță, este oare cu puțință
Mustrarea asta să vă stea pe suflet?

CARLOS

Și mama mea cea nouă: N-am pierdut
Iubirea tatei din pricina ei?
Prea mult n-am fost drag tatei niciodată.
Atîta merit doar aveam și eu:
Că eram singurul lui fiu. Dar ea
I-a dat acum o fiică. Cine știe
Ce zace-n hăul vremii viitoare?

DOMINGO

Glumiți cu mine-alteță! Toată Spania
Adoră pe regină. De ce numai
Alteța voastră s-o vedeți cu ură
Și glasu-nțelepciunii s-ascultați
Cînd o priviți? Alteță, cum? Femeia
Cea mai frumoasă de pe tot pămîntul,
Regină... ea care v-a fost cîndva
Logodnică? Nu, nu se poate-alteță.
E cu puțință Carlos să urască
Ceea ce toți iubesc? Atît de straniu
Nu poate Carlos să se contrazică.
Băgați de seam-alteță să nu afle
Că fiul ei o vede cu dispreț:
Aceasta ar îndurera-o.

CARLOS

Crezi?

DOMINGO

Vă amintiți, alteță, de turnirul
Din Saragosa-n care suveranul
A fost rănit de-o așchie de lance...

Cu doamnele-i regina sta-n tribuna
Din mijloc. Și deodată s-auzi
Un strigăt: „Regele-i rănit!“ Tumult!
Și zvonu-n șoapt-ajunge la urechea
Reginei. „Printul?“ strigă ea și vrea...
Vrea să se-arunce jos de la tribună.
„Nu, regele“, răspunde cineva.
„Atunci aduceți repede un medic“,
Rostește ea trăgîndu-și răsuflarea...

(După cîteva clipe de tăcere.)

Pe gînduri stați, alteță?

CARLOS

Da. Admir

Pe veselul duhovnic al maiestății sale:
Ce priceput e-n povestiri hazlii!

(Grav și sumbru.)

Am auzit spunîndu-se mereu
Că cei ce iscodesc și clevetesc
Pe lume au adus mai multe rele
Decît aduce-otrava și pumnalul.
Părinte, osteneala ți-i degeaba.
De vrei răsplată, du-te-acum la rege.

DOMINGO

Alteță, bine faceți că sînteți
Prudent cu oamenii... Dar — cu măsură!
Nu alungați de-a valma pe prieteni
Cu bîrfitorii și cu ipocriții.
Eu numai bine vă doresc.

CARLOS

Atunci

Vezi să nu bage tatăl meu de seamă
Că altfel purpura de cardinal s-a dus!

DOMINGO

(tresărind)

Cum?

CARLOS

Chiar așa. Nu ți-a făgăduit
El oare primul jilt de cardinal
Vacant în Spania?

DOMINGO

Alteță, rîdeți

De mine.

CARLOS

Mă ferească dumnezeu
Să rîd de-un om temut care pe tata
Îl poate binecuvînta și-l poate
Afurisi.

DOMINGO

Nu vreau să mă încumet,
Alteță, să pătrund cumva misterul
Mîhnirii voastre-adînci și respectate.
Atîta doar vreau să v-aduc aminte
Că sufletelor roase de durere
Biserica le dă un adăpost
La care n-are cheie nici un rege
Și unde chiar pe-o faptă rea s-așază
Pecetea grav-a unei Sfinte Taine.
Pricepeți ce anume vreau să spun.

CARLOS

Departe e de mine orice gînd
De-a ispiti pe cel ce are-n paza-i
Pecetea asta.

DOMINGO

Dar de ce, alteță,
Ne-ncrederea aceasta? Nu cunoașteți
Pe slujitorul vostru devotat.

CARLOS

(il ia de mină)

Atunci, mai bine lasă-mă! Toți știu
Că ești om sfânt. Dar drept să-ți spun, eu cred
Că ești prea coplesit de treburî. Drumul
Pînă la scaunul papal, părinte,
E lung; și dacă știi prea multe lucruri
Ești și mai coplesit. Du vorba asta
La rege — care te-a trimis aici.

DOMINGO

Trimis aici...

CARLOS

Da, da! O! Știu prea bine,
Prea bine știu c-aici, la curtea asta,
Eu sînt trădat... Da, știu că zeci de ochi
Plătiți sînt să mă urmărească. Știu
Că regele feciorul și-a vîndut
Celui mai rău din slujitorii săi
Și fiecare vorb-a mea e prinsă
Și-aducătorului mai scump plătită
Decît a fost vreodat-o faptă bună.
Mai știu... Dar nu mai spun. Inima mea
S-ar revărsa și am vorbit destul.

DOMINGO

Chiar astă-seară regele dorește
Să fie la Madrid. Și curtea-i gata.
Deci dați-mi voie-alteță...

CARLOS

Da, da, vin.

(Domingo iese. După o pauză.)

O, Filip, vrednic ești de plîns cum vrednic
De plîns e fiul tău. Văd de pe-acum

Cum veninosul șarpe-al bănuiei
Îți mușcă inima. Nefericita
Ta curiozitate-acum grăbește
Cea mai cumplită din descoperiri
Și mînios vei fi cînd ai s-o faci.

SCENA II

Carlos. Marchizul de Posa.

CARLOS

Dar cine vine? O, puteri cerești!
Rodrigo!

POSA.

Carlos!

CARLOS

Chiar așa să fie?
E-adevărat ce văd? Tu ești?... Ești tu!
Te strîng la inimă și simt cum bate
Și inima-ți o dată cu a mea.
O, totu-i iarăși bine. În această
Îmbrățișare inima-mi bolnavă
Se vindecă la pieptul tău, Rodrigo.

POSA

Bolnavă inima? Și de ce „iarăși
E totul bine“? Ce anume-avea
Nevoie ca să fie iarăși bine?
Mă miră tot ce-aud.

CARLOS

Dar ce te-aduce
În chip neașteptat de la Bruxelles?

Cui datoresc plăcerea asta? Cui?
Dar ce să mai întreb? Sublimă providență,
Pe cel ce-i beat de bucurie iartă-l
Și iartă-i și această pîngărire!
Cui altui' decît ție, milostivo?
Știași că n-am un înger păzitor;
Mi-ai dat pe-acesta; iar eu stau și-ntreb!

POSA

Iertare-alteță scumpă, că răspund
La bucuria asta cu mîhnire.
Nu m-așteptam să-l văd așa pe fiul
Lui Filip. O roșeață nefirească
Pe-obrazul vostru palid se aprinde
Și buzele vă tremură ca-n friguri.
Ce trebuie să cred, iubite priinț?
Acesta e viteazul către care
Am fost trimis de-un asuprit popor?
Căci eu aici nu sînt Rodrigo, nu-s
Tovarășul de joacă al lui Carlos.
Vă-mbrățișez ca sol al omenirii
Întregi; cu mine plîng la pieptul vostru
Provinciile Flandrei și vă roagă,
Stăruitor și-adînc, să le salvați.
S-a isprăvit cu-această țară, care
Vi-i scumpă, dacă ducele de Alba,
Călău mînat de fanatism, va merge
Cu pravili spaniole la Bruxelles.
Această țară nobilă își pune
Suprema ei speranță în nepotul
Destoinic al lui Carol împăratul.
Ea pierde dacă inima lui uită
Să bată pentru omenirea-ntreagă.

CARLOS

Ea pierde, da!

POSA

Vai mie! Ce aud?

CARLOS

Vorbești de vremuri care nu mai sînt.
Și eu visam odinioar-un Carlos
Ce s-aprindea vorbind de libertate.
Acela însă a murit de mult.
Cel care-l vezi acum nu-i Carlos care
S-a despărțit de tine la Alcala
Și care și-a închipuit că poate
Fi creatorul unor vremi de aur
În Spania. O, ce închipuire
Naivă dar zeește de frumoasă!
S-au dus acele visuri...

POSA

Fost-au oare

Doar numai visuri?

CARLOS

Lasă-mă să plîng,
Să plîng la pieptul tău amare lacrimi,
Tu singuru-mi prieten. N-am pe nimeni,
Pe nimeni n-am în toată lumea asta.
Depart se întinde sceptrul tatei,
Depart merg corăbiile noastre,
Și totuși nici un loc pe lume n-am,
Nu, nici un loc decît doar lîngă tine,
Unde să plîng nestingherit de nimeni.
Rodrigo, pentru tot ce-odinioară
Sperat-am amîndoi, nu m-alunga.

POSA

(s-apleacă asupra lui cu emoție adîncă)

CARLOS

Gîndește-te c-aș fi un biet orfan
Pe care-n preajma tronului, cu milă,
Tu l-ai ales. Nu știu ce-nseamnă tată:
Sînt fiu de rege... De-i adevărat
Ce-mi spune inima, că dintre toți
Tu singur ești sortit să mă-nțelegi,
Dacă cumva natura creatoare
L-a repetat pe Carlos în Rodrigo
Și-n sufletele noastre-aceleași coarde
Au răsunit în răsăritul vieții
Și dac-o lacrimă de-a mea îți este
Mai scumpă ca bunăvoința tatei...

POSA

Decît orice mai scumpă!

CARLOS

Am căzut

Atît de jos, atît sînt de sărac
Că trebuie acum să-ți amintesc
Copilăria noastră, să te rog
Ca să plătești o veche datorie,
De mult uitată, pe care-ai făcut-o
Cînd înc-aveai hăinuțe de copil,
Pe vremea cînd, zburdalnici amîndoi,
Hălăduiam frățește împreună,
Cînd singuru-mi necaz era acela
De-a mă vedea întunecat de tine.
Atunci m-am hotărît cu vitejie
Să te-ndrălesc nemăsurat de mult
Fiindcă nu-ndrăzneam să te ajung.
Și-am început să nu te las în pace
Cu dezmierdări și dragoste frățească.
Tu, suflet mîndru, mi-ai răspuns cam rece.
De multe ori — dar fără să mă vezi —

Mi se umpleau de grele lacrimi ochii
Cînd tu nu mă băgai în seamă și
Îmbrățișai copii de-un rang mai mic.
De ce numai pe ei? strigam eu trist.
Nu-ți sînt și eu la fel de drag? — Tu însă
Îngenuncheai în față-mi, grav, solemn,
Spunîndu-mi c-așa cere cuviința
Să stai de vorbă cu un fiu de rege.

POSA

O, las-altețã aceste întîmplări
Copilărești de care și-acuma mi-i rușine.

CARLOS

Nu eram încă vrednic să-ți fiu drag.
Și totuși n-ai putut să-ndepărtezi
De tine inima-mi disprețuită
Și sfîșiată. De trei ori pe prinț
L-ai alungat, de trei ori el s-a-ntors,
Rugîndu-te să-l îndrăgești, smulgîndu-ți
Iubirea cu de-a sila. Întîmplarea
A-nfăptuit ce nu putuse Carlos.
La joac-odată mînea ta lovi
În față pe mătușă-mea, regina
Boemiei. Ea a crezut că tu
Făcuseși asta înadins. S-a dus
La rege și s-a plîns. Și iat-acum
Că toți copiii de la curte sînt
Chemăți să spuie cine-i vinovatul.
Și regele se jură că amarnic
Va pedepsi această faptă rea,
Chiar dacă fiul său ar fi făcut-o.
Tu tremurai; cînd te-am văzut așa,
În fața regelui m-am aruncat
Și am strigat: „Eu sînt cel vinovat.
Pe fiul tău acuma te răzbună!”

POSA

Ce-mi amintiți, alteță!

CARLOS

Și pedeapsa

S-a-ndeplinit în fața-ntregii curți
Înduioșate. Ca un sclav a fost
Crunt pedepsit prietenul tău Carlos.
Eu mă uitam la tine. Nu plîngeam
Și de durere dinții mei scrișneau.
Dar nu plîngeam. Și sîngele-mi domnesc
Curgea sub lovituri în chip nemernic.
Dar nu plîngeam și mă uitam la tine.
Pe urmă ai venit și la picioare
Mi te-ai zvîrlit în lacrimi și mi-ai spus:
„Mîndria mea acuma e învinsă;
Cînd vei fi rege am să mă plătesc.“

POSA

(ii întinde mîna)

Da, Carlos. Jurămîntul de copil
Acuma, ca bărbat, îl înnoiesc.
Vreau să plătesc. Și poate ceasul meu
Odată va suna.

CARLOS

A și sunat.

E vremea să plătești. Nu zăbovi.
Îmi trebuie iubire. Și o taină
Cumplită-mi arde pieptul. Dar eu vreau,
Vreau să ți-o spun. Pe palida ta față
Citi-voi condamnarea mea la moarte.
Ascultă-nmărmurit, dar nu răspunde.
Eu sînt îndrăgostit de mama.

POSA

Doamne!

CARLOS

Nu! Nu vreau să mă cruți. Vorbește! Spune
Că nu-i pe lumea asta vreo durere
Care să semene cu-a mea. Vorbește.
Dar tot ce poți să-mi spui eu bănuiesc.
Un fiu îndrăgostit de mama lui!
Moravurile, legile naturii
Și pravilele Romei, tot condamnă
Această pasiune. Ce vreau eu
Lovește groaznic drepturile tatei.
Știu — și-o iubesc. Pe calea asta mergi
La nebunie ori la eșafod.
Iubesc fără speranță, pătimaș,
Cu spaima morții și primejdia vieții.
Știu asta, totuși o iubesc.

POSA

Regina

Cunoaște-această dragoste?

CARLOS

Cum oare

Puteam să-i spun ceva? Doar e soția
Lui Filip și regină; și aici
Sîntem în Spania. Păzită strașnic
De gelozia tatei și-ngrădită
De eticheta curții, cum puteam
De dînsa să m-apropii fără martori?
Opt infernale luni s-au împlinit
De cînd am fost chemat de tata de la școală,
De cînd sînt zilnic condamnat s-o văd
Și mut să fiu într-una, ca mormîntul.
Rodrigo, sînt opt luni îngrozitoare
De cînd în pieptu-mi focu-acesta arde.
De mii de ori mi-a fluturat pe buze
Cumplita taină și de mii de ori

S-a-ntors mereu în inimă, sfioasă.
Rodrigo, de-aş' fi singur două clipe
Cu dînsa...

POSA

Vai! Dar tatăl vostru-alteţă?

CARLOS

De ce mi-aduci aminte iar de dînsul?
Vorbeşte despre remuşcări şi spaime,
Numai de tatăl meu să nu vorbeşti!

POSA

Urîţi pe tatăl vostru?

CARLOS

Nu! O, nu!

Eu nu-l urăsc pe tata, dar fiorii
Şi-o spaimă de răufăcător m-apucă
La numele acesta-ngrozitor.
Ce pot să fac dac-a stîrpit în mine
O creştere slugarnică sămînţa
Cea gingaş-a iubirii? — Şase ani
Aveam cînd am văzut înîlta oară
Pe omu-acesta înspăimîntător
Şi care mi s-a spus că-i tatăl meu.
Era-ntr-o dimineaţă-n care tocmai
Semnase patru condamnări la moarte.
Iar dup-aceea nu l-am mai văzut
Decît atunci cînd îmi primeam pedeapsa
Pentru-o greşală oarecare... Doamne!
Simt că mă copleşeşte-amărăciunea.
Destul! Destul cu-acestea toate.

POSA

Nu!

Acuma trebui' să vorbiţi, alteţă,
Căci inima prin vorbe se descarcă.

CARLOS

Mult m-am luptat cu mine însumi, mult.
Cînd garda mea dormea, în miez de noapte,
De multe ori, plîngînd amar, în fața
Fecioarei preacurate m-aruncam
Și mă rugam să-mi dea un suflet simplu!
Dar mă rugam zadarnic. O, Rodrigo,
Dezvăluiește-mi tu enigma asta
A providenței. Din atîția tați
De ce acesta tocmai mi-a fost dat?
Iar lui, din mii de fii mai buni, de ce
I-am fost dat tocmai eu? Natura două
Firi mai deosebite n-a găsit.
Cum a putut ea două mari extreme
Ale-omeneshii firi să le-mpreune
Printr-o atît de sfîntă legătură?
Cumplită soartă! De ce e oare-așa?
De ce doi oameni care se resping
Se întîlnesc cumplit într-o dorință?
Tu vezi aici, Rodrigo, două stele
Vrăjmașe care-n lungul mers al vremii
O dată numai, cutremurător,
S-ating și se despart pe veșnicie.

POSA

Presimt un mare nenoroc.

CARLOS

Și eu.

Ca Furiile iadului m-alungă
Cumplete visuri. Duhul meu cel bun
Se luptă, șovăind, cu negre gînduri.
Nefericitu-mi cuget se tîrăște
Sucit prin labirintice sofisme
Și-ajunge-n fața unei largi prăpăstii...

Rodrigo, dacă uit vreodată — văd
Din ochii tăi că știi ce vreau să spun—
Dacă vreodată uit că-i tatăl meu,
O să-mi mai pese-atunci de rege?

POSA

(după o scurtă tăcere)

Pot

Să-i fac lui Carlos oare-o rugămintă?
Orice-ați avea de gînd, făgăduiți-mi
Că n-o să faceți fără sfatul meu.
Făgăduiți?

CARLOS

Da! Totul, totul,
Tot ce prietenia ta îmi cere.
Voi face cum vei spune.

POSA

Suveranul

Se-ntoarce astăzi în oraș. Nu-i vreme
Prea multă. Dacă vreți să stați de vorbă
În taină cu regina, nu puteți
Decît aicea în Aranjuez.
Singurătatea locului și felul
De viață mai nestingherit de-aici
Prielnice-s...

CARLOS

Așa speram și eu
Dar vai, degeaba-mi fu speranța.

POSA

Nu!

Eu chiar acum mă-nfățișez la dînsa.
Dac-a rămas aceeași ca la curtea
Lui Henric și în Spania, atunci

Mă va primi deschis și sincer. Dacă-i
Citesc în ochi speranțele lui Carlos
Și văd c-ar vrea această întâlnire
Și dacă doamnele-i nu sînt de față...

CARLOS

Cele mai multe sînt de partea mea;
Din ele mai cu seamă Mondecар;
Băiatul ei mi-e paj.

POSA

Cu-atît mai bine.
Atunci, alteță, fiți pe-aproape, gata
La semnul meu îndată să veniți.

CARLOS

Da, du-te și grăbește-te.

POSA

Nu vreau
Să-ntîrzii nici o clipă. Deci, alteță,
La revedere, în curînd.

(Pleacă, fiecare în altă direcție.)

SCENA III

*Curtea reginei, din Aranjuez. O grădină cu o alee,
în apropierea pavilionului reginei.*

*Regina, ducesa de Olivarez, prințesa de Eboli și
marchiza de Mondecар vin pe alee.*

REGINA

(către marchiză)

Stai lîngă mine, Mondecар. Prințesa
Cu ochii ei voioși m-a necăjit

Într-una toată dimineăta asta.
De-abia își poate-ascunde bucuria
Că pleacă de la țară.

EBOLI

Maiestate,
E drept, mă bucur că revăd Madridul.

MONDECAR

Și maiestatea voastră nu? Atît de greu
Vă despărțiți acum de-Aranjuez?

REGINA

Da... cel puțin de locurile-acestea.
Aici sînt parcă-n lumea mea. Mi-i drag
Să stau aici. Natura cîmpenească,
Prietenă copilăriei mele,
Mă-ntîmpină cu blînde adieri.
Găsesc aici copilărești petreceri
Și aerul iubitei mele Franțe.
Să nu-mi luați în nume de rău asta.
Pe toți ne trage inima mereu
Spre patrie.

EBOLI

Dar nu vedeți ce triste
Și singuratic-s aceste locuri?
Sîntem aici chiar ca la mănăstire.

REGINA

Ba dimpotrivă cred. Madridu-i trist...
Ducesa noastră oare ce ne spune?

DUCESA DE OLIVAREZ

Eu, maiestate, știu că-i obiceiul
Să stăm aici o lună, și o lună
La Prado, iară iarna la palat.
A fost așa de cînd sînt regi în Spania.

REGINA

Ducesă, știți că eu am renunțat
Să mai discut ceva cu dumneavoastră.

MONDECAR

Și în Madrid ce bine-o să petrecem!
Se fac în plaza Mayor, pentru-o luptă
Cu tauri, pregătiri. Ni s-a promis
Și-un autodafe.

REGINA

Ni s-a promis!
Așa vorbește blînda mea marchiză?

MONDECAR

Și de ce nu? Vedem cum ard de vii
Doar niște eretici!

REGINA

Sper că prințesa
De Eboli gîndește altfel.

EBOLI

Eu?

Din suflet rog pe maiestatea voastră
Să nu mă creadă o mai rea creștină
Decît marchiza Mondecар.

REGINA

Ah, da!

Uitasem unde sînt... Dar ce vorbeam?
Vorbeam de viața noastră- aici la țară.
Ce repede-a trecut și luna asta!
Credeam că mă va bucura mai mult
Șederea mea pe locurile-acestea
Dar ce sperasem totuși n-am găsit.

Aşa-i cu orişice `speranță oare?
Nu pot de loc să aflu care-anume
Dintre dorințe nu s-a-ndeplinit.

OLIVAREZ

Printesă Eboli, nu ne-ați spus încă
De are Gomez vreo speranță și
Dacă veți fi-n curînd mireasa lui.

REGINA

Da, bine că mi-ați amintit, ducesă.

(Către prințesă.)

Am fost rugată să vorbesc dar nu știu
Într-adevăr ce pot să spun. Bărbatul
Pe care i l-aș hărăzi prințesei
Ar trebui să fie un om vrednic.

OLIVAREZ

Aşa și este chiar, om foarte vrednic;
Și e știut că suveranul nostru
I-a dăruit înalta sa favoare.

REGINA

Asta-l va face foarte fericit.
Noi însă vrem să știm dacă el poate
Iubi și poate fi iubit... Prințesă,
Eu asta te întreb.

EBOLI

*(stă cîteva clipe tăcută și încurcată cu ochii în
pămînt, apoi cade la picioarele reginei)*

Regină bună,
Fiți milostivă și nu mă lăsați
Să fiu o jertfă.

REGINA

Jertfă? Nici nu vreau
Să știu mai mult. Ridică-te. E-o soartă
Amarnică și grea să fii jertfit.
Te cred. Ridică-te. E mult de când
Ai refuzat pe conte?

EBOLI

(ridicându-se)

O, de mult,
De-atunci sînt luni de zile. Prințul Carlos
Era la studii...

REGINA

(tresare și o privește cu atenție)

Nu te-ai întrebat
Din ce pricină oare?

EBOLI

(cu o oarecare tulburare)

Maiestate,
Nu vreau cu nici un preț și niciodată
Din mii și mii de pricini.

REGINA

(cu gravitate)

Una numai
Și e prea mult. Nu-l prețuiești. Mi-ajunge.
Și-acuma să vorbim de altceva.

(Către celelalte doamne.)

Azi, încă n-am văzut-o pe infanta.
Marchiză, adă-mi-o, te rog, aici.

OLIVAREZ

(se uită la ceas)

Dar nu e ceasul încă, maiestate.

REGINA

Nu-i ceasul cînd am voie să fiu mamă?
Îmi pare rău. Vedeți să nu uitați
Să m-anunțați cînd va suna...
(*Un paj intră și vorbește încet ducesei de Olivarez ,
care se întoarce apoi către regină.*)

OLIVAREZ

Marchizul

De Posa, maiestate...

REGINA

Posa?

OLIVAREZ

Da.

Din Franța și din Țările de Jos
Șosește-acum și cere-ngăduința
Să înmîneze cîteva scrisori
De la regenta-mamă..

REGINA

Asta-i voie?

OLIVAREZ

(*pe gînduri*)

În protocolul meu nu se vorbește
De cazu-acesta unic cînd un grande
De Spania venind de la o curte
Străină cu-o scrisoare o-nmînează
Reginei în grădină.

REGINA

Foarte bine.

Iau eu asupra mea orice pericol.

OLIVAREZ

Atunci cer voie maiestății voastre
Să mă retrag...

REGINA

Veți face cum veți crede,

Ducesă.

(Ducesa pleacă. Regina face semn pajului, care iese imediat.)

SCENA IV

*Regina, prințesa de Eboli, marchiza de Mondecar,
marchizul de Posa.*

REGINA

Fii binevenit,
Marchize, pe pământul spaniol.

POSA

De care n-am spus încă niciodată
Cu-atîta bine-ndreptățită fală
Cum spun acum, că-i țara mea.

REGINA

(către cele două doamne)

Marchizul

De Posa, care-ntr-un turnir la Reims
Cu tatăl meu a rupt o lance și
Culoarea mea de trei ori a purtat-o
Învingător. Din națiunea lui
El cel dintîi mi-a dat prilej să simt
Ce glorie-i să fii regina Spaniei.

(Către marchiz.)

Cînd cea din urmă oară ne-am văzut,
La Luvru, cavalerie, v-ați fi spus
Că în Castilia îmi veți fi oaspe?

POSA

Nu, maiestate, nici nu mă gîndeam
Că de la Franța noi vom cîștiga
Un prețios odor, singurul care
Îi rămăsese și i-l mai rîvneam.

REGINA

Ce spaniol trufaș! „Singurul care
Îi rămăsese“!... Și-asta unei fiice
A Casei de Valois!

POSA

Da, maiestate!
Pot spune asta, pentru că acum
Sînteți a noastră.

REGINA

După cum aud,
Ați avut drum prin Franța. Ce-mi aduceți
Din partea veneratei mele mame
Și de la mult iubiții frați ai mei?

POSA

(ii dă scrisorile)

Regina mamă e bolnavă. N-are
În lumea asta altă bucurie
Decît să știe doar că fiica ei
Pe tronul Spaniei e fericită.

REGINA

Cum să nu fie oare amintindu-și
De-atîtea rude scumpe; amintindu-și
De-atîtea... Cavalerie, cred c-ați fost
Prin multe țări și pe la multe curți
Și-ați cunoscut tot felul de-obiceiuri.
Acum se spune că v-ați hotărît

Să stați în țară și să fiți un prinț
Mai mare între zidurile voastre
Ca regele pe tron... Un filozof
Și un om liber!... Mă-ndoiesc profund
Că viața din Madrid o să vă placă...
E foarte multă... liniște-n Madrid.

POSA

Mai multă chiar decît îi trebuiește
Europei ca să fie mulțumită.

REGINA

Așa aud și eu... Am cam uitat
De treburile-acestei lumi; păstrez
Aproape numai amîntirea lor.

(Către prințesa de Eboli.)

Prințesă Eboli, uite-o zambilă.
N-ai vrea cumva să mi-o aduci?

*(Prințesa de Eboli se duce. Regina către marchiz
cu o voce mai scăzută.)*

Marchize,

De nu mă-nșel, sosirea dumitale
A mai înveselit pe cineva
Aici la curte.

POSA

Da. Am întîlnit

Un om mîhnit pe care-n lumea asta
Nu l-ar înveseli decît...

(Prințesa se întoarce cu floarea.)

EBOLI

Marchizul

Care-a văzut atîtea țări străine
Desigur ne va spune o mulțime
De lucruri minunate.

POSA

Negreșit.

Să caute-aventuri e datoria
Oricărui cavaler și cea mai sfântă-i
Să apere pe doamne.

MONDECAR

De giganți!

Acuma nu mai sînt giganți.

POSA

Puterea

Asupritoare este un gigant
Pentru cei slabi.

REGINA

Ce spune cavalerul

E-adevărat. Mai sînt giganți pe lume
Dar nu mai sînt pe lume cavaleri.

POSA

Cînd mă-ntorceam din Napoli am fost
De față la o tristă întîmplare
La care-am fost și eu părtaș prin sfîntul
Prieteniei legămînt. Și dacă
Nu mi-ar fi teamă c-am s-o plictisesc
Pe maiestatea voastră...

REGINA

Am de-ales?

Vedeți, prințesa nu-și mai află locul
De curiozitate. Povestiți.
Și mie-mi place să ascult istorii.

POSA

Două familii nobile-n Mirandola,
Sătule de o lungă dușmănie

Păstrată de la Guelfi și Ghibelini
De-a lungul veacurilor, hotărîră
Prin blînde legături de înrudire
Să se unească și să se împace.
Fernando, așadar, nepot de soră
Al falnicului Pietro, și Matilda,
Frumoasa fiic-a lui Colonna, fură
Sortiți să-ncheie-această legătură.
Natura niciodată două inimi
Mai potrivite una pentru alta
N-a zămislit. Și n-a fost niciodată
Mai fericit-alegere. Fernando
Logodnica-și văzuse pîn-atunci
Doar în portret. Și se-ntreba cu grijă
De-i oare chiar așa cum o arată
Portretul, căruia speranța lui
Înflăcărată mai că nu-ndrăznea
Să-i dea crezare. Și acum, în Padova,
Unde era la studii, aștepta
Cu nerăbdare fericita clipă
Cînd va putea căzîndu-i la picioare
Să-i spuie-ntîia oară c-o iubește.

*(Regina devine mai atentă. După o scurtă pauză,
marchizul continuă povestirea adresîndu-se, atît cît
îi îngăduie prezența reginei, mai mult prințesei
de Eboli.)*

În vremea asta iată că soția
Lui Pietro moare. Și cu tineresc
Avînt bătrînul soarbe ce se spune
Despre Matilda. Vrea s-o vadă. Vine.
O vede. O iubește. Pasiunea
Sugrumă slaba voce a naturii.
Și unchiul ia nepotului logodnica
Și-și consfințește furtul la altar.

REGINA

Ce face-atunci Fernando?

POSA

Nesțiind

De-această groaznică schimbare, pleacă
Pe aripile iubirii la Mirandola.
Spre seară calu-n goană îl aduce
La porți. Aude un bacantic vuiet
De dansuri și de muzici în palat.
În grabă urcă treptele și iată
Că-n sala nunții vede printre oaspeți
Pe Pietro-n fruntea mesei. Lângă dînsul
E îngerul la care nopți de-a rîndul
Fernando a visat și care-n visu-i
N-a fost nicicînd atît de strălucit.
Dintr-o privire vede tot ce-a fost
Al lui și ce-a pierdut pe totdeauna.

EBOLI

Nefericit Fernando!

REGINA

Cum? Povestea

S-a isprăvit, marchize? O-ncheiere
Tot trebuie să aibă!

POSA

Nu, nu încă.

REGINA

Ne-ați spus doar că Fernando vi-i prieten!

POSA

Da, cel mai scump.

EBOLI

Atunci urmați, vă rog,
Urmați cu povestirea, cavalerie!

POSA

E foarte tristă și-amintirea ei
Mă doare. Dați-mi voie să nu spun
Cum se încheie.

(Toți tac.)

REGINA

(se întoarce către prințesa de Eboli)

Cred că în sfârșit
Am voie-acum să-mi strâng copila-n brațe.
Prințesă, adă-mi-o, te rog.

(Prințesa iese. Marchizul face semn unui paj care stătea în fund și care dispare imediat. Regina deschide scrisorile pe care i le-a dat marchizul și pare mirată citindu-le. În vremea asta, marchizul vorbește în șoaptă cu marchiza de Mondecar. Regina a citit scrisorile și se întoarce întrebătoare către Posa.)

N-ați spus

Nimic despre Matilda. Poate ea
Nu știe ce mult suferă Fernando.

POSA

În inima Matildei nimeni încă
N-a izbutit să vadă ce se-ntîmplă.
Dar sufletele mari în taină sufăr.

REGINA

Priviți în jur? Pe cine căutați?

POSA

Tot mă gîndesc ce fericit ar fi
Un om al cărui nume nu-l pot spune
De-ar fi în locul meu.

REGINA

A cui e vina

Că nu-i aici?

POSA

(cu putere)

Cum? Pot să îndrăznesc
Să cred tot ce-aș dori? Oare-ar găsi
Iertare dacă ar veni acum?

REGINA

(speriată)

Acum, marchize, acum? Ce vrei să spui?

POSA

Oare-ar putea să spere?

REGINA

(tot mai tulburată)

Mă-nspăimînți,
Marchize... Cred că n-o să vie...

POSA

Iată-l.

SCENA V

Regina, Carlos.

(*Marchizul de Posa și marchiza de Mondecar se
retrag în fund.*)

CARLOS

(*îngenunchind în fața reginei*)

O, iată în sfârșit sosită clipa,
Pe care-atîta vreme am dorit-o,
Cînd pot s-ating această mînă scumpă!

REGINA

Ce îndrăzneală... Și ce nebunească
Surprindere... Ridică-te, te rog.
Ne vede lumea. Curtea mea e-aici.

CARLOȘ

Nu mă ridic. Vreau veșnic în genunchi
Să stau aici ca fermecat, să prind
În locu-acesta rădăcini.

REGINA

Nebun!

Ce cutezanță, datorită numai
Bunăvoinței mele! Nu-ți dai seama
Că vorbele acestea îndrăznește
Le spui reginei, mamei? Nu-ți dai seama
Că regelui chiar eu... chiar eu voi spune
Aceasta...

CARLOS

Chiar dac-aș muri, nu-mi pasă!
Pot să mă duc de-aici la eșafod.
O clipă petrecută-n paradis
Cu moartea nu-i de loc prea scump plătită!

REGINA

Și-atunci regina ta?...

CARLOS

(se ridică)

O, Doamne! Plec...

Da, trebuie să plec numaidecât
Odată ce-mi ceri asta! Mamă! Mamă!
Ce groaznic joc cu mine joci! Un semn,
O șoaptă-o jumătate de privire
Îmi poruncesc să mor sau să trăiesc.
Ce vrei cu mine să se mai întâmple?
Ce lucru oare-a mai rămas pe lume
Pe care nu ți l-aș aduce jertfă
Dac-ai dori?

REGINA

Să fugi de-aici!

CARLOS

O, Doamne!

REGINA

Atîta numai eu îţi cer cu lacrimi:
Să pleci pîn' nu vin doamnele, să pleci
Pîn' nu vin temnicerii mei să vadă
Că sîntem împreună şi să spună
Tatălui tău!

CARLOS

Nu! Soarta mi-o aştept
Aicea, fie viaţă, fie moarte.
De-aceea oare pusu-mi-am eu toate
Speranţele în clipa asta care
Mi-ai dăruit-o între patru ochi
Pentru ca nişte-nchipuiri deşarte
Să mă alunge? Nu, regină. Lumea
În jurul polilor se va-nvîrţi
De sute şi de mii de ori, norocul
Acesta însă nu va mai veni.

REGINA

Şi nici nu trebuie în veci să vie!
Nefericite! Ce vrei de la mine?

CARLOS

Regină! m-am luptat cu mine însumi
Aşa cum nici un om nu s-a luptat.
Mi-e martor cerul. Totul în zadar!
Curajul meu s-a dus! Şi sînt răpus!

REGINA

Nu! Pentru liniştea mea taci, o, taci!

CARLOS

Erai a mea; în faţa lumii, mie
De două tronuri mari făgăduită,

De cer și de natură hărăzită.
Și Filip, Filip, el mi te-a răpit!

REGINA

E tatăl tău!

CARLOS

Și soțul tău!

REGINA

Cel care
Drept moștenire-ți va lăsa regatul
Cel mai frumos din lume.

CARLOS

Și pe tine
Drept mamă!

REGINA

Dumnezeule! Ce spui?

CARLOS

Dar știe oare ce bogat e? Are
El inimă s-o simtă pe a ta?
Nu, nu mă tîngui. Vreau să uit acum
Ce fericit puteam să fiu cu tine
De-aș ști că el e fericit. Dar nu e!
Și-acesta-i chinul iadului, cumplit!
Nu-i fericit, nu va fi niciodată,
Tu mi-ai luat cu sila paradisul
Și l-ai zdrobit în brațele lui Filip.

REGINA

Ce gînd îngrozitor!

CARLOS

O! știu prea bine
Cine-a urzit căsătoria asta.

Știu cum iubește Filip, cum te-a luat!
Ce ești tu în acest regat? Ascultă!
Regentă? Nu! Dacă ai fi regentă
Cum ar putea să mai ucidă Alba?
Și Flandra-n sânge nu și-ar apăra
Credința. Ești lui Filip tu soție?
Nu, nu pot crede. O soție este
Pe inima bărbatului stăpînă.
A cui e însă inima lui Filip?
Și dac-un gest mai gingaș poate-i scăpa
El repede-l socoate că nu-i vrednic
De sceptrul lui, de părul lui cărunt.

REGINA

Dar cine-ți spune oare că aș fi
Nefericită?

CARLOS

Inima mi-o spune,
Fiindcă simte cît de fericită
Ai fi cu mine.

REGINA

Ce-ncrezut mai ești!
Dar dacă inima *mea* spune altfel?
Și dacă dragostea lui Filip, plină
De-adînc respect și ochii lui vorbind
În limba mută a privirilor
Mă mișcă mult mai mult ca elocvența
Cutezătoare-a fiului său mîndru?
Și dacă stima unui om în vîrstă...

CARLOS

Atunci, e altceva... Atunci... mă iartă.
Eu nu știam că îl iubești pe rege.

REGINA

Vreau să-l respect și-mi place să-l respect.

CARLOS

Iubit-ai tu vreodată?

REGINA

Ce-ntrebare!

CARLOS

Iubit-ai tu cîndva?

REGINA

...Nu mai iubesc.

CARLOS

Te-oprește inima sau jurămîntul?

REGINA

Te rog să pleci. Te rog să nu mai vii
Cu astfel de cuvinte niciodată.

CARLOS

Te-oprește inima sau jurămîntul?

REGINA

M-oprește datoria... Dar de ce
Această tristă cercetare-a sorții
La care trebuie să ne supunem?

CARLOS

Să ne supunem? Trebuie?

REGINA

Ce vrei

Să spui cu tonu-acesta grav, solemn?

CARLOS

Atita: Carlos nici nu se gîndește
Supus s-asculte glasul datoriei
Cînd poate să-și arate dîrz voința.
El nici nu se gîndește să rămînă
Cel mai nefericit om din regat
Cînd ar putea doar să răstoarne legea
Ca să ajungă cel mai fericit.

REGINA

Pricep eu bine? Tot mai speri? Cutezi
Să speri cînd totul, totul e pierdut?

CARLOS

Numai pe morți eu îi socot pierduți.

REGINA

La mine speri s-ajungi? La mama ta?
(*Se uită lung și pătrunzător la el. Apoi gravă
și demnă.*)

Și de ce nu? O! nou alesul rege
Mai mult chiar poate... Poate-orînduiala
Unui defunct s-o nimicească-n foc,
Portretele să i le sfarme, chiar
Mumia mortului — cine-l oprește? —
Din tihna ei de la Escurial
S-o scoată iarăși la lumina zilei
Și pîngărita-i pulbere s-o ia
Și-n cele patru vînturi s-o arunce
Și-apoi, pentru ca vrednic să sfîrșească...

CARLOS

O, nu mai spune, pentru dumnezeu!

REGINA

Și-apoi cu mama lui să se însoare.

CARLOS

Fiu blestemat!

(Stă o clipă cu ochii țintă în gol.)

Da! S-a sfârșit! Acuma
E gata tot. Văd limpede tot ceea
Ce pîn-acum mi-era nelămurit.
O, te-am pierdut, pierdut, pierdut
Pe veșnicie. Sortii au căzut.
Pe veci pierdută! O! în sentimentul
Acesta-i iadul! Iad ar fi și dacă
Ai fi a mea! Vai, nu mai am putere
Și nervii mei încep să se destrame!

REGINA

Sărmane, scumpe Carlos! Simt adînc,
Simt nemaipomenita ta durere
Ce inima ți-o roade. Fără margini,
Ca dragostea, ți-i chinul. Fără margini
Ar fi și gloria de-a ți-l învinge.
Încearcă s-o cîștigi ca un erou.
Răspлата-i demnă de-un viteaz ca tine,
Tu în al cărui suflet se adună
Virtuțile atîtor regi strămoși.
Fii curajos, o! nobil prinț!... Nepotul
Marelui Carol prinde dîrz să lupte
Acolo unde alții, slabi, se-opresc.

CARLOS

E prea tîrziu!

REGINA

Să fii bărbat? O, Carlos,
Virtutea noastră-ntr-adevăr e mare

Cînd inima din pricina-i se rupe!
Destinul sus te-a așezat, mai sus
Ca milioane de alți frați de-ai tăi.
Te-a pîrtinit, ți-a dat tot ce-a luat
De la ceilalți. Și mulți acum se-ntreabă:
„Demn a fost el să fie prețuit,
Din sînul mamei chiar, mai mult decît
Noi, ceilalți muritori?“ — Curaj! Fii vrednic
De bunătatea cerului! Fii vrednic
De-a sta în fruntea lumii și jertfește
Ceea ce nimeni încă n-a jertfit.

CARLOS

Pot asta, da! Putere uriașă
Am ca să te cîștig, nu să te pierd!

REGINA

Mărturisește, Carlos, că sfidarea
Și ciuda și trufia te îndeamnă
Spre mama ta cu-atîta foc. Iubirea
Și inima pe care mi-o jertfești
Este-a imperiilor peste care
Ai să domnești cîndva. Deci risipești
Averea dată ție spre păstrare.
Iubirea-i marea ta dregătorie.
Dar pîn-acum greșit s-a îndreptat
Spre mama ta. Îndreaptă-ți-o mai bine
Spre viitoarele-ți imperii. Simte
În loc de ghimpii cugetului rău
Plăcerea de-a fi zeu! Elisabeta
A fost iubirea ta dintîi. A doua
Să fie Spania! Ce bucuroasă
Voi fi, o, scumpe Carlos, să fac loc
Acestei noi iubite mult mai bune.

CARLOS

(se aruncă, copleșit de emoție, la picioarele ei)

Ce suflet mare ai! Așa voi face.

Voi face tot ce-mi ceri. Va fi cum vrei.

(Se ridică.)

În mîna providenței sînt și jur...

Îți jur, îți jur pe veșnicie că...

O, Doamne, nu! Jur veșnică tăcere

Dar veșnică uitare, nu!

REGINA

Cum pot

Să cer lui Carlos ceea ce nici eu

Nu sînt în stare...

POSA

(vine repede pe alee)

Regele!

REGINA

O, Doamne!

POSA

Plecați de-aici, numaidecît! Plecați,
Alteță!

REGINA

Bănuiala lui ar fi

Cumplită dacă te-ar vedea...

CARLOS

Nu plec!

REGINA

Și cine-atunci va fi jertfit?

CARLOS

(trăgîndu-l pe marchiz de braț)

Plecăm!

Rodrigo, hai!

(Pleacă și se întoarce imediat.)

Ce pot să iau cu mine?

REGINA

Prietenia mamei.

CARLOS

Prietenie! Mamă!

REGINA

Și-aceste lacrimi care vin din Flandra.

(Îi dă cîteva scrisori. Carlos și Posa ies. Regina se uită neliniștită să vadă unde îi sînt doamnele care nu se zăresc nicăieri. Face un pas către fundul scenei. Intră regele.)

SCENA VI

Regele, regina, ducele de Alba, contele de Lerma, Domingo, cîteva doamne și cîteva granzi, care rămîn deoparte.

REGELE

(se uită mirat împrejur și o clipă nu spune nimic)

Ce văd? Ce-i asta? Singură aici?

Cum? Nici o doamnă nu te însoțește?

Mă miră... Unde-s doamnele și curtea?

REGINA

Slăvite soț, te...

REGELE

Singură? De ce?

(Către suită.)

De-această grea, de neiertat greșeală
Să mi se dea întocmai socoteală.
Cu protocolul cine-i la regină?
Al cui e rîndul astăzi s-o servească?

REGINA

O, soțul meu! să nu fii supărat.
A mea e toată vina! Pe prințesa
De Eboli eu însumi am trimis-o.

REGELE

De ce-ai trimis-o?

REGINA

Ca să cheme doica.
Voiam s-o iau în brațe pe infanta.

REGELE

Și pentru asta a plecat suita?
Aceasta scuză doar pe-ntîia doamnă.
Dar unde-a fost a doua?

MONDECAR

*(care în vremea asta s-a întors și s-a amestecat
printre celelalte doamne, iese în față)*

Maiestate,

Simt că sînt vinovată...

REGELE

De aceea

Vă hărăzesc un timp de zece ani
Să meditați, departe de Madrid,
La toate-aceste lucruri, pe-ndelete.

(Marchiza se retrage cu ochii înlăcrimați. Tăcere generală. Toți cei de față se uită consternați la regină.)

REGINA

Pe cine plîngi, marchiză?

(Regelui.)

Dacă eu,

Slăvite soț, greșit-am cu ceva,
Atunci coroan-acestei țări, pe care
Nu mi-am dorit-o, ar fi trebuit
Să nu mă facă să mă înroșesc.
E-o lege-n țara asta care cheamă
Pe fiicele de regi la judecată?
În Spania doar paza ocrotește
Femeile? Le apără un martor
Mai bine chiar decît virtutea lor?
Și-acum, iertare, soțul meu! Nu sînt
Deprinsă să dau drumu-n lacrimi celor
Ce m-au slujit cu bucurie. Mondecar!

(Își scoate cingătoarea și o dă marchizei.)

L-ai supărat pe rege, nu pe mine.
Ia de la mine amintirea asta;
Un semn al clipelor de-acuma. Du-te.
Greșeala dumitale nu-i greșeală
Decît în Spania. În Franța mea
Cu bucurii se șterg astfel de lacrimi.

(Se sprijină de marea maestră de ceremonii și-și
acoperă fața.)

Ah! Totdeauna îmi aduc aminte
Că-n Franța era altfel!

REGELE

(cu oarecare emoție)

Dar se poate
Ca o mustrare a iubirii mele

Să te jignească și-un cuvînt pe care
Pe buze mi l-a pus cea mai duioasă
Îngrijorare să te turbure?

(Se întoarce către nobili.)

Vasalii tronului îmi sînt de față!
Mi-a copleșit vreodată somnul ochii
Fără să număr, seară după seară,
Cum bate inima popoarelor
Din cele mai îndepărtate
Unghere ale-mpărăției mele?
Mai mare grijă să am eu de tron
Decît de soața sufletului meu?
Căci de poporul meu răspunde spada-mi
Și... ducele de Alba. De iubirea
Soției mele numai ochii mei.

REGINA

De te-am jignit cumva, o! soțul meu...

REGELE

Se spune pretutindeni că sînt omul
Cel mai bogat din țările creștine.
N-apune soarele în statul meu.
Dar toate-acestea le-a avut la fel
Și altul înaintea mea și toate
Au să le aibă după mine alții.
Pe cînd ce am aici e bunul meu.
Ce are regele-apartine soartei.
Elisabeta numai e-a lui Filip.
Aici e punctul unde-s muritor.

REGINA

Ți-i teamă?

REGELE

O! De părul meu cărunt?

Cînd am purces odată să mă tem
Am și-ncetat de-a mă mai teme.

(Către nobili.)

Număr

Curtenii... Cel dintîi din ei lipsește.
Infantul meu, don Carlos, unde-i?

(Nimeni nu răspunde.)

Carlos

De la o vreme mă cam necăjește.
De cînd s-a-ntors de la înalta școală
De la Alcalá, parcă se ferește
De mine. Are sîngele fierbinte;
De ce privirea lui e-atît de rece?
Purtarea lui atît de măsurată
Și de solemnă? Cu luare-aminte
Să fiți mereu. De veghe stați!

DUCELE DE ALBA

Eu stau!

Cît bate-o inimă sub zaua asta
Don Filip poate liniștit să doarmă.
Ca heruvimul la intrarea-n rai
Stă ducele de Alba lîngă tron.

LERMA

Pot să-ndrăznesc cu toată umilința
Să contrazic pe cel mai înțelept
Din regi? Slăvesc prea mult și prea adînc
Pe suveranul nostru ca să pot
Pe fiul său să-l judec cu asprime.
De sîngele-i fierbinte, da, mi-i teamă,
De inima lui, nu!

REGELE

Conte de Lerma,

Vorbești cum trebuie ca să-l îndupleci
Pe tatăl lui don Carlos. Însă reazăm
Al regelui e ducele de Alba...

Atît.

(Se întoarce spre suită.)

Și-acum plec la Madrid. Mă cheamă
Regala-mi slujbă. Ciuma ereziei
Se-ntinde molipsindu-mi tot mai tare
Popoarele. Răscoala crește-n Flandra.
Nu-i vreme de pierdut. Și un exemplu
Cumplit va converti pe rătăciți.
Chiar mîine eu voi face jurămîntul
Cel mare-al regilor creștinătății.
Va fi o judecată fără seamăn.
Întreaga curte e solemn poftită.

(Pleacă conducînd pe regină. Ceilalți îl urmează.)

SCENA VII

*Don Carlos, cu niște scrisori în mînă și marchizul
de Posa vin din direcții diferite.*

CARLOS

M-am hotărît. Va fi salvată Flandra.
Ea vrea — și asta mi-i destul.

POSA

O clipă

Nu-i de pierdut. Căci ducele de Alba
Se zice c-a și fost de pe acum
Numit guvernator.

CARLOS

Chiar mîini voi cere
Audiență tatei. Și voi cere

Această slujbă pentru mine. Este
Întîia rugămintă ce i-o fac.
Nu poate să refuze. El de mult
Mă vede în Madrid cu neplăcere.
Ce bun prilej ca să mă-ndepărteze!
Și-apoi — mai trebuie să-ți spun, Rodrigo —
Sper chiar mai mult. Poate voi izbuti
Ca între patru ochi cu el să-i capăt
Din nou bunăvoința. Niciodată
N-a auzit el vocile naturii
Și-acuma vrea să văd, Rodrigo, dacă
Le poate asculta prin gura mea.

POSA

Acuma în sfîrșit l-aud pe Carlos
Al meu. Acum sînteți din nou voi înșivă.

SCENA VIII

Aceiași. Contele Lerma.

LERMA

Monarhu-a părăsit Aranjuezul
Și eu am ordin...

CARLOS

Bine, Conte Lerma.
Îndată plec și eu.

POSA

(Vrea să plece; ceremonios.)

Alteța voastră,
Mai are a-mi împărtăși ceva?

CARLOS

Nu, cavalerie. Vă doresc s-ajungeți
Cu bine la Madrid. Și îmi veți spune
Acolo încă multe despre Flandra.

(Către Lerma, care așteaptă.)

Îndată vin și eu.

(Lerma pleacă.)

SCENA IX

Don Carlos. Posa.

CARLOS

Te-am înțeles.

Îți mulțumesc. Constrângerea aceasta
E bună când e-al treilea de față.
Nu sîntem frați? Această mascaradă
A rangului să fie-n viitor
Din legătura noastră izgonită!
Să-ți spui că amîndoi ne-am întîlnit
Cu măști pe față la un bal. Tu-n haine
De sclav iar eu în purpură. Atîta
Cît ține balul să păstrăm minciuna,
Jucînd un rol, ridicul de serioși,
Spre-a nu trezi mulțimea amețită.
Dar eu prieteneste îți fac semn
Prin mască, tu în treacăt îmi strîngi mîna,
Și ne-nțelegem.

POSA

Visu-i minunat!

Dar oare va dura? E sigur Carlos
De el pînă-ntr-atîta-ncît ispita
Nețărîmuritei maiestăți s-o-nfrunte?

Căci va veni o zi... o zi în care
Acest eroic gând — să știți, alteță —
O să vă pună la o grea-ncercare.
Don Filip moare. Carlos moștenește
Împărăția cea mai mare din
Creștinătate. Între el și oameni
Se cască o prăpastie adîncă.
Și azi e zeu cel care ieri fu om.
Acuma nu mai are slăbiciuni.
Îndatoririle eternității
Îi amuțesc simțirea. Omenirea
— O vorbă încă mare pentru el —
Se vinde singură și se tîrăște
În fața idolului. Mila lui
Se stinge-o dată cu durerea lui.
Virtutea lui în voluptăți se stoarce.
Peru-i dă aur pentru orice poște.
Și doarme îmbătat în raiu-acesta
Pe care sclavii lui l-au înjghebat.
Divinitatea lui dureaz-atîta
Cît îi durează visul. Vai de-acela
Ce-ar vrea prietenește să-l trezească.
Ce-ar face-atunci Rodrigo? Prietenia
Are curaj; bolnava maiestate
Nu suferă cumplitele ei raze!
N-ați izbuti, alteță, să răbdați
Curajul cetățeanului, nici eu
Mîndria regelui.

CARLOS

Tablou-acesta

Al suveranului, cum îl faci tu, e groaznic
Și-adevărat. Te cred. Dar către viciu
Numai plăcerea sufletu-l deschide.
La douăzeci și trei de ani eu sînt

Curat. Ce alții înaintea mea
Au risipit în voluptăți, vigoarea
Trupească și puterea clar-a minții,
Eu am păstrat domniei viitoare.
Afară de femei ce te-ar putea
Goni din inima-mi?

POSA

Chiar eu pe mine!
Cum aș putea să vă mai fiu prieten
Cînd mi-ar fi teamă de altea voastră?

CARLOS

N-o să se-ntîmple asta niciodată!
Nevoie ai de mine? Ai tu patimi
Cerșind favoarea tronului? Vrei aur?
Ești un supus mult mai bogat decît
Voi fi vreodată eu ca rege. Vrei
Onoruri? Tu de tînăr ai avut
Cîte-ai dorit — și le-ai respins pe toate.
Deci care dintre noi va fi datornic
Și care creditor? Nu spui? Ți-i teamă
De ispitire? Șovăi? Nu ești sigur
De tine însuși?

POSA

Bine. Mă înduplec.

Dau mîna.

CARLOS

Ești cu mine?

POSA

Pe vecie

Și-n cel mai strîns al vorbei înțeles.

CARLOS

Fidel și cald ca astăzi cu infantul
Vei fi deci și cu regele cîndva?

POSA

Vă jur că da.

CARLOS

Atunci cînd vechiul vierme

Al linguşirii se va-ncolăci
În jurul inimii, fără de veste,
Cînd ochii mei uita-vor că odată
Au plîns şi ei şi cînd urechea mea
Se va închide rugăminţii — tu,
Străjer al cugetului meu cel bun,
Ai să mă scuturi zdravăn deşteptîndu-mi
Din nou porniri înalte-n suflet?

POSA

Da.

CARLOS

Mai am o rugămintă. Spune-mi „tu”.
Urechea-mi de-acest „tu” frăţesc se-ncîntă
Şi inima prin el mi se-amăgeşte
Cu-o presimţire de egalitate.
Nu, nici o vorbă! Ştiu ce vrei să spui.
Ce-i pentru tine-un fleac e pentru mine,
Ca fiu de rege, mult de tot. Vrei frate
Să-mi fii?

POSA

Da, frate-ţi sînt!

CARLOS

Şi-acum la rege!
Nu mă mai tem. Şi braţ la braţ cu tine
Înfrunt întreaga lume-a vremii mele!

(Pleacă amîndoi.)

ACTUL AL DOILEA

Palatul regal din Madrid

SCENA I

Regele Filip sub un baldachin. La oarecare distanță de rege, ducele de Alba cu capul acoperit. Carlos.

CARLOS

Regatul are-ntîietate. Carlos
Se dă-napoi în fața ministrului. Acesta
Vorbește pentru Spania. Iar eu
Sînt fiul casei.

(Se dă înapoi, cu o plecăciune.)

REGELE

Ducele rămîne

Aici; infantul poate să vorbească.

CARLOS

(întorcîndu-se către Alba)

Atunci, eu bunătații voastre, duce,
Voi cere să mi-l dea acum pe rege.

Știți doar că un copil tatălui său
Are de spus atâtea lucruri care
Nu-s pentru un al treilea. Monarhul
E-al dumneavoastră. Eu nu vreau decît
Cu tata să vorbesc cîteva clipe.

REGELE

E-amicul regelui.

CARLOS

N-am meritat
Să cred că este și amicul meu?

REGELE

Ai încercat să meriți? Nu-mi prea plac
Copiii care-aleg mai bine
Decît părinții lor.

CARLOS

Cavalereasca
Mîndrie-a ducelui de Alba poate
S-asculte ce se spune-acum aici?
Cu nici un preț eu n-aș putea primi
Să joc pe indiscretul care între
Un fiu și-un tată-ncearcă să se vîre,
Nerușinat, și-n nesimțirea lui
Se blestemă să stea-nrădăcinat.
N-aș face asta nici pentru-o coroană!

REGELE

(se scoală, cu o privire minioasă către prinț)

Retrageți-vă!

(Alba vrea să iasă pe ușa principală pe care a intrat Carlos.

Regele îi arată alta.)

Nu, în cabinet,
Pînă vă chem.

SCENA II

CARLOS

*(îndată ce iese ducele, cade la picioarele regelui;
cu adîncă emoție)*

Acum ești tatăl meu
Din nou, al meu din nou, și pentru asta
Îți mulțumesc adînc. Dă-mi mîna, tată...
O, dulce clipă! Fiul tău de mult
Nu mai putuse să-ți sărute mîna.
De ce m-ai alungat atîta vreme
Din inima ta, tată? Ce-am făcut?

REGELE

Nu te pricepi în astfel de tertipuri.
Nu-mi plac. Scutește-mă.

CARLOS

(se ridică)

Ah! Asta este!

Parcă aud vorbind curtenii... Tată,
Nu-i tot adevărat, o, nu e totul
Adevărat din ce vorbește-un preot
Sau creatura lui. Eu nu sînt rău.
Am sînge-aprins, aceasta-i răutatea
Mea toată; crima mea e că sînt tînăr.
Dar nu sînt rău, chiar dacă uneori
De-un crîncen clocot inima-mi se umple.
Dar inima mi-i blîndă...

REGELE

Știu, curată
Așa cum e și rugăciunea ta.

CARLOS

Acum sau niciodată! Sîntem singuri.
Peretele meschin al etichetei

Nu se mai-nalță între fiu și tată.
Acum sau niciodată! Îmi lucește
Speranța și o dulce presimțire
Îmi umple inima. Tot cerul parcă
Cu îngeri veseli peste noi s-apleacă
Și Cel de trei ori sfânt cu-nduioșare
Privește-acest frumos spectacol. Tată,
Împacă-te cu mine!

(Îi cade la picioare.)

REGELE

Încetează!

Ridică-te!

CARLOS

Împacă-te cu mine!

REGELE

(vrea să se smulgă de lângă el)

Prea îndrăzneată tinde să ajungă
Această comedie...

CARLOS

Prea-ndrăzneată

Iubirea fiului tău?

REGELE

Cum? Și lacrimi?

Nedemn spectacol! Fugi din ochii mei!

CARLOS

Acum sau niciodată... Împăcare!

REGELE

Să fugi din ochii mei! Chiar de-ai veni
De la război învins în chip nevrednic
Eu te-aș primi cu brațele deschise.

Acum te-alung. O vină lașă numai
Se spală poate-n astfel de izvoare.
Cel care nu roșește de căință
Nu va fugi de fapte care dau
Muștrări de cuget.

CARLOS
(*către sine*)

Cine-i oare-acesta?
Prin ce eroare s-o fi strecurat
S-ajungă printre oameni? Plînsul este
Mereu adevărîta omenirii.
Dar ochii lui sînt reci și sînt uscați...
Nu din femeie s-a născut...

(*Tare.*)

O, lasă-ți ochii niciodată umezi
Să-nvețe plînsul cît mai este timp,
Căci dacă nu, silit ai să-l înveți
În cine știe ce greu ceas al vieții!

REGELE

Crezi poate c-ai să zdruncini îndoiala
Tatălui tău cu vorbe?

CARLOS
Îndoială?

Eu îndoiala asta vreau s-o șterg.
De inima părintelui meu vreau
Să mă atîrn; și inima aceasta
S-o scutur vreau, s-o scutur cu putere,
Să cadă de pe ea pietroasa coajă
A îndoielii. Cei ce m-alungară
Din sufletul monarhului meu cine-s?
În schimbul fiului ce dădu tatei
Călugărul? Și ducele de Alba

În schimbul unei vieți fără copii
Ce poate să-i ofere?... Vrei iubire?
Aici în pieptu-mi este un izvor
De dragoste mai limpede, mai proaspăt
Ca în haznalele băltoase, tulburi,
Deschise doar de aurul lui Filip.

REGELE

Nesocotitule, destul! Aceia
Pe care tu-ndrăznești să-i ponegrești
Sînt slujitorii mei bine-ncercați
Și deci ai să-i respecti!

CARLOS

Nu, niciodată!
Eu simt și știu că tot ce face-un Alba
De-al tău și eu pot face, chiar mai mult.
Ce-i pasă unui mercenar de-o țară
Ce niciodată nu va fi a lui?
Ce-i pasă lui că părul lui Filip cărunțește?
Lui Carlos însă drag tu i-ai fi fost.
Cu groază mă gîndesc cît ești de singur,
De părăsit pe tronul tău...

REGELE

*(mișcat de vorba asta, stă cîteva clipe pe gînduri.
După o pauză)*

Sînt singur.

CARLOS

(întinzînd către el, cu putere și căldură)
Ai fost, nu ești. O, nu mă mai urî.
Te voi iubi cu foc, copilărește,
Dar nu mă mai urî. Ce minunat
Și dulce-i să te simți slăvit de-un suflet
Frumos, să știi că bucuria ta
Aprinde alți obraji, că teama ta

Cuprinde și alt piept și că durerea-ți
Adîncă umple și alți ochi de lacrimi.
Frumos și minunat e mîină-n mîină
C-un fiu iubit să te întorci din nou
Pe drumul plin de roze-al tinereții
Și visul vieții iarăși să-l visezi.
Măreț și dulce-i să durezi mereu,
Nemuritor în marile virtuți
Care vor crește în copilul tău,
Și pentru veacuri binefăcător!
Să semeni ceea ce un fiu iubit
Odată va culege, să aduni
Comoară pentru dînsul, să presimți
Recunoștința lui adîncă... Tată,
De paradisu-acesta pe pămînt,
Prudenți, călugării tăi niciodată
N-au spus nici un cuvînt.

REGELE

(cu oarecare emoție)

O, fiul meu,
Te-nvinuiești tu singur. Zugrăvești
O fericire care nu mi-ai dat-o.

CARLOS

Mi-i martor cerul că m-ai izgonit,
La fel ca din simțirea ta de tată,
De lîngă sceptrul tău. Și pînă azi,
Da, pînă azi — și bine a fost asta? —
Am trebuit eu, prinț moștenitor
Al Spaniei, să fiu pe-acest pămînt
Un venetic, captiv în țara asta
În care-odată voi fi domnitor.
Drept a fost asta? O, de cîte ori
Roș de rușine ochii mi-i plecam

Cînd de la vreun ambasador străin
Sau din vreo foaie zilnică aflu
Știri de la curtea din Aranjuez!

REGELE

Prea iute-ți curge sîngele prin vine.
Mai mult ai tulbura.

CARLOS

Dă-mi, tată, dă-mi
Ceva să tulbur. Sîngele mi-i iute,
Am douăzeci și trei de ani și n-am
Făcut nimica pentru nemurire.
M-am deșteptat și știu ce pot. Chemarea-mi
De rege strigă ca un creditor,
Trezindu-mă din amorțeală; toată
Pierduta vreme-a tinereții mele
Mă-mpunge ca o datorie veche
Și iat-acum frumoasa, marea clipă
În care trebui' să plătesc dobînda
Înaltelor virtuți pe care soarta
Mi le-a împrumutat. Mă cheamă
Istoria și slava strămoșească
Și trîmbița răsunătoare-a Faimei.
Acum e vremea să pornesc și eu
Pe drumuri glorioase. Maiestate,
Pot spune rugămintea pentru care
Sînt azi aici?

REGELE

Ce? Iar o rugămintă?
Poți s-o rostiești.

CARLOS

Răscoala din Brabant
Se-ntinde. Împotriva îndîrjirii

Rebelilor e grabnică nevoie
De-o apărare tare și-nțeleaptă.
Ca să-i înfrîngă, ducele de Alba
Aud că merge cu-o armată-n Flandra,
De rege investit cu suverane
Puteri. E-o-nsărcinare de onoare
Și tocmai potrivită ca să-l ducă
În templul gloriei pe fiul tău...
O, dați-mi mie-armata-aceea, sire.
Flamanzilor li-s drag. Sîngele meu
Mi-l pun chezaș pentru credința lor.

REGELE

Visezi! E-o-nsărcinare care cere
Un om matur și nu un tînăr.

CARLOS

Cere

Numai un om și-atît, adică tocmai
Ceea ce Alba n-a fost niciodată.

REGELE

Nu pui răscoalei frîu decît cu spaima.
Să fii milos aici e-o nebunie,
Tu ești prea bun la suflet, fiul meu,
În timp ce ducele-i temut. Deci lasă
Această rugămintă.

CARLOS

Trimite-mă în Flandra.

Încrede-te în sufletul meu bun.
Chiar numai numele-mi care-o să zboare
Luînd-o steagurilor înaintă
Va cuceri acolo unde zbirii
Lui Alba pustiesc și nimicesc.
Eu în genunchi te rog, te rog fierbinte.

E-ntiia rugăminte-a vieții mele.
Încredințază-mi Flandra.

REGELE

(cu o privire pătrunzătoare)

Și, odată
Cu Flandra, setei tale de putere
Să-ncredințez armata-mi cea mai bună!
Și celui care vrea să mă ucidă
Să-i dau chiar eu pumnalul.

CARLOS

Doamne sfinte!

N-am izbutit nimic. Deci iată roada
Acestor clipe-atît de mult dorite!

(După o clipă de gîndire, cu blîndă gravitate.)

Răspunde-mi mai domol. Nu m-alunga,
Nu m-alunga așa. N-aș vrea să plec
Cu-acest răspuns urît. N-aș vrea să plec
Cu inima îngreuiată. Asta-i
Nevoia mea adîncă, o-ncercare
A deznădejdiei — și e cea din urmă!
Nu pot pricepe, nu pot îndura
Să nu-mplinești nimic din ce te rog.
Și-acum dă-mi drumul. Ne-nțeles de nimeni,
De presimțiri frumoase înșelat,
Eu plec din fața ta. Acum Domingo
Și Alba vor trona victorioși
Acolo unde fiul tău a plîns.
Grandezza lașă, tagma ticăloasă
A-ntunecaților călugări, șleahă
Curtenilor, toți mă văzură cînd
Mi-ai dăruit solemn-audiență.
O, nu mă umili! Nu mă răni
De moarte, tată! Nu mă arunca,

Nu mă lăsa să fiu nemernic prada
Batjocurii slugoilor de curte.
Să nu se bucure numai străinii
De bunătatea ta, în timp ce Carlos
Nu poate-avea nimic. Drept chează-șie
Că vrei să mă cinstești, trimite-mă
În Flandra.

REGELE

Nu mai pomeni de asta,
Mînia regelui să n-o stîrnești!

CARLOS

Înfrunt mînia regelui și, iată,
Te rog odată pentru totdeauna,
Încredințează-mi Flandra. Vreau să plec
Numaidecît din Spania. Să stau
Aici înseamnă să trăiesc în mîna
Călăului; și cerul din Madrid
Atîrn-asupra mea ca amintirea
Unui omor. Și pentru mine nu-i
Alt leac decît o repede schimbare
A cerului. De vrei să mă salvezi
Trimite-mă ne-ntîrziat în Flandra.

REGELE

(se silește să fie calm)

Bolnavi așa ca tine au nevoie
De-o bună îngrijire chiar sub ochii
Atenți ai medicului. Tu rămîi
Iar ducele de Alba pleacă-n Flandra.

CARLOS

(scos din fire)

Păziți-mă, puteri divine!

REGELE

(face un pas înapoi)

Stai!

Ce sînt aceste gesturi?

CARLOS

(cu voce șovăitoare)

Tată, asta

E hotărîrea ta nestrămutată?

REGELE

E-a regelui.

CARLOS

Atunci, am isprăvit!

(Iese, agitat.)

SCENA III

Regele rămîne cîtva timp cufundat în gînduri, apoi face cîțiva pași încoace și încolo. Alba se apropie de el, stingherit.

REGELE

Fii gata de plecare la Bruxelles.

ALBA

Sînt gata, sire.

REGELE

Împuternicirea

E-n cabinetul meu, pecetluită.

Și înainte de plecare, ia-ți

De la regină bun rămas și-apoi

Infantelui te-nfățișezi de-asemeni.

ALBA

Chiar adineaori l-am văzut ieșind
Grăbit de-aici, cu gesturi furioase...
Și maiestatea voastră pare de-altfel
Să fie tulburată. Din pricina
Subiectului acestei convorbiri?

REGELE

(după ce se plimbă cîteva clipe încoace și încolo)

Subiectul a fost ducele de Alba.

(Se oprește, privindu-l cercetător, întunecat.)

Eu bucuros aș auzi că prințul
'Mi-urăște sfetnicii; dar aflu-acum,
Cu supărare, că-i disprețuiește.

ALBA

(se face palid și vrea să răspundă)

REGELE

Nu, nu-mi răspunde. Îți îngădui, duce,
Să-mpaci pe prinț.

ALBA

Dar, maiestate!...

REGELE

Spune,

De veste cine oare-ntii mi-a dat
Că fiul meu ar unelti ceva?
Te-am ascultat atunci pe *dumneata*
Nu însă și pe *el*. Acuma, duce,
La încercare vreau să-l pun. Deci Carlos
De-acum va sta de tron-mi mai aproape.

(Regele intră în cabinetul lui. Alba iese pe altă ușă.)

SCENA IV

O anticameră la regina.

Don Carlos intră vorbind cu un paj, pe ușa din mijloc. Curtenii care se aflau în anticameră se împrăstie, la sosirea lui, prin încăperile învecinate.

CARLOS

Scrisoarea-i pentru mine? Și o cheie?
Și înmîinate cu atîta taină?
Vin' mai aproape. Cine ți le-a dat?

PAJUL

(misterios)

Am înțeles că doamna-ar vrea să fie
Mai mult ghicită decît zugrăvită...

CARLOS

(tresărind)

O doamnă? Cum?... Ce spui?

(privindu-l mai de aproape pe paj)

Tu cine ești?

PAJUL

Eu sînt un paj al maiestății sale
Regina...

CARLOS

(speriat, se repede la el și îi astupă gura)

Mori, de mai vorbești! Destul!

(Smulge repede pecetea scrisorii și se duce să citească în celălalt capăt al sălii. În vremea asta ducele de Alba vine, trece prin fața prințului care nu-l vede și intră la regină. Carlos începe să tremure din tot trupul, cînd înroșindu-se, cînd îngălbenindu-se.

După ce sfinșește de citit, stă citva timp tăcut, cu ochii în scrisoare. În sfinșit se întoarce către paj.)

CARLOS

Chiar ea ți-a dat scrisoarea?

PAJUL

Da, chiar ea.

CARLOS

Chiar ea ți-a dat scrisoarea?... Nu glumi!
Eu niciodată nu i-am văzut scrisul,
Așa că te voi crede dacă juri.
Dar spune drept, nu e vreo păcăleală?
Nu mai glumi cu mine...

PAJUL

Să glumesc?

CARLOS

*(se uită din nou în scrisoare, apoi la paj, cu
îndoială. Face apoi cițiva pași)*

Ai tată? Mamă? Da? Și tatăl tău
Slujește regelui? E spaniol?
De unde-i?

PAJUL

A căzut la Saint-Quentin.
Era în călărimea ducelui
Savoii colonel și îl chema
Alonso conte de Henárez.

CARLOS

(luîndu-l de mînă și privindu-l cercetător)
Nu ți-a dat regele scrisoarea asta?

PAJUL

(jignit)

De ce mă bănuieți așa, alteță?

CARLOS

(citește scrisoarea)

„Deschizi cu cheia asta odăile din fundul
Pavilionului reginei. Intri
Și mergi pînă ajungi la cea din urmă.
Alături este-o cămăruță-n care
Nici umbră de spion n-a străbătut.
Aici iubirea va rosti în voie
Tot ce-arătase pînă azi prin semne.
Sfiosul o să fie ascultat
Și cel ce pîn-acum a așteptat
Va dobîndi frumoasă răsplătire.“

(Trezindu-se ca dintr-o amețală.)

Nu, nu visez... nu aiurez... Acesta
Mi-e brațul drept... și asta-i spada mea...
Și-acestea sînt silabe scrise. Tot
Ce văd aici e-aieuea. Mă iubește.
Da, mă iubește! Da, ea mă iubește!

(Aleargă încoace și încolo, cu brațele ridicate în sus.)

PAJUL

Veniți, alteță, am să vă conduc.

CARLOS

Întîi să-mi vin în fire. Fericirea
Aceasta mă cutremură de spaimă.
Sperat-am asta eu cîndva? Nici chiar
În vis n-aș fi crezut-o! Unde-i omul
Ce s-ar obișnui atît de iute
Să fie zeu? Ce-am fost? Ce sînt acum?
Alt cîr e-acum deasupra mea, alt soare
Îmi dă acum lumină... Mă iubește!

PAJUL

(vrea să-l ia cu dînsul)

Alteță, alteță... Nu aici... Uitați...

CARLOS

(încremenind deodată)

Pe tatăl meu... pe rege!

(Lasă brațele în jos, se uită sfios împrejur și începe să se liniștească.)

E cumplit!

Da, ai dreptate și îți mulțumesc.
Am fost cam tulburat. Dar groaznic este
Să nu pot spune asta, să îngrop
În pieptul meu atîta fericire!

(Luînd pe paj de mină și ducîndu-l deoparte.)

Tot ce-ai văzut — auzi? — și n-ai văzut
Ca un sicriu să fie-n pieptul tău.
Și-acuma du-te. Vin și eu. Hai, du-te.
Să nu ne vadă nimeni stînd așa,
De vorbă împreună!

(Pajul vrea să plece.)

Stai! Ascultă!

(Pajul se întoarce. Carlos îi pune o mîină pe umăr și îl privește drept în față, grav și solemn.)

Tu ieși cu tine o cumplită taină
Și care-asemeni cu-o otravă tare
Sfărîmă sticla-n care e închisă.
Să-ți stăpînești orice mișcare-a feții
Și capul să nu-ți afle niciodată
Ce ai în inimă. Să fii la fel
Cu un cornet care primește-un sunet
Și-l trece mai departe dar n-aude.
Ești un copil, rămîi așa mereu.
Acea care-a scris nici nu putea
Găsi un sol al dragostei mai bun.
Și regele aici nu se gîndește
Să-și caute năpîrcile.

PAJUL

Și eu,
Alteță, voi fi mîndru să mă știu
Stăpîn pe-o taină care n-o cunoaște
Nici regele.

CARLOS

Nesocotit ce ești!

De asta tocmai să te temi! Vreodată
De mă-ntîlnești cînd alții sînt de față
Să fii supus cu mine și sfios.
Să nu te lași momit de vanitate
Și să-mi faci semne, — oricît ar fi infantul
De bun cu tine. Și să știi, greșeala
Cea mai grozavă ce-ai putea s-o faci
E să-mi plăci *mie*. Tot ce ai a-mi spune
Să nu rostești cu vorbe niciodată.
Și vestea ce-mi aduci să nu păsească
Pe calea gîndului, obișnuită.
Vorbește cu pleoapele, c-un deget;
Eu cu privirile am să te-aud.
Văzduhul și lumina în jurul nostru sînt
În slujba regelui, pereții surzi
În solda lui... Dar vine cineva...

*(Ușa de la odaia reginei se deschide și apare ducele
de Alba.)*

La revedere! Fugi!...

PAJUL

Vedeți, alteță,
Să nu greșiți cumva odaia...

(Iese.)

CARLOS

Nu...

E ducele... Nu, nu! Da, bine, bine...
Găsesc eu, las'!

SCENA V

Dn Carlos, ducele de Alba.

ALBA

(tăindu-i calea)

Alteță, două vorbe...

CARLOS

Da, da, desigur, altă dată...

(Vrea să plece.)

ALBA

Locul

Nu-i cel mai potrivit. Dar poate că
Alteța voastră va binevoi
Să mă asculte în odaia sa.

CARLOS

De ce? Se poate și aici. Dar scurt
Și repede.

ALBA

Ce mă aduce-aici
E prea supusa-mi mulțumire pentru
Cele știute...

CARLOS

Mulțumire? Mie?
De ce?... Și de la ducele de Alba?...

ALBA

Fiindcă-abia ați părăsit odaia
Monarhului și mi s-a spus să plec
În Flandra...

CARLOS

Da? În Flandra?

ALBA

Cui, alteță,
Decît stăruitoarei voastre vorbe
Pe lîngă rege pot să-i mulțumesc?

CARLOS

O, mie nu, de loc într-adevăr...
Plecați?... Atunci, drum bun!

ALBA

Numai atîta?
Mă miră mult... Alteța voastră n-are
Să-mi dea nimica pentru Flandra?

CARLOS

Eu?...
Ce-anume?... Ce-i pe-acolo?

ALBA

Nu de mult
Destinu-acestor țări părea să ceară
Prezența chiar a lui don Carlos...

CARLOS

Cum?
A! da... da, da... A fost cîndva... Da, bine...
Și-așa e bine... bine, chiar mai bine...

ALBA

Ascult aceasta uluit...

CARLOS

(fără ironie)

Sînteți
Un mare general... toți știu... Și chiar
Invidia mărturisește asta...
Iar eu... eu sînt prea tînăr. De părerea

Aceasta e și regele. Și are
Dreptate regele, dreptate-ntocmai.
Acuma văd și eu și-s mulțumit...
Așa că... vă urez drum bun... Nu pot
Acuma — cum vedeți — să stau mai mult...
Am treburi o mulțime... Mai vorbim
Noi mâine, sau când vreți... sau, și mai bine,
Când vă întoarceți...

ALBA

Cum?

CARLOS

(după o pauză, văzînd că Alba nu pleacă)

Aveți o vreme

Plăcută... O să treceți prin Milano,
Lorena și Burgundia și prin
Germania... Germania? Da, da,
Pe-acolo lumea vă cunoaște bine...
Sîntem acuma în april... mai... iunie...
În iulie, să zicem la-nceputul
Lui august veți ajunge la Bruxelles.
Vom auzi-n curînd, nu mă-ndoiesc,
Despre victoriile dumneavoastră.
Veți fi prea vrednic de înalta noastră
Încredere...

ALBA

(cu înțeles)

Cu nesimțirea mea?

CARLOS

(după o pauză, cu mîndră demnitate)

Sînteți jignit cu drept cuvînt. Am fost,
Mărturisesc, fără cruțare cînd
V-am înfruntat cu arme cu care nu sînteți
În stare să-mi răspundeți...

ALBA

Nu-s în stare?

CARLOS

(ii întinde zîmbind mina)

Păcat că n-am acumă timp să lupt
Cum trebuie cu ducele de Alba...
Pe altă dată...

ALBA

Ne-nșelăm, altetă,
Dar fiecare altfel. Dumneavoastră
Vă-nchipuiți cu douăzeci de ani
De viață mai târziu iar eu
Vă văd cu tot atîția mai devreme...

CARLOS

Ei și?

ALBA

Și mă gîndesc eu cîte nopți
N-ar fi răpit monarhul frumoasei lui soții
Numai să poată dobîndi un braț
Pentru coroana sa, cum e acesta...
Știa desigur că e mai ușor
Să semeni și să crești monarhi decît
Regate — și că-i mai ușor să dai
Un rege lumii decît unui rege
Să-i dai o lume.

CARLOS

Foarte-adevărat.

Dar, duce, ce-i cu asta?

ALBA

Și cît sînge,
Cît sînge de-al poporului a curs

Pînă cînd două-alese picături
Au izbutit să zămislească-un rege.

CARLOS

Da, foarte drept. Și-n două vorbe-ați spus
Tot ce mîndria meritului poate
S-aducă împotriva îngîmfării
Norocului. Și-acum — la ce slujește
Aceasta, duce? Spuneți...

ALBA

Vai de pruncul

Regesc ce chiar din leagăn poate rîde
De doica lui! Ce dulce doarme el
Pe pernele victoriilor noastre!
Desigur, pe coroană strălucesc
Doar perlele dar nu și rănil
Cu care-au fost plătite. Spada asta
A scris pentru popoarele străine
Legi spaniole și-a sclipit în fața
Drapelelor creștine și-a săpat
În partea ast-a lumii brazde-adînci
De sînge pentru germenul credinței.
Cum Dumnezeu în ceruri judeca
Eu judecam aicea pe pămînt.

CARLOS

Ori Dumnezeu ori dracul — dumneavoastră
Ați fost brațul său drept... Știu toate-acestea,
Și-acum destul. Vă rog. Sînt amintiri
De care-aș vrea să mă scutesc. Respect
Alegerea pe care-o face tata.
Avea nevoie de un Alba — dar
Eu nu-l invidiez că a găsit
Pe-acesta tocmai. Mare om sînteți.
Tot ce se poate. Mai c-aș crede asta

Și eu. Mi-i teamă însă c-ați venit
Cu cîteva milenii prea devreme.
Un Alba, cred eu, trebuia s-apară
Tîrziu de tot, chiar la sfîrșitul lumii
Cînd îndrăzneala viciului va-ntrece
Răbdarea cerului, cînd holda mare
A relelor va fi bogată-n spic
Și cînd va fi numaidecît nevoie
De-un nemaipomenit secerător.
Atunci veți fi la locul dumneavoastră.
O, Doamne! Flandra mea! O, raiul meu!
Să nu mă mai gîndesc. Destul! Se spune
Că duceți o mulțime de sentințe
De moarte, dinainte iscălite.
O bună precauție. Așa
Înlături orice uneltiri. O, tată,
Ce rău te-am înțeles! Cum am putut
Să te cred aspru fiindcă nu mi-ai dat
O treabă bună doar pentru vreun Alba?...
A fost chiar o dovadă de stimă pentru mine...

ALBA

Alteță, vorba asta-ar merita...

CARLOS

(tresărind)

Ce?

ALBA

Faptul că sînteți fecior de rege
Vă apără...

CARLOS

(cu mîna la spadă)

Aceasta cere sînge!
Să scoateți spada, duce!

ALBA

(rece)

Contra cui?

CARLOS

(se viră în el)

Să scoateți spada! Dacă nu, să știți
Că vă străpung...

ALBA

(scoate spada)

Atunci, voi fi silit...

(Se bat.)

SCENA VI

Regina, Carlos, ducele de Alba.

REGINA

(ieșind speriată din odaia ei)

Ce-i asta? Săbiile scoase?

(Către prinț, supărată și poruncitoare.)

Carlos!

CARLOS

(tulburat la vederea reginei, lasă brațul în jos,
rămîne o clipă nemișcat, apoi se duce repede la
duce și îl sărută)

Să ne-mpăcăm și să uităm ce-a fost!

(Se aruncă în tăcere la picioarele reginei, apoi se
ridică repede și, zbuciumat, iese în fugă.)

ALBA

(plin de mirare, uitindu-se fix la amîndoi)

Ciudat! Ciudat de tot...

REGINA

(rămîne cîteva clipe neliniștită și nehotărită; apoi se îndreaptă încet spre odaia ei; la ușă se întoarce)

Duce de Alba!

(Ducele intră după ea în odaie.)

SCENA VII

Odaia prințesei de Eboli.

*Prințesa de Eboli îmbrăcată simplu dar cu gust cîntă
acompaniindu-se cu lăută. Intră pajul reginei.*

PRINȚESA EBOLI

(îi sare înainte)

Ei, vine?

PAJUL

(repede)

Singură sînteți? Mă mir

Că n-a venit; dar trebuie să vie

Din clipă-n clipă.

EBOLI

Trebuie? Atunci

Înseamnă că primește... Foarte bine.

PAJUL

E-n urma mea... Prințesă, vă iubește

Așa cum nimeni n-a iubit vreodată.

De-ați ști la ce-am fost față!

EBOLI

(îl ia de mînă)

Haide, spune!

Hai, spune! Ai vorbit cu el? Ce-a zis?

Ce vorbe a rostit? Și ce-a făcut?
S-a tulburat? Părea-ncurcat, uimit?
A bănuț cîne-a trimis scrisoarea
Și cheia? Spune! A ghicit ori nu?
Sau s-a gîndit la alta? Cum? Răspunde!
Stai și nu scoți nici un cuvînt. Rușine
Să-ți fie! N-ai fost niciodată
Așa de bleg și de nesuferit!

PAJUL

Dar mă lăsați, prințesă, să vorbesc?
I-am dat în anticamera reginei
Și cheia și scrisoarea. Tresărind,
M-a pironit cu ochii cînd i-am spus
Că m-a trimis o doamnă.

EBOLI

Da? Așa?
A tresărit? Bun. Spune mai departe.

PAJUL

Voiam să-i spun mai multe dar deodată
Sa-ngălbenit, mi-a smuls din mîini scrisoarea
Privindu-m-amenințător și-a spus
Că știe tot. Pe urmă a citit
Scrisoarea cu uimire și-a-nceput
Să tremure...

EBOLI

A spus că știe tot?
Așa a spus?

PAJUL

Da; și m-a întrebat
De trei sau patru ori dacă mi-ați dat
Scrisoarea chiar domnia voastră...

EBOLI

Dacă

Ți-am dat chiar eu scrisoarea? Dar atunci
Mi-o fi rostit și numele, desigur...

PAJUL

Nu, numele nu l-a rostit. Zicea
Că s-ar putea s-audă careva
Și regelui să-i spună...

EBOLI

(cu uimire)

Cum așa?

PAJUL

Zicea că regele grozav ar vrea
Să afle ce e cu scrisoarea asta.

EBOLI

Că regele ar vrea? Ai auzit
Tu bine? Regele? Așa a spus?

PAJUL

A spus că e o taină cu primejdie
Și mi-a mai spus cu vorbe și cu semne
Să fiu foarte prudent, ca nu cumva
Să cadă regele la bănuială.

EBOLI

(Pe gânduri citeva clipe; apoi cu mirare.)

Se potrivește totul. Nu se poate
Să fie altfel. Trebuie să știe
Povestea-ntreagă! E de ne-nțeles.
Cine-a putut să-i spună? Cine oare?
Ei, cine altul vede-atît de-adînc
Și de pătrunzător decît iubirea
Cu ochii ei de vultur?... Dar urmează.
Scrisoarea a citit-o și...

PAJUL

Scrisoarea

Cuprinde, zice el, o fericire
De care-i este frică și la care
Nici n-a visat vreodată. Din păcate
În clipa-aceea tocmai a intrat
În sală ducele de Alba.

EBOLI

(minioasă)

Ce dumnezeu mai căuta pe-acolo
Și ducele?... Dar el de ce nu vine?
Ce face? Unde stă atîta? Oare
De ce întîrzie? Ei, vezi acuma
Că nu-i adevărat? Ce fericit
Ar fi putut să fie el în timpul
Pe care tu l-ai petrecut spunîndu-mi
Că vrea să fie fericit!

PAJUL

Eu cred

Că ducele...

EBOLI

Iar ducele? Ce treabă
Să aibă ducele aici? Ce-amestec
Să aibă un ostaș ca el
În fericirea mea?... N-avea decît
Să-l lase sau să-i spună că-i grăbit...
Oricui poți spune-așa ceva. Dar prințul
La fel de bine se pricepe-n dragoste
Ca și în inimi femeiești. Nu știe
Ce-nseamnă clipele. Dar parc-aud
Pe cineva venind. Hai, fugi. E prințul.

(Pajul se repede să iasă.)

Fugi! Fugi! Dar unde mi-i lăuta? Vreau
Să mă găseasc-aşa. Şi cîntecul
Va fi un semn că sînt aici.

SCENA VIII

Prinţesa de Eboli. Don Carlos.

EBOLI

(se aruncă pe o sofa şi cîntă)

CARLOS

*(intră repede. Dă cu ochii de prinţesă şi rămîne ca
lovit de trăsnet)*

O! Doamne!

Ce-i asta? Unde sînt?

EBOLI

(Lasă lăuta. Ii iese înainte.)

A! Prinţul Carlos!

CARLOS

Ce-i asta? Unde sînt? M-am înşelat.
Şi am intrat în altă parte.

EBOLI

Bine

Mai ştie prinţul să găseasc-odăi
În care-s doamne singure!

CARLOS

Prinţesă,

Te rog să... să mă ierţi... dar am găsit
Deschisă anticamera.

EBOLI

Se poate?

După cît știu, chiar eu am încuiat-o.

CARLOS

Nu, vi se pare... sigur vi se pare...
Vă înșelați... Închisă, da, e drept,
Închisă... Încuiată însă nu...
Trecînd pe-aici am auzit deodată
Un sunet de lăută... N-a fost oare
Lăută?...

(Se uită cu îndoială împrejur.)

Da, așa e, uite-o colo...
Lăuta mie... ce să spun... lăuta
Îmi place nemaipomenit de mult.
De-aud un cîntec de lăută sînt
Ca fermecat și nu mai știu de mine.
Așa și-acum... M-am năpustit s-o văd
La față pe măiastra cîntăreață
Ce m-a mișcat și m-a vrăjit atîta
Și s-o privesc în ochii ei frumoși...

EBOLI

O delicată curiozitate
Pe care-ndată v-ați și potolit-o...

(După o clipă, cu înțeles.)

Eu prețuiesc pe-un om sfielnic care
Nevrînd să rușineze o femeie
Se-ncurcă în asemenea minciuni.

CARLOS

Prințesă, simt că stric mai rău aceea
Ce vreau să dreg. Dă-mi voie deci să las
Un rol pe care eu nu-l pot juca.
Ai căutat să fugi aici de lume,

Ai vrut, departe de-oameni, să trăiești
Cum îți șoptește inima. Și iată
Că eu, nefericitul, vin deodată
Și stingheresc frumosul vis. De-aceea
Voi și pleca numaidecât...

(Vrea să plece.)

EBOLI

(uimită și jignită, dar stăpînindu-se repede)

Don Carlos...

Cît ești de rău...

CARLOS

Prințesă, înțeleg

Ce-nseamnă în această încăpere

O astfel de privire și respect

Această virtuoasă tulburare.

Vai de bărbatu-acela care prinde

Curaj cînd o femeie se-nroșește!

Eu dimpotrivă-s mai sfios cînd văd

Cum tremur-o femeie-n fața mea.

EBOLI

Se poate? Pentr-un tînăr și un fiu

De rege e un scrupul fără seamăn...

Acuma însă, prințule, rămîi.

Te rog chiar. Lîng-asemenea virtute

O fată e cu totul liniștită...

Cînd adineauri ai dat buzn-aici

Cîntam o arie ce-mi place mult...

(Îl duce la sofa. Luînd lăuta.)

Și-acum, don Carlos, aria aceasta

Am s-o mai cînt o dată... Drept pedeapsă

Ai s-o ascuți din nou...

CARLOS

(așezîndu-se cam fără voie lîngă ea)

E o pedeapsă

Plăcută ea și vina mea. Și-i drept,
Mi-a mers la inimă atît de-adînc
Și-atît de dulce-ncît aș auzi-o
Și-a treia oară...

EBOLI

Cum? Ai auzit-o

Chiar toată? Vai, e groaznic... Era vorba
De dragoste...

CARLOS

O dragoste-mplinită.

Un text frumos spus de frumoase buze,
Mai mult frumos decît adevărat...

EBOLI

Cum, te-ndoiești c-ar fi adevărat?

CARLOS

(grav)

Da, mă-ndoiesc că s-ar putea-nțelege
Prințesa și cu Carlos cînd e vorba
De dragoste.

*(Prințesa tresare; el observă asta și urmează cu o
ușoară galanterie.)*

Da. Cine-ar putea crede

Văzînd acești obraji trandafirii
Că-n pieptu-acesta patimi clocotesc?
Ar fi-n primejdie prințesa Eboli
Vreodată să suspine în zadar?
Ce-i dragostea numai acela știe
Care iubește fără de speranță.

EBOLÎ

(cu toată așelia ei de mai înainte)¹

O, taci! Ce spui e groaznic. S-ar părea
Că dintre toți tocmai pe *dumneata*
Te urmărește soarta asta crudă,
Și mai cu seamă astăzi și aici.

(Luîndu-l de mînă, insinuantă.)

Nu ești prea vesel, prințule... Chiar suferi;
Da, suferi. Dar de ce? Se poate asta?
De ce să suferi *dumneata* pe care
Natura te-a-nzestrat din plin cu daruri,
Făcîndu-ți drum spre bucuria vieții
Și spre plăcerile acestei lumi?
Cum? *Dumneata*, un fiu de mare rege...
Și, mult mai mult decît atît, din leagăn
Ursit cu însușiri ce adumbresc
Chiar strălucirea rangului ce-l ai;
Cum? *Dumneata* ce chiar în tribunalul
Femeilor găsești judecători
Părtinitori (căci cine alții dau
Sentințe făr-apel cînd este vorba
De meritul unui bărbat?)
Cum? *Dumneata* ce cucerești și-aprinzi
Doar cu-o privire — rece să rămîi
Acolo unde-ar trebui să arzi,
Să dăruiești o fericire cum
Nu-i nici în paradis, dumnezeiască?
Cum? *Dumneata* pe care te-a-mpodobit natura
Cu-aceleași daruri pentru fericirea
Și-a celor mulți și-a celor mai puțini,
Cum? *Dumneata* să fii nenorocit?
O, cerule, tu care i-ai dat totul,
De ce, de ce nu i-ai dat ochi să vadă,
Să-și vadă biruința?...

CARLOS

(care tot timpul a stat cufundat în gânduri, se trezește deodată din meditația lui, când tace prințesa, și tresare)

Minunat!

Fără pereche! Dacă vrei, mai cântă
Pasaju-acesta înc-o dată...

EBOLI

(privindu-l mirată)

Carlos,

Dar unde-ai fost cu gândul?

CARLOS

(sare în sus)

Da, așa e!

E bine că-mi aduci aminte. Plec...
Chiar trebuie să plec. Și-n grabă...

EBOLI

(oprindu-l)

Unde?

CARLOS

(cu îngrijorare)

Am treabă... Lasă-mă, te rog, prințesă...
S-aprinde parcă lumea-n jurul meu,
Și-i tot văzduhu-n flăcări...

EBOLI

(il ține cu forța)

Dar ce ai?

Ce-nseamnă toate-aceste ciudățenii?

(Carlos rămâne câteva clipe pe gânduri. Ea se folosește de asta, îl duce la sofa și îl așază lângă dînsa.)

Îți trebuie odihnă, dragă Carlos,
Ești tulburat. Ia șezi aici și lasă

Închipuirile bolnăvicioase.
Întreabă-te mai bine dacă mintea
Ta știe ce-ți apasă inima.
Și chiar de-ar ști... Nu este oare nimeni
La curtea asta, nici un cavaler,
Sau nici o doamnă... să te lecuiască...
Să te-nțeleagă vreau să spun... nici una
Care-ar fi vrednică?...

CARLOS

(cu gândul în altă parte)

Poate prințesa

De Eboli...

EBOLI

(repede, veselă)

Adevărat?

CARLOS

Te rog

Dă-mi o scrisoare de recomandare
La tatăl meu. Dă-mi. După cât se spune,
Ai mare trecere...

EBOLI

Dar cine spune?

(Aparte.)

Ah! Asta-i bănuiala ce-l făcea
Să nu vorbească...

CARLOS

Uite ce-i: mi-am pus
În gând să plec în Flandra... să-mi câștig
Acolo pintenii... Dar nu vrea tata.
S-o fi temînd că dac-am să comand
Armata, o să-mi zdruncin vocea...

EBOLI

Carlos,

Joci fals. Mai bine spune că ai vrea
Cu-aceste-ntortocheri să scapi de mine...
Fățarnicule, uită-te la mine...
Ia spune, oare-un om care visează
Numai isprăvi cavaleriești se lasă
Ademenit să-nhațe pe ascuns
O panglică pierdută de o doamnă?
Și-apoi...

*(desfăcându-i repede gulerul de dantelă și scoțînd
o fundă)*

Cu-atîta grijă s-o păstreze?

CARLOS

(dîndu-se înapoi uimit)

Prințesă... Nu, e prea mult... Sînt trădat...
Cu neputință să ascund ceva.
Ai legături cu duhuri și cu demoni.

EBOLI

Te miri? De ce? Am să-ți aduc aminte
Acum de cîteva-ntîmplări mărunte...
Și cînd astfel de fapte ne-nsemnate,
Nevinovate glume, un cuvînt
De-abia șoptit și amuțit în aer,
Un zîmbet stins în clipa cînd răsare,
Cînd chiar asemenea-ntîmplări și gesturi
În care nu puneai nici gînd, nici suflet,
Nu le-am lăsat să scape nezărite,
Poți să-ți închipui că am înțeles
Acea ce voiai să se-nțeleagă.

CARLOS

Într-adevăr... Te-ai prinde deci, prințesă,
Să faci în inima-mi descoperiri

Pe care chiar eu însumi niciodată
Nu le-aş fi bănuît?...

EBOLI

(uşor atinsă, gravă)

Cum? Niciodată?

Gîndeşte-te. Priveşte împrejur
Nu eşti în vreo odaie de-a reginei
În care trebuie să fii cu mască.
Tresari? Te înroşeşti deodată? Sigur,
Cine-ar fi oare-atît de iscusit
Şi de-ndrăzneţ pe Carlos să-l pîndească
Atunci cînd Carlos nezărit se crede?
Cine-a văzut că la un bal la Curte
A părăsit deodată pe regină,
Cu care pîn-atunci dansase, şi
Într-o pereche ce dansa alături
S-a repezit şi-n loc să-ntindă mîna
Reginei a întins-o principesei
De Eboli? Fu o greşală care
Chiar suveranul a băgat-o-n seamă.

CARLOS

(zîbind ironic)

Chiar *el*? Eu cred că pentru el, prinţesă,
N-a fost greşală.

EBOLI

N-o fi fost greşală
Nici altă dată-n paraclis... Ceva
De care Carlos nu-şi mai aminteşte
Desigur... La picioarele Madonei
Stăteai şi te rugai... Deodat-auzi
Foşnind o rochie... Şi-atunci, feciorul
Viteaz al lui don Filip a-nceput

Să tremure la fel cu un eretic
În fața sfintei judecăți. Pe buze,
Înveninată, ruga i se stinge
Și — ce duioasă comedie-altetă! —
Cu patimă ai apucat atunci
Mîna cea rece-a Maicii Domnului...

CARLOS

Nu-i drept. Era evlavie, prințesă.

EBOLI

Atunci e altceva. Atunci desigur
Că doar de teamă să nu pierzi la joc
Cînd jucam cărți odată cu regina
Mi-ai luat cu minunată-ndemînare
Mănușa și ai pus-o dup-aceea
Pe masă-n loc de carte...

CARLOS

O, Doamne! Doamne! Doamne! Ce-am făcut?

EBOLI

Cred că nimica rău. Cum m-am speriat
(Mărturisesc c-a fost plăcută spaima)
Cînd m-am trezit c-un mic răvaș pe care
Îl strecuraseși în mănușă. Carlos,
Era romanța cea mai mișcătoare...

CARLOS

(luîndu-i repede vorba din gură)

Doar poezie și atît... Prin cap
De multe ori îmi umblă-astfel de gînduri
Care se sting cum s-au ivit. Atîta
A fost. Să nu mai pomenim de asta.

EBOLI

(mirată, se îndepărtează și-l observă câteva clipe de la distanță)

Cu neputință! Orice încercare
E în zadar cu omu-acesta straniu!

(Pauză.)

Dar nu cumva e numai o mândrie
Ce-o tăinuiește iscusit sub masca
Timidității — ca să facă haz?

(S-apropie de Carlos și-l privește nedumerită.)

Dar spune-mi în sfârșit ce este. Stau
Ca-n fața unui scrin închis de-o vrajă,
La care nu pot să găsesc vreo cheie.

CARLOS

Cum stau și eu în fața dumitale.

EBOLI

(Îl lasă, se plimbă câteva clipe încoace și încolo prin odaie, pe gânduri. Apoi, grav și solemn)

Atuncea, fie! Trebuie odată
Și-odată să mă hotărăsc. Te-aleg
Judecător. Ești om mărinimos,
Ești prinț și cavaler. M-arunc la pieptu-ți.
Ai să mă scapi sau, dacă sînt pierdută
Fără scăpare, ai să-mi plîngi de milă.

(Carlos se apropie de ea, mirat.)

Un favorit al regelui, Rui Gómez
De Silva, umblă ca să-mi ceară mîna.
Monarhul vrea. Și treaba-i ticluită.
Și sînt vîndută-acestui om.

CARLOS
(mişcat adînc)

Vîndută?

Iar o vînzare? Şi e tot vestitul
Neguţător din sudul Europei?

EBOLI

Nu. Stai. Întîi ascultă tot. Nu numai
Că sînt politiciii adusă jertfă;
Chiar nevinovăţia mea e-n joc...
Priveşte cum un sfînt îşi dă arama
Pe faţă.

*(Îi dă o scrisoare. Carlos o ia şi fără s-o citească
ascultă cu interes mai departe.)*

Unde să găsească scăpare?
O, Carlos, pîn-acum întotdeauna
Mîndria mea îmi apăra virtutea;
Acuma însă...

CARLOS

Ai căzut? O, nu!
Nu, pentru Dumnezeu...

EBOLI

(mîndră şi cu nobleţe)

Să cad? Prin cine?

Ciudată lipsă de pătrundere
A spiritelor mari! Să socotească
Drept marfă dragostea unei femei.
Dar dragostea aceasta-nfăţişează
Singurul lucru pe pămînt ce n-are
Cumpărător decît pe sine însuşi.
Iubirea n-are preţ decît iubirea.
E diamantul minunat pe care
Îl dăruiesc sau, neatins de nimeni,

Mai bine, îl îngrop, ca negustorul
Acela mare, care, neluînd
În seamă aurul de la Rialto
Și regilor făcîndu-le în ciudă,
A azvîrlit o perlă scumpă-n valuri
Și-a dat-o îndărăt bogatei mări,
Prea mîndru ca s-o vîndă fără preț.

CARLOS

(aparte)

Dar ce frumoasă e femeia asta!

EBOLI

Capriciu, vanitate, nu știu. Dar
Eu bucuria nu mi-o-mpărtășesc
Decît bărbatului ce l-am ales.
Lui îi dau tot. Eu dăruiesc odată,
Odată numai, dar pe veșnicie.
Iubirea mea va face fericit
Pe unul numai, dar pe-acesta unul
Ea îl va face zeu. Mîngîietorul
Acord al sufletelor — un sărut —
Plăcerile îmbrățișării, vraja
Cerească frumuseții, toate sînt
Culori cuprinse în *aceeași* rază,
Petalele aceleiași corole.
Cum aș putea să dăruiesc eu oare
Doar o petală din această floare
Și-nalta măreție a femeii,
Această capodoperă a firii,
S-o ciopîrțesc ca să-ndulcesc cu dînsa
Amurgul vieții unui desfrînat?

CARLOS

(*aparte*)

De necrezut! Asemenea femeie
Era-n Madrid și eu... abia acum
Să aflu?...

EBOLI

Aș fi părăsit de mult
Această curte, lumea asta și
M-aș fi înmormîntat în ziduri sfinte.
Mai este îns-o legătură care
De lume mă mai ține strîns legată!
Este-o fantasmă poate, dar mi-i scumpă.
Iubesc și... nu-s iubită.

CARLOS

(*cu foc, ducîndu-se la ea*)

O, nu! Ești!

Așa cum este de adevărat
Că-n ceruri e un dumnezeu, ți-o jur
Că ești iubită mult, nespus de mult.

EBOLI

Juri asta? Dumneata? O glas din ceruri!
Vorbește îngerul meu păzitor.
O, Carlos, dacă juri, atuncea cred
Că sînt iubită, da!

CARLOS

(*o ia cu duioșie în brațe*)

Copilă dulce!

Ființă vrednică de adorație!
Sînt numai ochi! numai urechi! Și sînt
Plin de-admirație și de-ncîntare.
Cine-ar putea privindu-te să spuie
Că niciodată n-a iubit? Dar spune

Ce cauți tu la curtea lui don Filip?
Ce cauți, îngere, -n adunătura
Aceasta de călugări și de popi?
Nu-i loc aicea pentru flori ca tine.
Dacă le rupe cineva? O, nu!
Pe viața mea îți jur c-am să te iau
În brațe și în brațe-am să te scot
Din iadu-acesta. Înger păzitor,
Îți voi fi înger păzitor.

EBOLI

(privindu-l cu dragoste)

O, Carlos!

Cît de puțin te-am cunoscut! Ce mare,
Nemărginit de mare e răsplata
Aceluia ce osteneală-și dă
Să te-nțeleagă...

(Îi ia mina și vrea să i-o sărute.)

CARLOS

(trăgîndu-și mina înapoi)

Dar ce ai, prințesă?

EBOLI

(cu gingășie și grație, uitîndu-i-se în palmă)
O, ce frumoasă mînă! Mîna asta
Mai are două daruri de făcut:
O diademă scumpă și inima lui Carlos.
Și amîndouă unei muritoare?
Cum? Numai uneia? Un mare dar,
Un dar dumnezeiesc! Aș spune chiar
Prea mare pentru-o singură femeie!
Dar ce-ar fi dac-ai face-o împărțeață?
Nu se pricep reginele-n iubire.
Femeia care știe să iubească
Nu se pricepe în coroane. Carlos,

Ar fi mai bine de pe-acum să faci
O împărțeață. Ori ai și făcut?
Ai și făcut? Atunci cu-atît mai bine.
Și cine-i fericita?

CARLOS

Ai să știi.
Neprihănirii tale mă destăinui.
La curtea asta ești cea mai curată,
Ești singura, ești cea dintîi
Ce-mi înțelege sufletul. Așa e.
Nu mai ascund. Iubesc!

EBOLI

Cît ești de rău!
Atît de grea ți-a fost mărturisirea?
A trebuit să par nenorocită
Ca să mă crezi că-s demnă de iubire?

CARLOS

(tresare)

Ce spui?

EBOLI

Cu mine să te joci așa!
N-a fost frumos de loc. Pînă și cheia
Să spui că n-ai primit-o...

CARLOS

Cheia! Cheia!

(după o clipă de gîndire)

Ah, da! Așa-i... Acuma văd... O, Doamne!...
(Genunchii îi șovăie. Se sprijină de un scaun și
își acoperă fața.)

EBOLI

(după o lungă tăcere, scoate un strigăt și se prăbușește)

E groaznic! Ce-am făcut?

CARLOS

(ridicându-se adînc îndurerat)

Atît de-adînc

Să cad din toate cerurile mele!

E-ngrozitor...

EBOLI

(cu fața în perne)

Ce aflu-acuma, Doamne!

CARLOS

(aruncîndu-i-se la picioare)

Nu-i vina mea, prințesă!... Pasiunea...

Ne-am înțeles greșit unul pe altul...

Nu-i vina mea...

EBOLI

(il respinge)

Să fugi din ochii mei!

Fugi, pentru Dumnezeu.

CARLOS

Cu nici un preț!

Nu pot în starea asta să te las.

EBOLI

(il împinge cu putere)

De milă, din mărinimie, pleacă

Din ochii mei! Fugi! Vrei să mă omori?

Te văd cu ură.

(Carlos vrea să plece.)

Dă-mi întîi scrisoarea

Pe care ți-am trimis-o, dă-mi și cheia...

Și cealaltă scrisoare unde-i?

CARLOS

Care

Cealaltă?

EBOLI

Da, scrisoarea de la rege.

CARLOS

(*tresărind*)

Cum?

EBOLI

Cea pe care chiar acum ți-am dat-o.

CARLOS

E de la rege? Către dumneata?

EBOLI

O, Doamne! Cum m-am încurcat de rău!
Scrisoarea! Dă-mi-o! Trebuie să mi-o dai!

CARLOS

Îți scrie regele?

EBOLI

Dă-mi înapoi
Scrisoarea — pentru Dumnezeu!

CARLOS

Scrisoarea

Aceasta poate să arate multe...

EBOLI

Vai, sînt pierdută! Dă-mi...

CARLOS

Scrisoarea asta...

EBOLI

(*frîgîndu-și mîinile*)

Nemernica de mine, ce-am făcut?

CARLOS

Scrisoarea-i de la rege? Da, prințesă...
Aceasta schimbă totul dintr-o dată,

(fluturînd vesel scrisoarea)

Scrisoarea asta-i scumpă... n-are preț...
S-o cumpere n-ar izbuti nici toate
Coroanele lui Filip. Nu! Scrisoarea
Am s-o păstrez.

(Pleacă.)

EBOLI

(aruncîndu-se în fața lui)

O, Doamne! Sînt pierdută.

SCENA IX

EBOLI

(singură)

*(Stă o clipă ca amețită. După ce Carlos a ieșit se
repede după el și vrea să-l cheme.)*

Te rog, te rog, o vorbă numai, Carlos!
Nu! Mă disprețuiește. Sînt acum
Îngrozitor de singură... respinsă
Și alungată...

(Cade într-un fotoliu. Pauză.)

Nu. Înlăturată,
Înlăturată numai de-o rivală.
E-ndrăgostit. Nu-i nici o îndoială.
Chiar el a spus. Dar cine-i fericita?
Văd doar atîta că-i îndrăgostit
De cineva de care n-ar trebui să fie.
Nu vrea să știe nimeni. Și s-ascunde

De rege mai ales... De ce de rege,
Care-ar dori să-l vadă-ndrăgostit?
Sau poate că s-o fi temînd de rege
Din altă pricină? Cînd a aflat
Că regele-mi trimite scrisorele
Galante mai că a sărit în sus
De bucurie. Aspra lui virtute
De ce aici deodată amuțit?
De ce tocmai aici? Ce-ar cîștiga
Cînd regele ar fi necredincios
Reginei?...

*(Se oprește deodată, lovită de un gînd. Își smulge
dinsîn funda pe care i-a dat-o Carlos, se uită repede
la ea și o recunoaște.)*

O, ce zăpăcită sînt!

Acuma, în sfîrșit... Unde mi-i capul?
Acuma știu... Ei s-au iubit de mult
Și înainte de-a o lua monarhul...
Și prințul niciodată fără dînsa
Nu m-a văzut... El despre ea vorbea,
Da, despre ea cînd eu credeam că sînt
Cu-atîta înfocare adorată!
O înșelătorie fără seamăn!
Și m-am descoperit față de ea!

(Pauză.)

Să fi iubit el chiar fără speranță?
Nu cred. O dragoste fără speranță
Nu s-ar lupta cu-atîta îndîrjire
S-alunge-o voluptate după care
Monarhul cel mai strălucit din lume
Tînjește-n van... Nu! O iubire fără
Speranță nu aduce-astfel de jertfe!
M-a sărutat cu-atîta foc! M-a strîns
Atît de dragăstos la pieptul lui!

A fost o încercare grea, prea grea
Pentru-o romantică fidelitate
Ce nu e răsplătită... A crezut
Că, după cum fusese vorba, cheia
Regina i-a trimis-o... A crezut
Că dragostea ei face pasu-acesta
Și a venit... Deci crede că soția
Lui Filip hotărâtă-i să... Cum poate
Să creadă asta dacă n-ar avea
Dovezi mai mari? Clar ca lumina zilei!
Ea îl iubește... Sfînta asta simte
Și ea la fel cu orice muritoare.
Și eu care sfioasă tremuram
În faț-acestei splendide virtuți!
Desigur e-o ființă mai înaltă
Și eu mă sting în strălucirea ei.
Invidiam neprihănită pace
A frumuseții ei neturburate
De clocotele patimilor noastre.
Părere deci era această pace?
Voia să soarbă două cupe-odată?
S-arate strălucirile virtuții
Și totodată tainicul deliciu
Al viciului să-l guste cu-ndrăzneală?
Așa să fi făcut? Și-a izbutit
Fățarnica? A izbutit fiindcă
Nu s-a găsit răzbunătorul. Da!
O adoram! Dar vreau să mă răzbun
Și regele-o să afle. Da! Dar cum?

(Se gîndește o clipă.)

Știu eu un drum pîn' la urechea lui!

(Iese.)

SCENA X

*Odaie în palatul regal.
Ducele de Alba. Domingo.*

DOMINGO

Și ce voiăți să-mi spuneți?

ALBA

Am făcut

Azi o descoperire însemnată.
Și-aș vrea s-o lămuresc.

DOMINGO

Descoperire?

Dar despre ce e vorba?

ALBA

Azi, spre-amiază,

Don Carlos și cu mine ne-nțîlnim
În anticamera reginei. El
Îmi spune-un lucru care mă jignește.
Ne-nfierbîntăm. Și cearta se-ntețește
Și tragem spadele. La larma noastră
Regina iese din odaia ei,
S-aruncă între noi și îl privește
Pe prinț poruncitor și totodată
Cu dragoste... O singură privire
Și-atuncea prințul lasă brațu-n jos,
Mă ia de după git și mă sărută...
Și pleacă-n fugă.

DOMINGO

(după o pauză)

Dă de bănuir,

E drept. Ce-mi spui trezește-n mine gînduri
Ce-au încolțit, mărturisesc, de mult
În mintea mea... Alung astfel de gînduri

Și nimănui nu le încredințez.
Sînt săbii care au două tăișuri,
Prietenii nestatornici. Mă feresc.
E greu pe oameni să-i cunoști și greu,
Chiar și mai greu, să afli ce gîndesc.
Cuvinte care-ți scapă sînt amici
Pe care îi jignești. Mi-am îngropat
Deci taina pîn-atunci cînd timpul iarăși
Va scoate-o la lumină. Sînt servicii
Pe care regilor nu-i tocmai bine
Să le aduci — ca o săgeată care
Dacă-și greșește ținta se întoarce
Asupra vîntătorului. Sînt gata
Să jur pe sfînta cruce că-i așa.
Ceea ce vezi cu ochii sau o vorbă
Pe care-o prinzi, o foaie de hîrtie,
Atîrnă la cîntar mai greu decît
Ceea ce știi și simți adînc. Păcat
Că locuim în Spania.

ALBA

De ce?

DOMINGO

La orice altă curte pasiunea
Se poate arăta. Aicea însă
E-oprită-n loc de legi cu strășnicie.
Reginele în Spania cu greu
Păcătuiesc, dar din nefericire
Acolo numai unde ne-ar fi nouă
Mai lesne să le prindem.

ALBA

Înc-un lucru.

Azi Carlos a avut audiență
La rege. A ținut audiența

Un ceas. Și prințul l-a rugat să-i dea
Ocîrmuirea Țărilor de Jos.
Stăruitor și tare l-a rugat.
L-am auzit din cabinet. Și cînd
L-am întîlnit în ușă avea ochii
Roșii de plîns. Către amiază însă,
Cînd l-am văzut din nou, avea o față
Triumfătoare. Mai mult. E-n-cîntat
Că regele m-a preferat pe mine.
Îi este recunoscător. Și spune
Că lucrurile stau acum mai bine.
Și el e-un om ce nu știe să mintă.
Ce-nseamnă toate-aceste contradicții?
El e voios c-a fost înlăturat
Iar mie regele îmi dă o slujbă
Înaltă dar c-un aer de minie.
Ce trebuie să cred? Dregătoria
Aceasta nouă pare mai degrabă
Exil decît favoare.

DOMINGO

Iată deci
Unde-am ajuns! O clipă a sfărmat
Tot ce clădirăm noi în ani de zile.
Și dumnitale parcă nici nu-ți pasă!
Știi cine-i tînărul acesta? Știi
Ce ne așteaptă cînd va fi puternic?
Să știi că prințul (eu nu-l dușmănesc,
Am multe griji, am grija tronului
Și a bisericii), infantul însă
(Eu îl cunosc și știu ce are-n suflet)
Nutrește-un plan îngrozitor, smintit...
Regent ar vrea s-ajungă și ar vrea
Să-nlătore credința noastră sfîntă.
E-nflăcărat de o virtute nouă

Ce, plină de încredere în sine
Și de mândrie, nu mai vrea să știe
De ajutorul nici-unei credințe.
Vezi, asta-i: Prințul *cugetă*. Și este
Înfierbîntat de-o stranie himeră:
Respectă omul. Ar fi bun el oare
De rege? Dumneata ce zici?

ALBA

Fantasme!

Ei și? E doar mândria unui tînăr
Ce-ar vrea să joace-un rol și nu găsește
Ceva mai bun. Dar o să-i treacă asta
Cînd o să-i vie rîndul să ordone.

DOMINGO

Mă îndoiesc. E mîndru că e liber,
Nu vrea să se supună; dar nu știe
Că numai supunîndu-te supui.
E bun de rege? Uriașu-i spirit
Va rupe cu-ndrăzneală țesătura
Politicii de stat. Am încercat
Să-nduplec sufletul acesta dîrz
Spre voluptăți istovitoare, dar
Orice-ncercare a dat greș cu dînsul.
Un duh cumplit s-ascunde-n trupu-acesta.
Și Filip va-mplini șaizeci de ani...

ALBA

Privirea-ți merge prea departe

DOMINGO

Prințul

Și cu regina sînt uniți. În ei
Se furișează de pe-acum otrava
Doctrinei celei noi. Și în curînd

Se va lăși și va cuprinde tronul.
Eu îi cunosc pe-acești Valois. Mi-i teamă
De răzbunarea-acestei tănuite
Dușmance, dacă Filip își îngăduie
Vreo slăbiciune. Încă e norocul
De partea noastră. Dar să ne grăbim.
Să-i prindem pe-amîndoi într-o capcană.
Să aruncăm deci regelui o vorbă
Întemeiată sau ne-ntemeiată...
E mult dacă el șovăie. Iar noi
N-avem nici o-ndoială. Să convingi
Nu-i greu atunci cînd singur ești convins.
Și negreșit că vom afla mai multe
Fiindecă dinainte sîntem siguri
Că trebuie s-aflăm.

ALBA

Acuma însă,
Cea mai de căpetenie-ntrebare:
Pe rege cine-l va înștiința?

DOMINGO

Nici dumneata, nici eu. Să-ți spun acum
Ce-am plănuț de mult cu sîrguință
Ca să ne-ajungem țelul mai curînd.
Pentru-ntărirea alianței noastre
Mai e nevoie de-o persoană încă
Și cea mai însemnată. Suveranul
Iubește pe prințesa Eboli.
Iar eu ațîț această pasiune
Ce-mi înlesnește de minune planul.
Am pregătit cu-ncetul pe prințesă
Ca să ne-ajute-n scopurile noastre.
Avem s-o facem aliata noastră,
Vom face-o chiar regină. Azi mi-a spus
Că vine-aici. Am mari speranțe-ntr-însa.

O spaniolă va călca-n picioare
Și va distruge crinii de Valois
Chiar într-o noapte poate.

ALBA

Ce aud?

E-adevărat? Pe dumnezeul meu,
Sînt uluit. Acum e totul gata.
Dominicanule, te-admir. Acuma
Vom izbîndi.

DOMINGO

Sst! Vine cineva.

E ea, chiar ea.

ALBA

Atunci, eu trec alături

Și dacă...

DOMINGO

Bun. Am să vă chem.

(Ducele de Alba iese.)

SCENA XI

Prințesa de Eboli. Domingo.

DOMINGO

Prințesă,

Sînt gata să v-ascult.

EBOLI

(uitîndu-se curioasă în urma ducelui)

Dar mi se pare
Că nu sîntem chiar singuri. Mai aveți
Un martor.

DOMINGO

Cum?

EBOLI

Cine-a ieșit de-aici

În clipa asta?

DOMINGO

Ducele de Alba,

Printesă, și vă roagă să-l primiți.

EBOLI

Ce vrea? Ce are ducele de Alba

Să ceară de la mine? Poate știi.

DOMINGO

Eu?... Da, dar n-aș putea și eu să aflu

Prin ce-nîmplare mi-este dat acum

Să am demult dorita fericire

De-a sta de vorbă iarăși cu printesa

De Eboli?

(Pauză în care Domingo așteaptă un răspuns.)

S-o fi ivit cumva

Vreo-mprejurare sau vreun fapt prielnic

Dorinței regelui? S-a împlinit

Nădejdea mea c-o bună chibzuire

O să vă-mpace cu-o propunere

Pe care numai îndărătnicia

Și toanele-au respins-o. Am venit

Aici plin de speranțe și...

EBOLI

Ai dus

Răspunsul meu la rege?

DOMINGO

Încă nu.

Întîrzii încă să-l rănesc de moarte.

Mai este timp, prințesă, să -ndulciți
Răspunsul.

EBOLI

Spune regelui atunci
Că îl aștept.

DOMINGO

Oare să cred, frumoasă
Prințesă, că-i adevărat ce-mi spuneți?

EBOLI

Doar nu glumesc! O, Doamne! Chiar mă faci
Să-mi fie teamă. Oare ce-am făcut
De te-ai îngălbenit chiar dumneata?

DOMINGO

Prințesă, nu știu ce să cred... Aproape
Că nici nu pot pricepe...

EBOLI

Nu, părinte,
Chiar nici nu trebuie. Nici pentru toate
Averile din lume n-aș dori
Ca dumneata să înțelegi. Destul
Că e așa. Și poți să te scutești
De osteneala de-a afla ce-anume
Prilejui această-ntorsătură.
Spre mîngîierea dumitale-adaug:
N-ai nici o parte în acest păcat;
Și nici biserica, deși mi-ai spus
Că sînt împrejurări anume cînd
Biserica-ntrebuințează chiar
Și trupurile fiicelor ei pentru
Înalte scopuri. Dar aicea nu.
Asemenea cucernice principii,
Părinte, sînt prea-nalte pentru mine.

DOMINGO

De-aceea bucuros le și retrag
Atunci cînd nu mai sînt de trebuință.

EBOLI

Pe suveran să-l rogi din partea mea
Ca în privința mea să nu se-nșele.
Ce-am fost mai sînt și-acum. Atîta numai
Că-mprejurările s-au cam schimbat.
Cînd i-am trimis cu indignare vorbă
Că nu primesc propunerile lui
Credeam că-i fericit lîng-o regină
Frumoasă, și pe ea o socoteam
Soție credincioasă și gîndeam
Că este vrednică de jertfa mea.
Așa credeam atunci... Atunci; acum
Știu alte lucruri.

DOMINGO

Da, prințesă, spuneți.
Văd că ne înțelegem.

EBOLI

Deocamdată

Atît. Am prins-o. N-o mai cruț. Hoțoaica
Fățarnic-a fost prinsă. A-nșelat
Pe rege, toată Spania, pe mine.
E-ndrăgostită. Știu că ea iubește.
Și am dovezi, dovezi care-au s-o facă
Să tremure. Aînșelat pe rege.
Dar el nerăzbunat nu va rămîne.
Voi smulge masca ei de renunțare
Sublimă, supraomenească, astfel
Încît să vadă bine toată lumea
Figura păcătoasei. Scump mă costă,
Cumplit de scump mă costă toate-acestea

Dar — și aici e tot triumful meu —
Cu mult mai scump o va costa pe dînsa.

DOMINGO

Acum e totul gata. Dați-mi voie
Să chem pe ducele de Alba.

(*Iese.*)

EBOLI

(*mirată*)

Cum?

Ce-nseamnă asta ?

SCENA XII

Eboli. Ducele. Domingo.

DOMINGO

(*intorcîndu-se cu ducele*)

Vestea noastră, duce,
Sosește prea tîrziu. Prințesa Eboli
Ne spune un secret pe care tocmai
Avea să-l afle de la noi.

ALBA

Atunci

N-o va mira prea mult că sînt aici.
Eu n-am încredere în ochii mei.
Descoperiri de felu-acesta cer
Ochi de femeie.

EBOLI

Ce descoperiri?

DOMINGO

Am vrea să știm, prințesă, cînd și unde
Doriți să ne...

EBOLI

V-aștept mîini la amiază.

Neapărat eu trebuie să dau
Pe faț-această vinovată taină
Și regelui să nu i-o mai ascund.

ALBA

Chiar asta m-a adus aici. Monarhul
Va trebui numaidecît să afle,
Va trebui prin dumneata, prințesă,
Prin dumneata, să afle tot. Pe cine,
Pe cine altul ar putea să creadă
Decît pe iscusita și severa
Tovarășă-a soției sale?

DOMINGO

Pe cine altul decît dumneata
Care să vrei și-ndată-l stăpînești
Cu-o stăpînire fără margini?

ALBA

Sînt

Dușman pe faț-al prințului.

DOMINGO

La fel

Sînt socotit și eu de către lume.
Prințesă, dumneavoastră însă sînteți
Cu totul liberă. Acolo unde
Noi trebuie să amuțim
Aveți îndatorirea să vorbiți.
E-ndatorirea slujbei dumneavoastră.
Și regele va fi de partea noastră
Cînd va afla — iar noi vom izbuti
Să isprăvim ce-am început.

ALBA

Dar asta,
Numaidecît. Nu-i vreme de pierdut.
Aştept din clipă-n clipă să primesc
Un ordin de plecare.

DOMINGO

(după o clipă de gîndire, către prinţesă)

N-am putea
Să punem mîna pe niscai scrisori?
Ne-ar fi de mare ajutor vreuna
De la don Carlos... Dar ia staţi! Prinţesă,
Dormiţi într-o odaie cu regina,
De nu mă-nşel...

EBOLI

Nu chiar. În cea de-alături.
Dar ce-i cu asta?

DOMINGO

Cine se pricepe
În chei şi broaşte... Unde-şi ţine cheia
De la casetă? N-aţi văzut cumva?

EBOLI

(pe gînduri)

Da... n-ar fi rău să... Cheia s-ar putea
Găsi, cred eu...

DÓMINGO

Scrisorile sînt duse
Şi-aduse iar de cineva... Suita
Reginei e destul de numeroasă...
Vreo urmă-aici poate-am găsi. Cu aur
Poţi multe...

ALBA

Nu se știe dacă are
Don Carlos vreun prieten bun?...

DOMINGO

Nici-unu-n tot Madridul. Nici unul,

ALBA

E ciudat.

DOMINGO

Așa e cum vă spun. Disprețuiește
Întreaga curte. Am dovezi.

ALBA

Și totuși...

Acum mi-aduc aminte. Astăzi când
Ieșeam de la regină l-am văzut
C-un paj de-al ei stînd într-un colț de vorbă...
Vorbeau în șoaptă...

EBOLI

(*repede*)

Nu! O, nu! Era

Cu totul altceva.

DOMINGO

Dar n-am putea
Să știm... Aceasta dă de bănuít...

(*Către duce.*)

Știți care paj anume?

EBOLI

Fleacuri! Fleacuri!

Ce altceva să fie? Știu ce este...
Nimic de seamă... Ne vedem din nou

Aicea, înainte de-a vorbi
Cu regele. Iar pîn-atuncea multe
Se pot afla.

DOMINGO

(o ia deoparte)

Și suveranul poate
Să spere? Ce să-i spun? Te-ai hotărît?
Și cînd va fi frumoasa clipă-n care
Dorința lui se va-mplini? Să-i spun?

EBOLI

Zilele-acestea mă îmbolnăvesc
Și nu mai stau lîngă regină. Știi
C-așa e obiceiul curții. Deci
Voi sta-n odaia mea.

DOMINGO

E minunat.

Partida-i cîștigată. Și desfid
Toate reginele din lume!

EBOLI

Auzi! Mă cheamă. A-ntrebat regina
De mine. Plec. La revedere.

(Iese repede.)

SCENA XIII

Alba. Domingo.

DOMINGO

(după o pauză în care a urmărit-o cu ochii pe prințesă)

Duce,

Acești frumoși obraji trandafirii,
Cît și victoriile dumneavoastră...

ALBA

Și dumnezeul tău... Aș vrea să văd
Ce trăsnet ar putea să ne sfărîme!

(*Ies amîndoi.*)

SCENA XIV

O mănăstire.

Don Carlos. Stărețul.

CARLOS

(*intrînd cu stărețul*)

Cum? A și fost aici? Îmi pare rău.

STĂREȚUL

De-azi dimineață de trei ori a fost
Și a plecat acum un ceas.

CARLOS

Se-ntoarce

Neapărat. Dar n-a lăsat vreo vorbă?

STĂREȚUL

Pîn-la amiază vine.

CARLOS

(*privind pe o fereastră împrejurimile*)

Mănăstirea

Nu-i lîngă drum. Abia se văd în zare
Cîteva turnuri din Madrid. Și colo
E Manzanaresul. Sînt niște locuri
Sălbaticе, pustii, pe placul meu,
Și tainice.

STĂREȚUL

Așa cum e intrarea

În lumea cealaltă.

CARLOS

Am dat pe mîna
Sfinției tale tot ce am mai scump,
Mai sfînt. Nu trebuie să știe nimeni
Și nici să bănuiască chiar, *cu cine*
Am stat aici de vorbă *pe ascuns*.
Am grave pricini să tăgăduiesc
Orice-ntîlnire-a mea cu omu-acesta
Pe care îl aștept acum aici.
Am și ales anume mănăstirea
Aceasta. De-o trădare, de-un atac,
Sîntem feriți aici? Ți-aduci aminte,
Părinte, de cuvîntul ce mi-ai dat?

STAREȚUL

S-aveți încredere în noi, alteță.
De bănuiala regilor ferite-s
Mormintele. Urechi care s-asculte
Sînt doar la ușa fericirii, doar
La ușa patimii. Și-aici, în preajma
Acestor ziduri, lumea încetează.

CARLOS

Crezi poate că în teama mea s-ascunde
Un cuget vinovat?

STAREȚUL

Nu cred nimic.

CARLOS

Atunci, te-nșeli, părinte. Te înșeli.
Secretul meu se teme doar de oameni
Nu însă și de Dumnezeu.

STAREȚUL

De-aceasta, fiule, noi n-avem grijă.
Aceste ziduri stau deschise-oricui,

Și nevinovăției ca și vinii.
Ceea ce faci, de-i rău sau de e bine,
De-i drept sau nu, tu vei avea să dai
Inimii tale numai socoteală.

CARLOS
(cu căldură)

Ce-ascundem noi nu poate supăra
Pe dumnezeu. E-un lucru prea frumos.
Și dumitale ți-l pot spune.

STAREȚUL

Nu!

Lăsați, alteță! Mi-am făcut bocceaua
Cu tot ce-mi trebuie-n călătoria
Cea mare. Așadar, de ce acum,
În scurta vreme ce mi-a mai rămas,
S-o mai desfac și s-o încarc mai tare?
Nu ai nevoie de prea multe lucruri
În fericirea veșnică. Mă duc.
Mă cheamă clopotul la rugăciune.

(Iese.)

SCENA XV

Carlos, Posa intră.

CARLOS

A! În sfârșit!

POSA

Grea încercare pentru
Un vechi și bun prieten care-așteaptă
Nerăbdător! Sînt, iată, două zile
De cînd e hotărîtă soarta ta

Și eu voi ști abia acum. Spune,
V-ați împăcat?

CARLOS
Cum? Cine să se-mpace?

POSA
Tu și cu regele. Și ce-i cu Flandra?
S-a hotărît ceva?

CARLOS
S-a hotărît
Că ducele de Alba pleacă mâine
Acolo. Asta-i.

POSA
Nu se poate. Nu!
Să fie tot Madridul păcălit?
Se spune c-ai avut audiență
Secretă și că regele...

CARLOS
E neclintit.
Sîntem de-apururi despărțiți. Și chiar
Mai mult decît eram.

POSA
Și nu te duci
În Flandra?

CARLOS
Nu! Nu! Nu!

POSA
Speranța mea
S-a stins.

CARLOS
Să lăsăm asta. O, Rodrigo,
Atîtea lucruri mi s-au întîmplat

De cînd ne-am despărțit! Acuma însă
Să-mi dai un sfat. Vreau să vorbesc cu dînsa.

POSA

Cu mama ta? O, nu! De ce?

CARLOS

Fiindcă
Nădăjduiesc... Te sperii... Fii pe pace.
Mi se cuvine fericit să fiu
Și am să fiu. Dar lasă deocamdată...
Acuma dă-mi un sfat, cum aș putea
Vorbi cu ea.

POSA

Și visul ăsta nou
Pe ce se-ntemeiază?

CARLOS

Nu-i un vis.
O, nu-i un vis! E numai adevărul

(scoate scrisoarea regelui către Eboli)

Cuprins aicea, în hîrtia asta!
Regina-i liberă. În fața lumii
Și-n fața cerului. Citește-aici
Și nu te mai mira.

POSA

(desface scrisoarea)

Ce văd? Acesta
E scrisul regelui.

(După ce citește.)

Și către cine-i
Scrisoarea asta?

CARLOS

E către prințesa
De Eboli. Alaltăieri, un paj,
Care mi-a spus că-i al reginei, vine
Și îmi aduce un răvaș, c-un scris
Pe care nu-l cunosc și-o cheie. Aflu
Că-ntr-o odaie din aripa stîngă
De la palat, în care stă regina,
O doamnă m-ar fi așteptînd, pe care
Eu o iubesc de mult. Și m-am și dus
Îndată într-acolo.

POSA

Te-ai și dus?

CARLOS

Ți-am spus că nu știam al cui e scrisul...
Eu știu pe lume-o *singură femeie*...
Și care alta decît ea s-ar crede
De Carlos într-atîta adorată?...
Zbor într-acolo, beat de bucurie.
Un cîntec minunat ce din odaie
Mă-ntîmpină îmi este călăuză.
Deschid cu cheia și pe cine crezi
Că văd? Te las să judeci spaima mea...

POSA

O, da, ghicesc.

CARLOS

Eram fără scăpare
Pierdut, Rodrigo, de n-aș fi căzut
În mîna unui înger. Ce-ntîmplare!
Lăsîndu-se se vede înșelată
De imprudentele-mi priviri, prințesa
Și-a-nchipuit că ea ar fi zeița

Privirilor acestora. Mișcată
De chinul tainic al simțirii mele,
Se lasă dusă cu mărinimie
De inima ei bună și-mi răspunde
Cu dragoste. Luînd tăcerea mea
Drept sfiiciune, capătă curaj
Și își deschide sufletul.

POSA

Spui asta
Atît de liniștit! Prințesa Eboli
Fără-ndoială te-a ghicit și taina
Iubirii tale a descoperit-o.
Deci ai jignit-o tare. Știi că ea
Pe rege-l stăpînește.

CARLOS
(cu convingere)

E cinstită.

POSA

Din egoismul dragostei. Virtute
De care foarte mult mă tem, căci știu
Ce greu se-nalță pîn' la idealul
Care răsare dintr-un suflet mîndru
Și plin de har și grație-nfloarește
Fără-ajutorul unui grădinar.
Dar asta-i, dimpotrivă, un vlăstar
Străin, adus din zone călduroase
Și răsădit într-un climat mai aspru.
Zi-i creștere, principiu, zi-i cum vrei:
E-o nevinovăție dobîndită
Cu vicleșug și trudă, dintr-un sînge
Fierbinte căpătată, pusă în să
Pe seama cerului care-o plătește
Și o nutrește harnic și cu grijă.

Dar judecă și tu. Să ierte ea
Reginei că un tânăr a trecut
Pe lângă marile ei însușiri
Cu-atîta osteneală cîstigate
Ca să tînjească fără de speranță
După soția lui don Filip?

CARLOS

Tu

Cunoști așa de bine pe prințesă?

POSA

O, nu, de două ori dac-am văzut-o.
Atîta doar îți spun. Mi s-a părut
Că se ferea de-a patimii capcane
Și-și *cunoștea* virtutea ei prea bine...
Pe urmă am văzut-o pe regină.
O, Carlos, ce deosebire-adîncă!
Cu o splendoare calmă, innăscută,
Cu voie bună, fără stinghereala
Purtării învățate pe de rost,
Fără-ngîmfare dar și fără frică,
Cu-același pas eroic ea pășește
Pe drumul mijlociu al *cuvîinței*;
Și ea nu știe că e adorată
Căci niciodată n-a visat să fie.
Mai recunoști tu în acest portret
Pe Eboli? Prințesa a rămas
Statornică fiindcă te iubea,
Numai iubirea-i sprijinea virtutea.
N-ai răsplătit-o — și ea va cădea.

CARLOS

(cu vioiciune)

Nu, nu, îți spun!

(După ce face cîțiva pași, agitat.)

O, dac-ar ști Rodrigo
Ce bine-i stă pe Carlos să-l despoaie
De-o mare fericire, de credința-n
Desăvîrșirea omenească!

POSA

Să merit oare-o astfel de mustrare?
Nu, dragul meu, nu, pentru dumnezeu,
N-am vrut aceea ce tu spui. Prințesei,
De-ar fi un înger, eu m-aș închina
În fața ei la fel cu tine — dacă
N-ar fi ghicit secretul tău!

CARLOS

Ei, vezi
Ce fără de temei ți-i bănuiala?
Mai are ea dovezi afar-de-acelea
Ce-ar face-o pe ea însăși de rușine?
Va cumpăra ea trista mulțumire
A răzbunării cu onoarea ei?

POSA

Ca să se spele de-o insultă, mulți
Au vrut mai bine să-și jertfeasc-onoarea.

CARLOS

(cu putere)

Nu, ești prea crud. E nobilă și mîndră.
Eu o cunosc și nu mă tem. Zadarnic
Încerci speranțele să mi le-alungi.
Aș vrea să stau de vorbă cu regina.

POSA

Acum? De ce?

CARLOS

Fiindcă nu mai am
Nimica de cruțat și vreau să știu
Care mi-i soarta. Vezi și fă așa
Să pot vorbi cu ea.

POSA

Vrei să-i arăți
Scrisoarea asta? Vrei într-adevăr?

CARLOS

Nu mă-ntreba! Și-acuma cum să fac
Ca să vorbesc cu ea?

POSA

(cu înțeles)

Nu mi-ai spus tu
Că o iubești?... Și vrei numaidecât
Să-i dai scrisoarea?

(Carlos pune ochii în pământ și tace.)

Carlos, eu citesc

Pe fața ta ceva... ceva străin,
Ceva ce pîn-acuma nu văzusem.
De ce-ntorci capul? Spune, pentru ce
Îți întorci ochii de la mine? Deci
E-adevărat?... Ia dă-mi să mă mai uit
Dac-am citit cum trebuie... O clipă...

(Carlos îi dă scrisoarea. Posa o rupe.)

CARLOS

Ce, ești nebun?

(Cu un ton mai domol.)

Eu drept să-ți span, puneam
Speranțe mari în ea...

POSA

Mi s-a părut
Și mie-așa, de-aceea am și rupt-o.

(*Se uită cercetător la Carlos care îl privește cu îndoială.
Lungă pauză.*)

Iubirea ta ce are ea de-aface
Cu pîngărirea patului regal?
Primejdios e Filip pentru tine?
Ce legătură-i între încălcarea
Îndatoririlor pe care-un soț
Le are și-ndrăznețele-ți speranțe?
Acuma te-nțeleg. Cît de greșit
Ți-am socotit eu pîn-acum iubirea!

CARLOS

Rodrigo, cum ? Ce crezi ?

POSA

O, știi acum

Ce trebui' să-nțeleg. Odinioară
Era cu totul altfel. Tu erai
Atît de-nflăcărat și de bogat!
Un univers întreg putea să intre
În sufletul tău larg. Dar toate-acestea
S-au spulberat acum, înghițite
De-o pasiune unică și-avidă,
De-un egoism mărunț. Inima ta
E stinsă. Nici o lacrimă măcar
Nu ai pentru nefericita soartă
A Țărilor de Jos. Cît de sărac,
Sărac lipit, o, Carlos, ai ajuns
De cînd nu te iubești decît pe tine!

CARLOS

(*se aruncă într-un jilt. După o pauză, cu lacrimi
în glas*)

Da — văd că tu nu mă mai prețuiești.

POSA

Nu, Carlos, n-o lua așa. Eu știu
Ce-nseamnă frămîntarea ta. Ai fost
Momit de-o lăudabilă simțire.
A ta a fost regina. Ți-a răpit-o
Monarhul... Totuși, pîn-acum, modest,
Nu te-ncredeai în drepturile tale.
Gîndeai că poate Filip ar fi vrednic
De ea. În șoaptă numai îndrăzneai
Să-l judeci' cu asprime. Dar acuma
Scrisoarea asta te-a stîrnit. Ți-ai spus
Că numai tu ești vrednic. Vesel, mîndru,
Învinuit-ai soarta de răpire,
De tiranie. Și te-ai bucurat
Că ești jignit; căci sufletele mari
Se bucură cînd sînt nedreptățite.
Închipuirea-ți însă s-a-nșelat.
Mîndria ta a fost satisfăcută
Și-n inimă ți-a răsărit speranța.
Vezi așadar ce bine am ghicit
Că tu te-ai înțeles greșit pe tine.

CARLOS

(mișcat)

Rodrigo, nu! Te-nșeli. Nici pe departe
Nu mi-au fost gîndurile-atît de-nalte
Cum ai vrea tu să mă convingi.

POSA

Crezi tu

Că nu te știu cum ești? De cîte ori
Greșești cu caut repede-o virtute
Pe seama căreia să pun greșeala.
Și-acum cînd ne-nțelegem, bine, fie!
Vei sta de vorbă cu regina...

CARLOS

(îmbrățișându-l)

Ce rușinat mă simt față de tine!

POSA

Îți dau cuvîntul. Lasă-mă acum
Să fac cum știu. Un gînd ciudat, semeț
Și tocmai potrivit îmi vine-n minte.
Dar ai să-l afli mai tîrziu, rostit
De-o gură mai frumoasă. Eu mă duc
Îndată la regina. Poate chiar
Și mine vom putea găsi un mijloc.
Dar pîn-atuncea, Carlos, nu uita
Că un proiect urzit de-o minte mare,
Chiar dacă îl încerci de mii de ori
Zadarnic, tot nu trebuie să-l lași
Cînd suferința omenirii cere
Să fie-ndeplinit. Adă-ți aminte
De Flandra.

CARLOS

Da, voi face totul, tot
Ce tu și-naltele virtuți veți cere.

POSA

(se duce la fereastră)

E timpul. Văd suita ta că vine.

(Se îmbrățișează.)

Acum sîntem iar prințul și vasalul.

CARLOS

Pleci în oraș acum?

POSA

Chiar acum.

CARLOS

O vorbă numai! Cît pe ce să uit.
O veste însemnată pentru tine.
Orice scrisoare către Flandra trece,
Deschisă, pe la rege. Fii prudent.
Sînt pentru poştă-n Spania porunci
Secrete.

POSA

Cine spune?

CARLOS

Don Ramon

De Taxis, mi-i prieten.

POSA

(după o pauză)

Foarte bine.

Scrisorile, de-acuma înainte,
Vor ocoli prin ţările germane.

(Ies în direcţii diferite.)

ACTUL AL TREILEA

Iatacul regelui

SCENA I

Pe măsuta de noapte ard două lumînări. În fundul odăii, câțiva paji adormiți, în genunchi. Regele, pe jumătate dezbrăcat, șade îngindurat lângă masă; un braț îi atârână pe marginea fotoliului. Pe masă, în fața lui, se află un medalion și câteva hirtii.

REGELE

C-a fost întotdeauna exaltată
E-adevărat. Iubire niciodată
Eu nu i-am dat; și totuși nu părea
Că-i simte lipsa. Asta dovedește
Că e cu două fețe.

(Face un gest și tresare. Se uită uimit în jurul lui.)

Unde sînt?

Aicea numai regele veghează?
Cum? Lumînările-s aproape arse?
Doar nu e încă ziuă... Somnul meu
S-a dus. Tu ia-l drept împlinit, natură!

Un rege n-are timp să-și mai câștige
Iar nopțile pierdute. Eu nu dorm,
Deci trebuie să fie ziuă.

*(Stinge luminările și dă într-o parte perdeaua de
la o fereastră. Apoi se plimbă câteva clipe prin
odaie și vede pe pajii adormiți. Se oprește în fața
lor, apoi trage clopoțelul.)*

Or fi dormind și dincolo cu toții?

SCENA II

Regele. Lerma.

LERMA

(speriat cînd îl vede pe rege)

Nu vă simțiți prea bine, maiestate?

REGELE

În aripa palatului, din stînga,
A izbucnit un foc mai adineauri
N-ai auzit strigînd?

LERMA

Nu, maiestate.

REGELE

Nu? Cum așa? Să fi visat eu oare?
Cu neputință. Spune, nu-i iatacul
Reginei în pavilionu-acela?

LERMA

Da, maiestate.

REGELE

Visul m-a speriat.

Să se-ntărească garda-n partea-aceea
În fiecare seară. Înțelegi?

Dar totu-n taină, -n cea mai mare taină.
Nu vreau să... Dar de ce te uiți așa
De lung la mine?

LERMA

Maiestate, ochii
Vi-s roșii de nesomn. Îngăduiți-mi
Să v-amintesc că viața noastră-i scumpă
Și că popoarele-ar vedea cu grijă
Pe chipul maiestății voastre urma
Atîtor nopți de veghe. Poate-un ceas
De somn sau două, dimineața...

REGELE

(cu privirea rătăcită)

Somn?

Somn voi găsi-n Escorial. Cît timp
Monarhul doarme își primejduiește
Coroana, soțul inima soției.
Nu, nu, e-o calomnie! Nu mi-a spus
Aceasta o femeie? Și femeia
Mai are încă-un nume: calomnie.
Învinuirea n-am s-o cred decît
Atunci cînd un bărbat va dovedi-o.
(Către paji, care în vremea asta s-au trezit)

Chemați pe ducele de Alba.

(Pajii ies.)

Conte,

Apropie-te. E adevărat?

(Se uită cercetător la Lerma.)

O clipă numai dac-aș putea ști!
O, spune, spune, de-i adevărat!
Sînt înșelat? E-adevărat că sînt?

LERMA

O, maiestate...

REGELE

(*tresărind*)

Veșnic maiestate !

Atîta numai. Nici un alt răspuns

Decît această vorbă găunoasă!

Dar eu izbesc în stîncă asta și

Vreau apă, apă limpede cu care

Să-mi sting adîncă sete... Dumneata

Îmi dai doar aur care clocotește.

LERMA

Dar ce anume, sire, vreți să fie

Adevărat?

REGELE

Nimica. Poți pleca!

(*Contele vrea să iasă. Regele îl cheamă înapoi.*)

Ești însurat? Ești tată? Da?

LERMA

Da, sire.

REGELE

Ești însurat și poți să stai de veghe

O noapte-ntreag-aicea?... Ești cărunt

Și fără să te rușinezi poți crede

Că ți-i soția credincioasă? Du-te,

O, du-te-acasă și ai s-o găsești

Îmbrățișîndu-se nelegiuit

Cu fiul dumitale. Crede, crede

Ce-ți spune regele și du-te! Ești

Uimit? Te uiți la mine cu-nțeleș

Fiindcă sînt și eu cărunt? Să știi,

Nenorocitele, că o regină
Nu-și murdărește cinstea. Mort ești dacă
Te îndoiești...

LERMA
(cu căldură)

Cine-ar putea să creadă?...
Pe tot întinsu-mpărăției voastre
Cine-ar putea vreodată să-ndrăznească
Să-mproaște cu veninul bănuiei
Pe cea mai sfântă și pe cea mai bună
Dintre regine?

REGELE
Cea mai bună zici?
Și pentru dumneata e cea mai bună?
Cum văd, ea are-n preajma mea prieteni
De-ncredere. O fi costat-o mult
Să-i capete... mai mult decât știu eu
Că ar putea să dea... Dar poți pleca.
Să vie ducele.

LERMA
L-aud venind.
(Gata să plece.)

REGELE
(mai blind)

Tot ce-adineauri, conte, îmi spuneai
Era adevărat. De nedormire
Îmi arde capul. Uită ce-am vo bit
Visînd cu ochi deschiși. Auzi? Să uiți!
Și ai bunăvoința mea întregă.

(Îi dă mîna să i-o sărute. Lerma pleacă și deschide
ducelui de Alba ușa.)

SCENA III

Regele. Ducele de Alba.

ALBA

(se apropie de rege, șovăitor)

Mi-ați poruncit să viu la vremea asta?
La ceasu-acesta neobișnuit?...

(Se oprește când îl vede mai bine pe rege.)

Dar ce-aveți, maiestate?...

REGELE

*(s-a așezat, a luat medalionul. Se uită o clipă, în
tăcere, la duce)*

Așadar

Nu-mi mai rămîne nici un slujitor
De-ncredere.

ALBA

(copleșit)

Cum?

REGELE

Sînt jignit de moarte.
Toți știu și nimeni nu mi-a spus.

ALBA

(părînd uimit)

Jignire

Adusă regelui, pe care eu
Să n-o fi cunoscut?

REGELE

(îi arată scrisorile)

Al cui e scrisul

Acesta?

ALBA

Este scrisul lui don Carlos.

REGELE

(după o pauză, privindu-l fix)

Și tot nu bănuiești nimic? Mi-ai spus
Că este-ambitios. Dar oare numai
De-ambiția lui trebui' să mă tem?

ALBA

Ambiția e un cuvînt în care
Se pot ascunde foarte multe lucruri.

REGELE

Și altceva nimic n-ai mai putea
Ca să-mi descoperi?

ALBA

(după o clipă, cu rezervă)

Maiestatea voastră

Mi-ați dat în pază statul. Sînt dator
Să cercetez, să aflu, să păzesc
Tot ce privește statul. În afară
De asta tot ce știu, gîndesc sau cred
E-al meu, e un domeniu sfînt pe care
Un rob vîndut ca și-un vasal e-n drept
Să-l ție-ascuns față de regii lumii.
Nu tot ce mie-mi pare clar, se cade
Să știe regele. Dar dacă vrea
Să afle, eu îl rog să nu mă-ntrebe
Ca un stăpîn.

REGELE

(îi dă scrisorile)

Citește.

ALBA

(citește și se-ntoarce speriat spre rege)

Cine-a fost

Atît de ticălos încît să dea
Monarhului hîrtia asta?

REGELE

Cum?

Știi despre cine-i vorba în scrisoare?
De nici un nume nu se pomenește.

ALBA

(tulburat, se dă un pas înapoi)

M-am prea grăbit.

REGELE

Știi cine-i?

ALBA

(după o clipă de gîndire)

Voi vorbi.

Stăpînul poruncește. Îndărăt
Nu pot să dau. Da, știu de cine-i vorba.

REGELE

(ridicîndu-se, cu vehemență)

Ajută-mi, zeu cumplit al răzbnării,
O moarte nouă să găsesc! Secretul
E-atît de cunoscut de toată lumea,
Atît de clar încît dintr-o privire
Îl află orișicine. E prea mult.
Aceasta nu știam. Nu, nu știam!
Sînt cel din urmă care a aflat.
Sînt cel din urmă-n tot regatul meu...

ALBA

(se aruncă la picioarele regelui)

Da, recunosc că-s vinovat, slăvite
Monarh! Mă rușinez acum de-o lașă

Înțelepciune care m-a-ndemnat să tac
Deși onoarea regelui, dreptatea
Și adevărul mă-mboldeau la vorbă.
Dar dacă toți acum au amuțit
Și vraja frumuseții leagă limba
Bărbaților, atunci da, voi vorbi.
Dar știu că ceea ce va spune-un fiu
Iubit și mîngîierile soției
Și lacrimile ei vor fi mai tari...

REGELE

(cu putere)

Ridică-te! Vorbește fără frică!
Îți dau cuvîntul meu de rege.

ALBA

(se ridică)

Sire!

Vă amintiți ce s-a-ntîmplat atunci
În parcul din Aranjuez. Regina
Era, cînd ați venit, cam tulburată
Și singură într-un boschet...
Și nici o doamnă lîngă dînsa...

REGELE

A!

Ce-aud? Urmează. Ce-a mai fost?

ALBA

Marchiza

De Mondecar se-alese cu exilul
Fiindcă s-a grăbit pentru regină
Să se jertfească cu mărinimie.
Acuma știu. Marchiza nu făcuse
Decît ce i se poruncise. Prințul
Fusese-acolo.

REGELE
(*sărind în sus*)

A! Fusesse-acolo!

ALBA

Au dat de bănuială niște urme
De pași — pași de bărbat — de pe nisipul
Aleii care duce din boschet
Spre-o grotă unde s-a găsit de altfel
Și o batistă-a lui don Carlos.
Un grădinar l-a și văzut pe-acolo
În clipa chiar când maiestatea voastră
Intra-n boschet.

REGELE
(*tresărind de negre gânduri*)

Ea a-nceput să plîngă
Cînd m-a văzut mirat. Și m-a făcut
Să mă-nroșesc în fața-ntregii curți!
Să mă-nroșesc față de mine însumi...
Pe dumnezeul meu, parc-aș fi fost
Un osîndit în fața cinstei ei!

(*Lungă pauză. Se așază iar și își acoperă fața.*)

Da, duce. Ai dreptate. Asta poate
La lucruri groaznice să mă îndemne.
O clipă lasă-mă...

ALBA

Dar, maiestate,
Nici asta nu-i hotărîtor...

REGELE
(*apucînd hîrțiile*)

Nici asta?
Și asta nu? Nici asta? Nici această
Îngrămădire de dovezi cumplite?

O, e mai clar decît lumina zilei!
E ceea ce de mult am bănuit.
Nelegiuirea a-nceput atunci
Cînd am primit-o, duce, în Madrid
Din mîna dumnitale. Văd și-acum
Paloarea-i și privirea ei de spaimă
Oprindu-se la părul meu cărunt.
Atunci a început tot jocul.

ALBA

Prințul

În tînăra lui mamă a pierdut
Logodnica. Ei amîndoi de mult
Se-nțeleșeseră-n dorinți și gînduri,
Oprite-acum de starea ei cea nouă.
Sfiala care însoțește cele
Dintîi mărturisiri fusese-nfrîntă.
Ispita deci era cu-atît mai mare
Prin dulcele-amintiri ce le aveau.
De armonia vîrstei și-a simțirii
Uniți și de constrîngere-ațîțați,
Din ce în ce mai mult ei ascultară
De neînvinsul patimii îmbold.
Politica le frînse înclinarea,
Cum deci să recunoască ei vreun drept
Consiliului de stat asupra lor,
S-asculte de alegerea făcută
De cabinetul regelui cînd ei
Erau de pasiune coplesîți?
Ea aștepta iubire și-a primit
O diademă.

REGELE

(jignit, cu amărăciune)

Faci o înțeleaptă
Deosebire, duce, foarte înțeleaptă.

Admir argumentarea dumitale.
Îți mulțumesc.

(Se ridică, rece și mîndru.)

Desigur, ai dreptate.
Rău a făcut regina, foarte rău
Că nu mi-a dat scrisorile acelea
Și nu mi-a spus nimic de vinovata
Sosire a infantului în parc.
Dintr-o mărinimie prost aleasă
Ea a greșit și voi lua măsuri
S-o pedepsesc.

(Trage clopoțelul.)

Mai este cineva
În anticameră? De dumneata,
Duce de Alba, nu mai am nevoie
Și poți pleca.

ALBA

N-am supărat cumva
Din nou acum pe maiestatea voastră
C-un zel prea mare?

REGELE

(unui paj care tocmai a intrat)

Cheamă pe Domingo.

(Pajul iese.)

Te iert că trei minute m-ai făcut
Să-mi fie teamă mie de o crimă
Care-ar putea să fie săvîrșită
Vreodată împotriva dumitale.

(Alba iese.)

SCENA IV

Regele. Domingo.

*(Regele se plimbă încoace și încolo prin odaie
ca să se mai liniștească.)*

DOMINGO

*(intră la câteva clipe după ce a ieșit ducele și se
apropie de rege pe care îl contemplă într-o tăcere
solemnă)*

Cu bucurie și mirare văd
Că sînteți, sire, liniștit.

REGELE

Mirare?

DOMINGO

Dau slavă cerului că teama mea
N-a fost întemeiată! Pot acum
Să am speranțe.

REGELE

Teama dumitale?
De ce anume-ți era teamă?

DOMINGO

Sire,
Nu pot s-ascund că știu o taină care...

REGELE

(sumbru)

Am spus eu oare c-aș dori s-o-mpart
Cu dumneata? Cine-a vorbit în locul meu?
Pe cinstea mea, ce îndrăzneală!

DOMINGO

Sire,

Atît împrejurarea cît și locul
În care am aflat cît și pecetea

Sub care mi s-a dat această taină
Mă dezvinovăţesc. La spovedanie
Mi s-a încredinţat drept un păcat
Ce-apasă greu pe inima aceleia
Care-a descoperit-o şi care-acum se roagă
Cerînd iertare cerului. Prinţesei
Îi pare rău (dar prea târziu) de-o faptă
De care îşi dă seama c-o să aibă
Urmări, pentru regină, foarte grave.

REGELE

Adevărat? Ce inimă miloasă!
Da, ai ghicit prea bine pentru ce
Ţi-am spus să vii. Vei trebui să-mi dai
O mînă de-ajutor, să pot ieşi
Din labirintu-acesta-ntunecos
În care-un zel îngust m-a aruncat.
Vreau adevărul să mi-l spui. Vorbeşte
Deschis cu mine. Ce să cred? Şi ce
Să hotărâsc? Menirea dumitale
Pe lume este adevărul.

DOMINGO

Sire,

Chiar dacă bunătatea tagmei mele
Nu m-ar sili a fi-ngăduitor
Tot m-aş ruga de maiestatea voastră,
Spre-a vă păstra un cuget liniştit,
Să rămîneţi la ce-aţi descoperit,
Să nu-ncercaţi să scormoniţi o taină
Ce numai bucurii nu poate-aduce.
Ce ştiţi acuma poate fi iertat.
O vorbă de la rege — şi regina
N-a săvîrşit nici o greşală. Voia

Monarhului dă fericiri și cinste;
Și numai chipul pașnic și senin
Al suveranului va alunga
Acele zvonuri mîrșave pe care
Le răspîndește calomnia.

REGELE

Zvonuri?

Sînt zvonuri despre mine în popor?

DOMINGO

Minciuni! Minciuni nerușinate. Jur.
Dar se întîmpl-adesea că poporul
— Deși fără dovadă — crede lucruri
Departe de-orice adevăr.

REGELE

O, Doamne!

La fel se-ntîmplă poate și acum.

DOMINGO

Un nume bun e lucrul cel mai scump
Și singurul în care o regină
S-aseamănă cu orișice femeie.

REGELE

Nădăjduiesc că în privința asta
Nu poate fi-ndoial-aici.

(Se uită neîncrezător la Domingo. După o pauză.)

Părinte!

Simt că mai ai un lucru rău să-mi spui.
Nu-ntîrzia. L-am și citit pe fața
Aceast-aducătoare de necazuri.
Vorbește. Fie cum o fi! Nu vreau
Să mai îndur aceste cazne. Spune,
Poporul ce gîndește?

DOMINGO

Înc-o dată

Vă spun, poporul poate să greșească
Și chiar greșește fără îndoială.
Ce spune el pe suveran nu poate
Să-l turbure. Atîta numai doar
Că... dacă a ajuns pînă-ntr-acolo
Încît să spună...

REGELE

Ce să spună? Ce?

Mult timp va trebui să te mai rog
Să-mi dai o picătură de otravă?

DOMINGO

Poporu-și amintește-acum de vremea
Cînd maiestatea vostr-ați fost bolnav,
Pe pragul morții... Și-și mai amintește
Că numi șapte luni și jumătate
După aceea a născut regina...

(Regele se ridică, trage clopoșelul. Intră ducele de Alba.)

DOMINGO

(uluie)

Mă miră, sire...

REGELE

(înnaintînd către duce)

Duce! Ești bărbat!

De preotul acesta să mă aperi!

(Domingo și ducele se uită nedumeriți unul la altul. Pauză.)

DOMINGO

Dacă știam c-aducătorul știrii
Acesteia va fi muștrat...

REGELE

Bastard?

Bastard ai spus? Eram pe pragul morții
Cînd ea s-a simțit mamă? Mi se pare
Că asta s-a-ntîmplat pe vremea cînd
Slăveați pe sfîntul Dominic în toate
Bisericile pentru că făcuse
Cu mine o minune. Dar ce-a fost
Minune-atunci acuma nu mai este?
Deci, ori acuma, ori atuncea, voi
M-ați înșelat. Cum să mai cred ce spuneți?
V-am înțeles acum. Dac-ar fi fost
Complotul gata de pe-atunci, minunea
Lui sfîntul Dominic s-ar fi pierdut.

ALBA

Complot!

REGELE

Ați trebui să vă-ntîlniți

În armonia asta fără seamăn
Și totuși nu vă înțelegeți? Vreți
Să mă convingeți că-i așa? Pe mine?
Și nu cumva ați vrea să nu-mi dau seama
Cu cîtă pătimașă lăcomie
V-ați aruncat asupra pradei voastre?
Cu cîtă voluptate-acum gustați
Priveliștea durerii și a miniei mele?
Să nu-mi dau seama cum zelosul duce
De nerăbdare arde să cîștige
Favoarea ce-ar fi-avut-o fiul meu
Și cum cucernicul părinte-ar vrea
Să înarmeze micul lui necaz
Cu brațul tare al miniei mele?
Vă-nchipuiți voi poate că sînt arcul
Pe care îl întindeți după plac?

Mai am și eu voință și de-i vorba
Să mă-ndoiesc, atunci mai bine-ncep
Cu voi.

ALBA

N-a meritat credința noastră
Să fie tălmăcit-așa.

REGELE

Credință!

Credința dă de veste să te aperi
De crime viitoare; răzbunarea
Vorbește doar de cele ce-au trecut.
Ia spuneți ce foloase am avut
Din zelul vostru? De-i adevărat
Ce-ați spus, ce-mi mai rămîne decît rana
Adînc-a despărțirii și triumful
Mîhnit al răzbunării? Totuși, nu,
Voi numai născociți și-mi insuflați
Șovăitoare bănuieli și-apoi
Pe malul rîpii iadului mă-mpingeți
Și repede fugiți de lingă mine.

DOMINGO

Pot fi dovezi acolo unde ochii
Nu pot pătrunde?

REGELE

(după o lungă pauză, grav și solemn către Domingo)

Voi chema-n curînd

Pe nobilii regatului, și stînd
În fruntea lor voi judeca eu însumi.
Atunci, de vă încumetați, veniți
Și-nvinuiți-o de-adulter. Și dacă
E vinovată, va muri. Infantul
Va fi și el lovit de-aceeași moarte.

Băgați de seamă însă, dacă ea
Se poate dezvinovăți... atunci veți fi
Voi înșivă... Cinstiți voi adevărul
Atît de mult ca să-i puteți aduce
Această jertfă? Hotărîți-vă!
Nu vreți? Ați amuțit? Nu vreți?... Atunci
A fost doar zelul tulbure-al minciunii!

ALBA

(rece și calm)

Eu vreau.

REGELE

(întorcîndu-se mirat și privindu-l cîteva clipe în tăcere)

Ce semeție!... Dar e drept
Că dumneata-n războaie ți-ai pus viața
Adesea în primejdie chiar pentru
Mult mai puțin decît atîta,
Cu ușurința unui jucător
De zaruri: pentru-o glorie neroadă.
Ce-i viața pentru dumneata? Nu dau
Eu sîngele regesc unui nebun
Ce nu mai are-n lume vreo speranță
Decît să-și dăruie mărunta viață
În chip sublim. Deci jertfa ți-o resping.
Plecați. În sala de audiență
Veți aștepta noi ordine. Plecați.

(Cei doi ies.)

SCENA V

Regele, singur.

Și-acum, o! providență, dă-mi un om.
Mi-ai dat atîtea lucruri. Dăruiește-mi
Acum un om. Tu singură pătrunzi

Cu ochii tăi tot ce-i ascuns. Te rog
Dă-mi un prieten; eu nu sînt ca tine,
Nu sînt ca tine -atotcunoscător.
Pe cei ce mi i-ai dat ca să m-ajute
Îi știi. I-am răsplătit cum se cuvine.
Le-am împlînzit metehnele, astfel
Ca să slujească scopurilor mele
Așa cum tu cu trăsnetele tale
Purifici lumea. Am nevoie-adîncă
De adevăr. A-i dezgropa izvorul
Din tina și noroaiele greșelii
Nu-i soarta regilor. De-aceea dă-mi,
O, dă-mi pe-acel om rar, deschis la suflet,
Cu minte limpede și ochi senini
Cu-al cărui ajutor să-l pot găsi.
Azvîrl acuma sorții. Dintre mii
De oameni care se îngrămădesc
În jurul soarelui puterii, fă-mă
Să aflu pe-acel unic om ales.

*(Deschide o casetă și scoate niște carnete. După ce
a întors cîteva file.)*

Doar niște nume, asta-i tot ce-arată
Carnetu-ăcesta. Pentru care merit
Se află-aici nu scrie nicăieri.
Ce-i mai uituc decît recunoștința?
În celălalt carnet, în schimb, citesc
Cu de-amănuntul fiecare crimă.
De ce? Nu-i bine. Oare răzbunarea
Mai are ea nevoie să i se-aduc-aminte?

(Citește mai departe.)

Contele Egmont? Ce-o fi căutînd
Aici? Izbînda de la Saint-Quentin
Uitată e de mult. La morți cu dînsul!

(Șterge numele acesta și îl scrie în celălalt carnet.
După ce a mai citit cîțva timp.)

Marchizul Posa? Posa?... Posa?... Cine
Să fie? Nu-mi aduc de loc aminte.
Subliniat de două ori... dovadă
Că-l hărăzisem unor scopuri mari.
Dar omu-acesta pîn-acuma oare
De ce nu mi s-a-nfățișat? N-a vrut
Să vadă pe regescul său datornic?
E singurul pe tot cuprinsul țării
Care de mine n-a avut nevoie!
Dac-ar avea ambiție și pofte
De mult venea la mine. Dar ce-ar fi
Să-ncerc cu-acest original?
Un om care de mine se lipsește
Desigur că-mi va spune adevărul.

(Iese.)

SCENA VI

Sala de audiență.

*Don Carlos stînd de vorbă cu prințul de Parma.
Ducii de Alba, Feria și Medina Sidonia, contele
de Lerma și alți granzi cu hirtii în mînă. Toți
așteaptă pe rege.*

EDINA SIDONIA

*(de care toți se feresc în chip vădit, se duce la ducele
de Alba care, singur și pe gînduri, se plimbă
încoace și încolo)*

Ai stat cu regele de vorbă, duce...
Cum l-ai găsit?

ALBA

Plin de mînie față
De dumneata și veștile ce-aduci.

MEDINA SIDONIA

Sub focul tunurilor englezești
Mai bine mă simțeam decît aici.

*(Carlos care s-a uitat la el pînă acum cu multă simpatie
se apropie de dinsul și îi strînge mîna.)*

Vă mulțumesc, alteță, pentru-această
Mărinimoasă lacrimă. Vedeți
Cum fug de mine toți. Piereea mea
E hotărîtă.

CARLOS

Speră, dragul meu,
În nevinovăția dumitale
Și-n bunătatea tatei.

MEDINA SIDONIA

I-am pierdut
O flotă cum n-a fost pe lume alta...
Ce-nseamn-un cap pe lîngă șaptezeci
De galioane scufundate?...
Și-apoi... alteță... cinci băieți... și toți
Plini de speranță ca și dumneavoastră...
Și asta-mi rupe inima mai mult
Decît orice...

SCENA VII

Regele. Ceilalți.

*(Toți se descoperă și se dau într-o parte și în alta
formînd un semicerc în jurul lui. Pauză.)*

REGELE

(aruncînd o privire repede asupra tuturor)
Acoperiți-vă!

*(Don Carlos și prințul de Parma se apropie cei
dintii și sărută mina regelui. Else întoarce cu bună-
voință către acesta din urmă și nu se uită de loc la
fiul său.)*

Nepoate, mama dumitale vrea
Să știe dacă sîntem mulțumiți
De dumneata la curtea din Madrid.

PRINȚUL DE PARMA

Să-ntrebe după prima bătălie
În care voi lupta.

REGELE

N-ai nici o grijă.
Neapărat are să-ți vie rîndul
Cînd trunchiurile-acestea se vor rupe.

(Către ducele de Feria.)

Ce-aveți acolo, duce?

FERIA

*(punînd un genunchi în pămînt
în fața regelui)*

Comandorul

Cel mare-al ordinului Calatravei
Azi dimineață a murit. V-aduc
Aicea crucea lui de cavaler.

REGELE

(ia ordinul și se uită de jur împrejur)

Mai vrednic cine este după dînsul
S-o poarte?

*(Face un semn ducelui de Alba care pune un genunchi
în pămînt în fața lui și căruia îi atîrnă ordinul
pe după gît.)*

Duce, ești cel mai de frunte
Din căpitanii mei de oști. Să fii

Atîta și *nimic mai mult*, și-n veci
Bunăvoința mea n-o să-ți lipsească.

(Zărimdu-l pe Medina Sidonia.)

A, iată amiralul!

MEDINA SIDONIA

(se apropie șovăitor și ingenunchează cu capul
plecat în fața regelui)

Asta-i, sire,

Tot ce aduc din tineretul Spaniei
Și din Armada.

REGELE

(după o pauză lungă)

Dumnezeu mă vede.

Eu te-am trimis să lupți cu oameni numai,
Nu cu furtuni și stînci. Bine-ai venit
La curtea noastră.

(Îi dă mîna să i-o sărute.)

Și îți mulțumesc
Că mi-ai păstrat un vrednic slujitor
În dumneata. — Așa-l socot și vreau
De toți să fie socotit la fel.

(Îi face semn să se ridice și să se acopere. Apoi,
către ceilalți.)

Ce este încă?

(Lui don Carlos și prințului de Parma.)

Prinți, vă mulțumesc.

(Aceștia ies. Ceilalți granzi se apropie, ingenun-
chează și îi înmînează regelui hîrțiile cu care au
venit. El se uită întrecăt la ele și le dă ducelui
de Alba.)

Duceți-mi-le-n cabinet. E gata?

(Nimeni nu răspunde.)

Cum s-a făcut că pîn-acum marchizul
De Posa nu s-a arătat? Eu știu
Prea bine că marchizul m-a slujit
Cu glorie. Nu mai trăiește, poate?
De ce nu se arată?

LERMA

Cavalerul

De-abia sosi din lungi călătorii
Pe care le-a făcut prin Europa.
Acum e-aici și-așteapt-audineța
Obștească pentru ca să vină
Și-n fața tronului să-ngenuncheze.

ALBA

Marchizul Posa? — El e, maiestate,
Viteazul cavaler de Malta care
A săvîrșit o faptă minunată.
La ordinul maestrului cel mare
Cînd cavalerii toți s-au adunat
Pe insula lor greu asediată
De Soliman, marchizul dispăru
De la înalta școală din Alcala
(Avea pe-atunci doar optsprezece ani).
Ajunse la Valetta, nechemat,
Și spuse: „Crucea mea de Cavaler
Familia mi-a cumpărat-o; eu
Acuma însă vreau să mi-o cîștig.“
El a fost unul din cei patruzeci
De cavaleri ce-au apărut cetatea
Sant'Elmo împotriva lui Piali,
Lui Ulucciali și-a lui Mustafa
În trei asalturi, unul după altul,
În plină zi. Cînd în sfîrșit cetatea

A fost luată și toți cavalerii
Căzură, el se aruncă în mare
Și-ajunse la Valetta. Peste-o lună,
Cînd părăsiră insula dușmanii,
S-a-ntors și cavalerul iar la studii.

FERIA

Și tot marchizul Posa, mai târziu,
Descoperi vestita uneltire
Din Catalonia și datorită
Destoiniciei sale-a izbutit coroana
Acest ținut de seamă să-l păstreze.

REGELE

(în sine)

Mă mir. Ce fel de om e-acesta care
A săvîrșit asemenea isprăvi —
Și totuși din trei oameni ce-i întreb
Nici unul nu-l invidiază?
Ori are-un caracter cu totul rar
Ori n-are nici un fel de caracter.
Vreau să vorbesc cu el.

(Ducelui de Alba.)

Să mi-l aduci

Îndată după liturghie.

(Lui Feria.)

Duce,

Vei prezida consiliu-n locul meu.

(Iese.)

FERIA

Ce bun e astăzi suveranul!

MEDINA SIDONIA

Spune

Că e un zeu! Cu mine-așa a fost.

FERIA

Ți-ai meritat norocul, amirale!
Mă bucur foarte mult.

UN GRANDE

Și eu.

ALTUL

Și eu.

AL TREILEA

Eram îngrijorat. Un general
Atît de vrednic cum sînteți!

PRIMUL

Monarhul

N-a fost mărinimos cu dumneavoastră
Ci numai drept.

LERMA

(trecînd pe lingă Medina Sidonia)

Cît de bogat ajuns-ați
Deodată numai doar cu două vorbe!

(Toți ies.)

SCENA VIII

Cabinetul regelui.

Marchizul de Posa. Ducele de Alba.

POSA

(intrînd cu ducele)

Vrea să-mi vorbească? Mie? Nu se poate!
O fi alt nume. Și ce oare vrea
Cu mine?

ALBA

Vrea atît: să vă cunoască.

POSA

Din curiozitate! E păcat
De timpul irosit degeaba. Viața
Se duce-atît de repede.

ALBA

Vă las

În grija stelei dumneavoastră bune.
Monarhul e în mîna dumneavoastră,
Deci folosiți-vă și cît mai bine,
De clipa asta; dacă o veți pierde,
Va fi din vina dumneavoastră numai.

(Iese.)

SCENA IX

Posa, singur.

Da, bine-ai spus. Să folosesc-o clipă
Ce vine-o dată numai. Da, curteanul
Acesta m-a-nvățat de bine — dar
Nu bine-n felul lui ci-n felul meu.

(Face cîțiva pași înapoi și încolo.)

Ce caut însă eu aici? Să fie
Doar numai o-ntîmplare că aceste
Oglinzi răsfrîng acum chipul meu,
Că tocmai eu din mii și mii de oameni
Am fost ales să mă ivesc deodată
În gîndurile regelui? Să fie
O întîmplare? Poate chiar mai mult...
Ce-i oare întîmplarea decît piatra
Ce prinde viața-n mîna unui sculptor?

De providență-i dată întîmplarea
Dar omul trebuie s-o mînuiască...
Orice-ar vrea regele cu mine, eu...
Eu știu ce vreau cu el... Dac-aș putea
Doar o scînteie de-adevăr s-arunc
În sufletul despotului, ce rodnică
S-ar dovedi în mîna providenței!
Tot ce mi s-a părut că-i întîmplare
Ar fi atunci un lucru chibzuit
Mai dinainte. Fie cum o fi,
Eu cu credința asta voi lucra.

(Face cîțiva pași încoace și încolo și se oprește în fața unui tablou. Regele apare în odaia de alături unde dă cîteva ordine. Apoi intră și se uită cîteva timp la marchiz fără ca acesta să-l vadă.)

SCENA X

Regele. Posa.

(Posa, cînd îl vede pe rege, se duce la el și pune un genunchi în pămînt în fața lui, apoi se ridică și rămîne foarte liniștit în așteptare)

REGELE

(privindu-l cu mirare)

Ai mai venit aici?

POSA

Nu.

REGELE

Ai adus

Servicii mari coroanei. Pentru ce

Ai stat de mulțumirea mea departe?

În amintirea mea sînt foarte mulți;
Și numai Domnu-i atotștiutor.
Se cuvenea ca făr-a fi chemat
Să vii la rege. De ce n-ai venit?

POSA

Abia de două zile m-am întors
În țară, sire.

REGELE

Nu vreau să rămîn
Dator acelora ce mă slujesc.
Deci poți să-mi ceri acum o răsplată.

POSA

De ocrotirea legilor mă bucur
Și mi-i destul.

REGELE

De-această ocrotire
Se poate bucura și-un ucigaș.

POSA

Cu-atît mai mult un vrednic cetățean.
Aceasta, sire, mie îmi ajunge.

REGELE

(aparte)

Ce simț al demnității! Ce curaj!
Era de așteptat. Așa-l și vreau
Pe spaniol. Îmi place, chiar cînd cupa
De plină ce-i se varsă.

(Tare.)

Ai plecat

Din slujba mea. De ce?

POSA

M-am dat în lături
Ca să dau locul altuia mai bun.

REGELE

Îmi pare rău.. Când oameni de-acest soi
Se dau deoparte, statul pierde mult.
Sau, poate, slujba ce-o îndeplineai
Ți s-a părut prea ne-nsemnată pentru
Destoinicia dumitale?...

POSA

Nu.

Sînt sigur că un bun cunoscător
De suflete-omenești ar fi văzut
De la-nceput ce pot și ce nu pot.
Sînt recunoscător pentru răsplata
Ce-mi dăruiește maiestatea voastră
Cînd îmi arată buna sa părere.
Și totuși...

(Se oprește brusc.)

REGELE

Stai la gînduri?

POSA

Maiestate,

Mărturisesc că nu sînt pregătit
Să-mbrac în vorbe de supus al vostru
Tot ce-am gîndit ca cetățean al lumii;
Fiindc-atunci cînd m-am îndepărtat
Pe totdeauna de coroană
N-am socotit că trebui' să vă spun
Pricina pentru care am plecat.

REGELE

Atît de slabă e pricina asta?
Sau crezi că e primejdios s-o spui?

POSA

De am răgaz s-o spun în întregime
Mi-aş pune cel mult viaţa în primejdie.
Dar dacă nu-mi îngăduiţi aceasta,
Las la o parte adevărul. Dacă
E vorba să aleg acum dispreţul
Sau să aleg dizgraţia... mai bine
Vreau să mă socotiţi drept vinovat
Decît nebun...

REGELE

(în aşteptare)

Da, spune.

POSA

Eu nu pot
Să fiu un servitor regesc.

(Regele îl priveşte mirat.)

Nu vreau

Să-nşel cumpărătorul, sire. Dacă
Vreţi să mă folosiţi, vreţi negreşit
Ca tot ce fac să fie dinainte
Cu de-amănuntul bine cîntărit.
Vreţi numai braţul şi curajul meu
La luptă, numai mintea mea la sfaturi.
Şi scopul cel din urm-al faptei mele
Nu va fi fapta însăşi ci încuviinţarea
Pe care-o dobîndeşte de la tron.
Dar pentru mine-o faptă de ispravă
E preţioasă-n sine. Fericirea
Pe care regele prin mîna mea

Ar semăna-o aş putea eu singur
S-o semăn şi atunci ar fi un lucru
Ales de mine şi o bucurie
Iar nu o datorie-ndeplinită.
Vreţi asta? Maiestatea voastră poate
Să rabde în creaţiunea sa
Un creator străin? Nici eu nu pot
Să mă scobor atîta-ncît s-ajung
O daltă-acolo unde pot fi sculptor.
Mi-i dragă, sire, omenirea-ntreagă
Şi într-o monarhie eu nu pot
Să mă iubesc decît pe mine însumi.

REGELE

Înflăcărarea asta se cuvine
Să fie lăudată. Poţi să faci
Un lucru bun care să mulţumească
Pe-un patriot cît şi pe-un înţelept.
Încearcă de găseşte-n vreun regat
De-al meu dregătoria potrivită
Cu-acest înalt avînt al dumitale.

POSA

Eu nu găsesc nici una.

REGELE

Cum aşă?

POSA

Ceea ce maiestatea voastr-ar vrea
Cu ajutorul meu să răspîndească
E fericirea oamenilor? Oare
E fericirea pe care-aş dori-o
Eu oamenilor numai din iubire?
Tare mă tem că maiestatea voastră
S-ar cam feri de-această fericire.

Politica regală a creat
O fericire nouă; ea mai are
Destule bogății ca s-o plătească.
Și-n inimi a stîrnit dorințe noi
Pe care le-mplinește-această fericire.
Ea bate pe monede adevărul,
Un adevăr ce-i place ei. Și-aruncă
Orice monedă, alta decît asta.
Dar ce-i destul pentru coroană este
Destul și pentru mine? Poate oare
Iubirea mea frățească săîndure
Năpăstuirea semenilor mei?
Cum pot să cred că-s fericiți cînd ei
N-au dreptul să gîndească?... Nu mă puneți
Pe mine să împart o fericire
Pe care dumneavoastr-ați hotărît-o.
Nu vreau să răspîndesc moneda asta.
Nu pot să fiu un servitor regesc.

REGELE

(brusc)

Atunci ești protestant.

POSA

(după o clipă de gîndire)

Credința, sire,

Pe care o aveți e și a mea.

(După o pauză.)

Am fost rău înțeles. Chiar mă temeam
Că am să fiu. Vedeți acum, sire,
Cum se ridică vâlul de pe taina
Regalității. Cine poate spune
Că pentru mine mai e sfînt un lucru
De care nu-mi mai este frică? Sînt
Primejdios fiindc-am cugetat

La mine însumi? Nu sînt, maiestate.
Dorințele-mi se-nmormîntează-aici.

(Își duce mîna la piept.)

Ridicula turbare-a înnoirii
Care nu face decît să sporească
Povara lanțului ce nu-i în stare
Să-l sfarme, nu mă-nflăcărează. Vremea
De astăzi pentru idealul meu
Nu-i coaptă încă. Sînt un cetățean
Al vremurilor care vor veni.
De ce vă tulburați? Poate-un tablou
Să vă-nspăimînte? Doar cu o suflare
Îl nimiciți.

REGELE

Și sînt eu cel dintîi
Ce te cunoaște sub această latură?

POSA

Sub asta... da!

REGELE

*(se ridică, face cîțiva pași și se oprește apoi în fața
marchizului. Aparte)*

Nou cel puțin e tonul!

Da, lingușirea repede se stinge
Și imitația-njosește-un om
De merit. Totuși s-ar putea-ncerca
Și alte mijloace. Și de ce nu?
Surprinderea adesea izbutește.

(Tare.)

Dacă așa vezi lucrurile — uite,
Eu mă gîndesc să-nființez la curte
O slujbă care pentr-un om de cuget...

POSA

Ce mică și umilă socotiți
 Că-i demnitatea omenească, sire!
 Chiar și-n ce spune un om liber
 Vedeți doar vicleșugul lingușirii.
 Dar cred că știu de ce gândiți așa.
 De vină sînt tot oamenii; *ei singuri*
 Și-au lepădat noblețea și ei singuri
 S-au scoborit la treapta asta joasă.
 Fug îngroziți de nobila fantomă
 A demnității sufletului lor,
 Se lăfăiesc în josnicia lor
 Și lanțurile și le-mpodobesc
 Cu-nțelepciune lașă și-apoi spun
 Că-i o virtute mare să le poarte
 Cu cuviință. Lumea ați primit-o
 Așa. Și gloriosul dumneavoastră
 Părinte a primit-o tot la fel.
 Cum să aveți față de oameni stimă
 Văzîndu-i cît sînt de schimonosiți?

REGELE

E oarecare adevăr în asta.

POSA

Dar ce păcat! Cînd ați luat pe om
 Din mîna creatorului suprem
 Făcînd din el un lucru-al dumneavoastră
 Și cînd v-ați dat drept dumnezeu acestei
 Făpturi nou zămislite, ați uitat
 Un singur amănunt: că ați rămas
 Și dumneavoastră om, un om ieșit
 Din mîna creatorului suprem.
 Ați suferit și ați dorit la fel
 Cu orice muritor. Și ați avut
 Nevoie de iubire. Unui zeu

Nu-i poți aduce însă decît jertfe
Și-n fața lui doar tremuri și te rogi.
Schimbare jalnică! Nefericită
Întoarcere pe dos a firii! Dacă
Ați scoborît pe om pîn' ce-a ajuns
Un instrument pe care să cîntați
Așa cum vreți, nu mai rămîne nimeni
Cu care să vă bucurați
De vraja cîntecului.

REGELE

(aparte)

Tot ce spune

Mă mișc-adînc.

POSA

Această jertfă însă
Nimic nu-nseamnă pentru dumneavoastră.
De-aceea chiar și sînteți unic
Și singurul de felul dumneavoastră.
Cu prețu-acesta sînteți zeu. Și groaznic
Ar fi dacă *n-ar fi* așa și dacă
Cu prețu-acesta, adică zdrobind
Atîtor milioane de oameni fericirea,
N-ați cîștiga și dacă libertatea
Pe care-ați nimicit-o ar ajunge
Pentru-a-mplini dorința dumneavoastră!
Și-acum să plec, vă rog, îngăduiți-mi.
Ceea ce vreau s-arăt mă-nflăcărează.
Mi-i inima prea plină și ispita
De-a mi-o deschide e prea tare
În fața singurului om din lume
Căruia pot să i-o deschid...

(Contele de Lerma intră și vorbește în șoaptă cu regele. Acesta îi face semn să plece și rămîne ca mai înainte.)

REGELE

(către Posa, după ce iese Lerma)

Urmează!

POSA

(după o pauză)

Știu, sire, cît de prețios...

REGELE

Aveai

De spus încă ceva. Sfirșește.

POSA

Sire!

Eu vin acum din Flandra și Brabant.

Ce mîndre țări, bogate și mănoase!

Și ce popor voinic și cît de bun!

Și mă gîndeam că trebuie să ai

O mare bucurie-atunci cînd ești

Părintele poporului acestuia...

În drum am întîlnit grămezi de oase

De oameni ce fuseser-arși pe rug.

(Se oprește, privește drept în ochi pe rege, care
caută să-i înfrunte privirea, dar, tulburat, își lasă
ochii în jos.)

Aveți dreptate. Trebuie să faceți

Așa. Dar că puteți să faceți ceea

Ce vi se pare că-i de trebuință

M-a uluit și m-a cutremurat.

Păcat că-n timp ce zace-n sînge, jertfa

Nu prea e-n stare să înalțe-un cîntec

De slavă jertfitorului! Păcat

Că scriu istoria doar oameni numai

Și nu ființe mai înalte... Veacuri

Mai blînde au să vie după veacul

Lui Filip; vor aduce-o-nțelepciune

Mai bună. Fericirea omenirii
Va sta lângă măririle domnești.
Și statul nu-și va irosi copiii
Și sila însăși o să fie-umană.

REGELE

Crezi c-au să vie-acele blînde veacuri
Dacă m-aș teme-acuma de blestemul
Veacului meu? În Spania, cum vezi,
Hălăduiesc în pace cetățenii,
Și *pacea asta* vreau s-o dau eu Flandrei.

POSA

(brusc)

Da, pacea unui cimitir! Și vreți
Să isprăviți ce-ați început? Sperați
S-opriți schimbarea ce-n creștinătate
Se-ntîmpl-acuma, primăvara asta
Obștească ce întinerește lumea?
Vreți dumneavoastră singur în Europa
S-opriți și îndărăt să-mpingeți roata
Destinului întregii lumi ce merge
Neconținut tot înainte, vreți
Să-i prindeți spițele c-un braț de om?
Nu veți putea! Fug mii și mii din țară,
Săraci dar bucuroși. Și cetățenii
Pe care-i pierdeți astfel din pricina credinței
Sînt cei mai buni. Cu brațele deschise
Primește pe fugari Elisabeta,
Și Anglia mai tare înfloreste
Cu meșteșugurile țării noastre.
Grenada e pustie, părăsită
De sîrguința noilor creștini.
Și mult se bucură Europa cînd
Pe dușmanu-i îl vede sîngerînd
De rănile ce și le face singur.

(Regele e mișcat. Posa observă asta și se apropie de el.)

Vreți să sădiți pentru eternitate
Și moarte semănați? Un lucru silnic
Cum este-acesta nu va dăinui
Mai mult decît acela care-l face.
Tot ce clădiți, cu nerecunoștință
Va fi primit. Ați înfruntat zadarnic
Natura și zadarnic ați jertfit
O mare viață de monarh în planuri
De dărîmare. Omul e mai mult
Decît îl socotiți. El se va smulge
Din lanțurile amorteții și
Va cere iarăși dreptul lui cel sfînt.
Și numele-o să vi-l arunce-alături
De-acela al lui Neron și Busiris.
Și-mi pare rău... fiindcă sînteți bun.

REGELE

De unde știi acestea toate?

POSA

(cu înflăcărare)

Știu!

Da, știu. O, dați-ne-napoi
Ce ne-ați luat! Lăsați, mărinimos
Cum trebuie să fie-un om puternic,
Să curgă fericirea peste lume
Din cornu-mbelșugării dumneavoastră.
Lăsați în țara asta să-nflorească
Și să dea roade spiritele. Dați,
O, dați-ne-napoi ce ne-ați luat!
Fiți peste milioane de regi rege!

*(Se apropie cu îndrăzneală de rege și îl privește
țintă, cu priviri de foc.)*

O, dacă elocvența celor mulți
Ce iau prin mine parte la această

Măreață clipă mi-ar însufleți
Cuvintele și dacă raza care
Vi-o văd în ochi s-ar preschimba în flăcări!...
Zvîrliți această îndumnezeire
Ce-i nefirească și ne nimicește.
Fiți pentru noi un glorios exemplu
De ceea ce-i adevărat și veșnic.
O, niciodată, niciodată-un om
N-avu prilejul să-ntrebuințeze
Puteri atît de mari, dumnezeiește.
Toți regii Europei se închină
În fața Spaniei. E vremea, sire!
Pășiți în fruntea regilor Europei.
O trăsătură de condei și lumea
O făuriți din nou. Dați libertate
Gîndirii!

(I se aruncă la picioare.)

REGELE

*(uimit, își întoarce la început fața, apoi și-o
îndreaptă iar spre Posa)*

Ce ciudat entuziast!
Ridică-te... Ridică-te...

POSA

Priviți

Natura-n toată măreția ei!
Pe libertate este-ntemeiată.
Și ce bogată-i ea prin libertate!
El, ziditorul cel atotputernic,
Arunc-un vierme într-un strop de rouă
Și chiar în spațiul mort al putrezirii
Dă drumul unei libere voințe.
Creațiunea dumneavoastră însă
Ce strîmbă e și ce săracă este!

O frunză dacă a fost nit, stăpînul
Creştinătăţii tremură de frică.
Orice virtute-o contemplaţi cu teamă.
El însă, ca să nu neliniştească
Fiinţa splendidă a libertăţii,
Mai bine lasă-n cosmosul său hoarda
Cumplit-a răului dezlănţuită.
Artist suprem, pe el nu-l vede nimeni;
Se-nvăluie modest în legi eterne.
Un om cu spirit liber *pe acestea*
Le vede, dar pe dînsul nu, şi-şi spune:
„De ce un zeu? Mi-ajunge lumea-n sine.”
Nici o evlavie nu-l proslăveşte
Mai bine decît pîngărirea asta
A unui spirit liber.

REGELE

Şi ai vrea
Să-ncerci să-ntruchipezi acest model
Sublim în oameni din regatul meu?

POSA

Aceasta, sire, numai dumneavoastră
Puteţi s-o faceţi. Hărăziţi puterea
Regească numai fericirii
Popoarelor, puterea asta care
Fu pîn-acuma hărăzită numai
Splendoarei tronului. Daţi omenirii
Nobleţea ei pierdută. Cetăţeanul
Să fie iar ce-a fost, adică ţelul
Coroanei, să nu aibă nici o altă
Îndatorire decît să respecte
În ceilalţi drepturi ca şi ale lui.
Cînd omul sie însuşi o să fie
Redat şi va şti iar cît preţuieşte

Și va-nflori pe lume libertatea;
Cînd, sire, din regatul dumneavoastră
Veți face cea mai fericită țară
Din lumea-ntreagă, da, atunci veți fi
Dator să cuceriți întreaga lume.

REGELE

(după o pauză lungă)

Ți-am dat prilej să spui tot ce dorești.
Eu știu că într-o mințe-așa cum este
A dumnitale, lumea se-oglindește
Altfel decît în alte minți; de-aceea
Nu te măsoar cu norme-obișnuite.
Mi-ai spus — și mie cel dintîi — tot ceea
Ce ai pe suflet. Cred fiindcă știu.
Și pentru c-ai ascuns pînă acum
Părerii de-acestea zămislite-n flăcări,
Pentru c-ai fost modest și înțelept,
Vreau, tinere, să uit că le-am aflat
Și cum anume le-am aflat. Ridică-te.
Am să răspund năvalnicului tînăr
Nu ca monarh, ci ca un om bătrîn.
Vreau asta pentru că așa doresc.
Într-o natură bună chiar otrava
Se schimbă-n ceva bun. Un lucru însă:
Să te ferești de inchiziția mea.
Rău mi-ar părea...

POSA

Adevărat?

REGELE

(tulburat de privirea lui)

Eu încă

N-am întîlnit un om la fel. Marchize,
Te-nșeli. Crezi despre mine prea mult rău.

Nu vreau să fiu un Neron. Nu, nu vreau
Să fiu un Neron pentru dumneata.
Nu vreau să piară orice fericire
Sub stăpînirea mea. Și dumneata
Poți să urmezi în voie să fii om
Sub ochii mei...

POSA

(*brusc*)

Și ceilalți cetățeni?

O, nu de mine era vorba, sire!
Nu treburile mele le-apăram.
Ce faceți cu supușii dumneavoastră?

REGELE

Fiindcă știi atît de bine cum
O să mă judece posteritatea
Vreau ca să afle de la dumneata
Cum m-am purtat cu oamenii atunci
Cînd, în sfîrșit, am întîlnit un om.

POSA

O! cel mai drept din regi să nu ajungă
Cel mai nedrept! În Flandra dumneavoastră
Sînt mii și mii mai buni decît sînt eu
Și totuși — trebuie să spun acum —
Vedeți în fața asta blîndă, poate,
Întîia oară libertatea.

REGELE

(*grav și domol*)

Lasă

Aceasta, tinere. Ai să gîndești
Altminteri cînd ai să-i cunoști pe oameni
Cum îi cunosc. — Aș vrea să te mai văd.
Cu ce-aș putea să te îndatoresc?

POSA

Lăsați-mă cum sînt. Cum m-ați privi
Dacă pe mine-acum m-ați cumpăra
Ca și pe ceilalți?

REGELE

Eu mîndria asta
N-o sufăr. Ești cu-ncepere de astăzi
În slujba mea. Nici o împotrivire!
Va fi așa cum spun.

(După o pauză.)

Dar ce voiam?

Voiam să aflu parcă adevărul...
Și am găsit ceva mai mult... Marchize,
Ai tot vorbit de mine ca monarh
Dar nu ca om.

(Văzînd că marchizul e nedumerit.)

Da, da, te înțeleg.
Dar dacă sînt nefericit ca tată,
Nu pot să fiu ca soț mai fericit?

POSA

Dacă un fiu plin de speranță, sire,
Și dacă o soție iubitoare
Dau dreptul unui muritor să creadă
Că-i fericit, atunci vă bucurați
De amîndouă-aceste ferisiri.

REGELE

(sumbru)

Nu, nu sînt fericit. Și niciodată
Nu mi-am dat seama de aceasta cum
Îmi dau acum.

(Îl privește cu durere pe Posa.)

POSA

Prințul e bun și nobil
Așa l-am cunoscut întotdeauna.

REGELE

Eu însă l-am mai cunoscut și altfel.
Ce mi-a luat el, nici o coroană
Nu este-n stare să înlocuiască:
O vrednică regină...

POSA

Sire, cine
Are-ndrăzneala?...

REGELE

Lumea! Calomnia!
Eu însumi!... Iată, am aici dovezi
Care-i condamnă pe-amîndoi. Mai sînt
Și altele care mă fac să cred
Îngrozitoare lucruri. Dar, marchize,
Chiar una singură mi-i greu s-o cred...
Și cine-o-nvinuiește?... De-ar fi fost
Ea-n stare să se necinstească-atîta,
Atunci cu-atît mai mult e de crezut
Că Eboli-a rostit o calomnie.
Călugărul și el pe amîndoi
Știu că-i urăște. Și nu mai știu oare
Că ducele clocește răzbunare?
Soția mea-i mai bună decît toți.

POSA

Și-apoi, în sufletul femeii, sire,
Mai e ceva sublim care se-nalță
Deasupra aparenței și deasupra
Bîrfelii: e virtutea femeiască.

REGELE

Da, asta spun și eu. E greu să cazi
Atît de jos cum zice-se-a căzut
Regina. Nu se rup așa ușor
Cum ar dori să mă convingă ei
Acele fine lanțuri ale cinstei.
Marchize, dumneata-i cunoști pe oameni.
Dê-un om ca dumneata am dus eu lipsă.
Ești bun, voios și îi cunoști pe oameni.
De-aceea te-am ales...

POSA

(uimit și speriat)

Pe mine, sire?

REGELE

Ai stat în fața regelui și n-ai
Cerut nimica pentru dumneata.
Aceasta-i pentru mine-un lucru nou.
Ai să fii drept și nu vei fi-nșelat
De patimi. Vezi-l îndeaproape
Pe fiul meu. Și inima reginei
S-o cercetezi. Îți dau îngăduința
De-a sta-ntre patru ochi cu ea de vorbă.
Și-acum, mă lasă singur.

(Trage clopoțelul.)

POSA

Pot să plec
Măcar cu o speranță împlinită?
Ar fi atunci cea mai frumoasă zi
Din viața mea.

REGELE

(îi dă mîna să i-o sărute)

Nici pentru mine ziua

De astăzi nu-i pierdută.

(Marchizul se ridică și iese. Intră contele de Lerma.)

Cavalerul

La mine va intra oricînd neanunțat.

ACTUL AL PATRULEA

Salon la regina

SCENA I

Regina. Ducesa de Olivarez. Prințesa de Eboli. Contesa Fuentes și alte doamne.

REGINA

(ridicîndu-se, către ducesa de Olivarez)

Deci cheia nu s-a mai putut găsi...

Atunci, caseta trebuiește spartă

Și chiar acum...

(Către Eboli care se apropie de dînsa și îi sărută mîna.)

Bine-ai venit, prințesă.

Mă bucur că te văd iar sănătoasă...

Cam palidă!...

FUENTES

(cu oarecare răutate)

E-o febră rea ce-atinge

În chip ciudat întotdeauna nervii...

Ce zici, prințesă?

REGINA

Aș fi vrut să vin
Ca să te văd, dar știi că nu se poate...

OLIVAREZ

Printesa Eboli n-a prea dus lipsă
De musafiri...

REGINA

Cred asta foarte bine...
Dar ce ai? Tremuri.

EBOLI

Nu, nu maiestate...
Îngăduiți-mi, rogu-vă, să plec.

REGINA

Printesă, ești bolnavă, mai bolnavă
Decît ai vrea să credem noi că ești.
Chiar statul în picioare te-obosește.
Contesă, vezi, ajut-o să se-așeze
Pe taburet...

EBOLI

La aer mi-i mai bine.
(Iese.)

REGINA

Contesă, du-te după ea... Desigur
Că boala încă n-a trecut...

*(Intră un paj și vorbește ceva cu ducesa de Olivarez
care se întoarce apoi către regină.)*

OLIVAREZ

Marchizul

De Posa, maiestate... A venit
Din partea maiestății sale regelui.

REGINA

Să intre.

(Pajul se duce și deschide lui Posa.)

SCENA II

Aceiași. Posa.

*(Posa pune un genunchi în pământ în fața reginei
care îi face semn să se ridice.)*

REGINA

Ce porunci dă soțul meu?
Pot față de ceilalți?...

POSA

Ce am de spus
E numai pentru maiestatea voastră.

(Doamnele pleacă la un semn al reginei.)

SCENA III

Regina. Posa.

REGINA

(mirată)

Nu-mi vine să-mi cred ochilor, marchize.
Trimis aici de rege?

POSA

Vi se pare
Atît de straniu? Mie nu.

REGINA

Atunci

Să știi că lumea a sărit din loc.
Mărturisesc că dumneata și *el*
Deodată împreună...

POSA

E puțin

Cam neobișnuit... Se poate... Vremea
De astăzi plină-i de ciudate lucruri.

REGINA

Cel mai ciudat e-acesta.

POSA

Hai să zicem

Că m-am lăsat adus pe calea dreaptă,
Că sînt sătul de-a mai juca la curtea
Lui Filip pe originalul! Cine
Vrea să slujească oamenilor, trebuie
Să se așeze-n rînd cu ei. De ce
Să se îngîmfe-n straie de sectar?
Să zicem că-i așa... Ce om pe lume
E-atît de fără vanitate-ncît
Să nu încerce-a-și apăra credința?
Să zicem c-aș umbla s-așez pe tron
Pe cineva de-același crez cu mine...

REGINA

Nu, nu, marchize, nici în glumă chiar
Eu nu te-aș crede-n stare de această
Naivă-nchipuire. Nu ești omul
Ce-și pune-n gînd să fac-un lucru care
Nu poate fi-implinit.

POSA

Dar tocmai asta

E întrebarea...

REGINA

Aș putea cel mult
Să cred, marchize — și-asta m-ar mira
Din parte-ți — aș putea cel mult să cred...

POSA

Că sînt cu două fețe. S-ar putea.

REGINA

Sau, cel puțin, nesincer. Suveranul
Nu cred că mi-a trimis prin dumneata
Ce ai să-mi spui.

POSA

Nu.

REGINA

Crezi că scopul bun
Înnobilează mijloacele rele?
Și — iartă-mi îndoiala asta — poate
Mîndria-ți nobilă să-ndeplinească
Această slujbă? Nu prea pot să cred.

POSA

Nici eu n-aș crede dacă n-ar fi vorba
Decît să-nșel pe rege. Nu vreau asta
Și cred că-l voi sluji acum mai bine
Decît mi-a spus chiar el.

REGINA

Acuma văd
Că ai rămas același... El ce face?

POSA

Monarhul?... Chiar acum mă și răzbun
De felul aspru-n care m-ați privit.
Ceea ce eu nu mă grăbesc să spun
Nici maiestatea voastră nu prea are

De ce să se grăbească s-află. Totuși
O să aflați. Vă roagă suveranul
Ca pe ambasadorul Franței astăzi
Să nu-l primiți. Aceasta mi-i solia.
Și-am împlinit-o.

REGINA

Asta-i tot, marchize,
Ce ai din partea lui a-mi spune?

POSA

Mă-ndreptățește-acum să fiu aici. Asta

REGINA

Nu vreau să știu ceea ce-ar trebui
Să fie poate-o taină pentru mine.

POSA

Da, maiestate. Trebuie. N-ați fi
Așa cum sînteți, dacă m-aș grăbi
Despre-anumite lucruri să vorbesc
Și să vă spun că sînt pe-aicea oameni
De care-i bine să vă cam feriți.
Cu dumneavoastră însă nu-i nevoie.
Primejdia în preajma voastră poate
Să se ivească și să piară iarăși,
Dar nu-i nevoie s-o aflați. Aceasta
Nu se cuvine să alunge somnul
De aur de pe fruntea unui înger...
De altfel, nu de asta am venit.
Don Carlos...

REGINA

Cum era cînd l-ai văzut?

POSA

Ca înțeleptu-acela a cărui dragoste
De adevăr contemporanii lui

I-au socotit-o drept nelegiuire;
Și tot așa de hotărît să moară
Pentru iubirea sa ca și acela
Pentru a lui. Aduc puține vorbe.
În schimb, aicea iată-l chiar pe dînsul.

(Îi dă o scrisoare.)

REGINA

(după ce a citit)

Neapărat vrea să-mi vorbească — zice.

POSA

Și eu zic.

REGINA

Dar va fi el fericit
Cînd va vedea cu ochii lui că eu
Nu-s fericită?

POSA

Nu, dar o să fie
Mai hotărît și mai grăbit la fapte.

REGINA

Cum asta?

POSA

Ducele de Alba este
Trimis în Flandra.

REGINA

Știu.

POSA

Și suveranul
Nu poate să-și ia vorba înapoi.
Noi îl cunoaștem. Dar e-adevărat
Că prințul nu mai poate să rămîie

Aici și-acum cu nici un preț. Și Flandra
Nu trebuie jertfită.

REGINA

Poți să-mpiedici

Aceasta?

POSA

Da... se poate. Este-un mijloc
Dar e aproape tot atât de rău
Ca și primejdia. Și-i nebunesc
Ca deznădejdea. Nu știu însă altul...

REGINA

Și care este?

POSA

Da, am să vi-l spun;
Dar numai dumneavoastră, maiestate.
Și numai de la dumneavoastră Carlos
Îl poate-afla fără să-i fie groază;
Căci numele ce-l poartă e cam aspru...

REGINA

Răscoală...

POSA

Trebuie să nu asculte
De rege și să plece la Bruxelles
Pe-ascuns. Flamanzii îl așteaptă toți
Cu brațele deschise. La chemarea-i
Aleargă toate Țările de Jos;
Și cauza cea dreaptă se-ntărește
Cu ajutorul unui fiu de rege;
Și tronul Spaniei va tremura
La zăngănitul armelor din Flandra;
Și ceea ce monarhul la Madrid

N-a vrut să-i dea acuma, la Bruxelles
O să-i îngăduiască.

REGINA

Ai vorbit
Cu dînsul astăzi și socoți că toate
Acele lucruri s-ar putea?

POSA

Da, tocmai
Fiindcă am vorbit cu dînsul astăzi.

REGINA

(după o pauză)

Ceea ce-mi spui mă sperie și totuși
M-atrage. Cred că ai dreptate. Planul
E îndrăzneț și tocmai pentru asta
Cred eu că-mi place. Am să mă gîndesc.
Și prințul știe?

POSA

Cred că e mai bine
Să-l afle chiar din gura dumneavoastră.

REGINA

De netăgăduit! Ideea-i mare.
Atîta doar că prințu-i tînăr...

POSA

Asta

Nu-i rău de loc. El va găsi acolo
Pe Egmont și pe Wilhelm de Orania,
Oșteni destoinici și cu vechi renume,
Mult prețuiți de împăratul Carol,
Și tot atît de înțelepți la sfat
Pe cît sînt de viteji în bătălie.

REGINA

(cu vioiciune)

Da. Planul e frumos și mare. Prințul
Îl va îndeplini, știu bine. Rolul
Pe care-l joacă în Madrid acum
Mă umilește și pe mine. Eu
Făgăduiesc că Franța îi va da
Tot ajutorul. La fel și Savoia.
Sînt de părerea dumitale; prințul
Va trebui să-nceapă să lucreze.
Dar toate-acestea cer mulți bani.

POSA

Sînt bani.

REGINA

Găsesc și eu.

POSA

Deci pot să-i dau speranța
Că va putea să vie să vă vadă ?

REGINA

Să mă gîndesc.

POSA

El ar dori să aibă
Din partea dumneavoastră un răspuns.
I-am spus că nu mă-ntorc cu mîna goală.
(Întinde reginei carnetul său.)

Doar două rînduri.

REGINA

(după ce scrie)

Și pe dumneata
Cînd te mai văd?

POSA

Cînd vreți și cît de des.

REGINA

Cînd vreau și cît de des? Dar ce-i, marchize?
Cum să-nțeleg această libertate?

POSA

În chipul cel mai simplu cu putință.
Destul e că vă bucurați de ea.
Reginei mele asta îi ajunge.

REGINA

(brusc)

Ce bine mi-ar părea cînd libertatea
Ar izbuti odată să-și găsească
În Europa adăpostu-acesta
Și dacă l-ar găsi cu ajutorul
Lui Carlos!... Fii încredințat, marchize,
Că sînt de partea voastră.

POSA

(cu înflăcărare)

O! știam

Că am să fiu aicea înțeleș...

(Olivarez apare la ușă.)

REGINA

(cu răceală)

Tot ceea ce sosește de la rege
E lege pentru mine. Deci plecați
Și-ncredințați-l de-ascultarea mea.

(Îi face un semn și marchizul iese.)

SCENA IV

O galerie.

Don Carlos și contele de Lerma.

CARLOS

Aici putem vorbi nestingheriți.
Ce-aveai să-mi spui?

LERMA

Alteța voastră are
Aici la curte un prieten bun.

CARLOS

(tresărind)

Pe care nu-l știam? Ce vrei să zici?

LERMA

Vă rog să mă iertați că am aflat
Mai mult decît se cuvenea să aflu.
Dar cel puțin, alteță, totul vine
De la un om cu cinste și credință...
Pe scurt, știu totul chiar prin mine însumi.

CARLOS

De cine-i vorba?

LERMA

De marchizul Posa.

CARLOS

Da, și?

LERMA

Dacă cumva marchizul știe
Mai multe lucruri despre-alteța voastră
Decît s-ar cuveni, așa cum mie
Aproape că mi-i teamă...

CARLOS

Cum anume?

LERMA

A fost la rege.

CARLOS

Da?

LERMA

Vreo două ceasuri
De vorbă-n cea mai mare taină.

CARLOS

Și?

LERMA

De fleacuri negreșit că n-au vorbit.

CARLOS

Desigur.

LERMA

Numele alteței voastre
L-am auzit cam des.

CARLOS

Nădăjduiesc
Că asta nu-i semn rău.

LERMA

Azi dimineată,
Chiar în iatacul maiestății sale
Fu vorba de regina într-un chip
Cu totul enigmatic...

CARLOS

(turburat, se dă cu un pas înapoi)

Conte Lerma!

LERMA

Și cînd marchizul a ieșit, monarhul
Mi-a poruncit ca de-astăzi înainte
Să-l las neanunțat să intre.

CARLOS

Asta

E mult, într-adevăr!

LERMA

Alteță, este

Ceva ce nu s-a pomenit de cînd
Slujesc pe rege.

CARLOS

Mult! Da, foarte mult!

Și... cum... cum a fost vorba de regină?

LERMA

(se dă cu un pas înapoi)

Alteță, nu! Aceasta-i împotriva
Îndatoririi mele...

CARLOS

Ce ciudat!

Îmi spui un lucru și-altul mi-l ascunzi.

LERMA

Pe cel dintîi eram dator să-l spun
Alteței voastre; dar de cel de-al doilea
Eu sînt răspunzător față de rege.

CARLOS

Da, ai dreptate.

LERMA

Pe marchiz îl știu

Drept om de-onoare.

CARLOS

Deci l-ai cunoscut

Așa cum este.

LERMA

Orișice virtute

E fără pată pînă-n clipa cînd

O pui la încercare.

CARLOS

Uneori

E fără pată chiar și dup-aceea.

LERMA

Favoarea unui rege nu-i un lucru

Neînsemnat. E-o undiță de aur

De care multe tari virtuți s-au prins.

CARLOS

O, da.

LERMA

Și-adesea-i bine să dezvălui

Ceea ce nu se poate-ascunde.

CARLOS

Da,

E bine! Totuși, după cum ai spus,

Știi că marchizu-i om de-onoare.

LERMA

Dacă

Mai este încă, îndoiala mea

Nu-l va strica de loc și dumneavoastră

Aveți atunci un îndoit câștig.

(Vrea să plece.)

CARLOS

(se duce după el și îi stringe mîna)

Un întreit cîștig!.. Ești om de suflet!
Am cîștigat acuma un prieten
Dar fără să-l plătesc cu cel pe care
L-aveam și-l am și-acuma.

(Lerma iese.)

SCENA V

Carlos. Posa vine pe galerie.

POSA

Carlos! Carlos!

CARLOS

Cine mă strigă? A, tu ești! Chiar bine.
Mă duc la mănăstire. Vii și tu.

(Vrea să iasă.)

POSA

O clipă numai.

CARLOS

Să nu fim văzuți.

POSA

Nu, nu. Doar două vorbe-ți spun. Regina...

CARLOS

Ai fost la tata?

POSA

Da. *El* m-a chemat.

CARLOS
(nerăbdător)

De ce?

POSA
Ai să vorbești cu dînsa.

CARLOS
Bine.
Dar regele? Ce vrea?

POSA
El? Mai nimic.
A vrut să afle cine sînt. Se poate
Să-i fi vorbit de mine vreun prieten,
Sau cine știe... M-a-ndemnat să iau
O slujb-aici la curte.

CARLOS
N-ai primit!

POSA
Bine-nțeleș.

CARLOS
Și cum v-ați despărțit?

POSA
Destul de bine.
CARLOS
Ați vorbit de mine?

POSA
De tine? Da. În treacăt.
(Scoate carnetul și îl dă lui Carlos.)

Uite-aici
Ceva de la regină. Mîine aflu
Cum veți putea și unde...

CARLOS

(citește distrat, apoi bagă foaia în buzunar)

Ne-ntîlnim.

La stareț.

POSA

Stai puțin. Ce te grăbești?

Nu vine nimeni.

CARLOS

(zîbind silit)

Oare ne-am schimbat

Noi rolurile? Azi ești uimitor

De liniștit.

POSA

Azi? De ce azi?

CARLOS

Regina

Ce-mi scrie?

POSA

Cum? Dar n-ai citit scrisoarea

Chiar adineauri?

CARLOS

Eu? Ah, da.

POSA

Dar ce-i?

Ce ai?

CARLOS

(citește încă o dată. Plin de bucurie)

O, înger! Da, voi fi așa...

Voi fi de tine vrednic. Da. Iubirea

Pe-un suflet mare-l face și mai mare.

POSA

Pentru-orice întâmplare.
Nu poți să știi. La mine însă nimeni
N-o să le caute. Dă-mi portofoliul.

CARLOS

(foarte neliniștit)

Dar e ciudat. De ce așa deodată?...

POSA

Fii liniștit! N-am vrut să spun cu asta
Nimica grav. E doar o prevedere.
Știi doar și tu că paza bună trece
Primejdia rea... Nu m-am gândit de loc,
De loc nu m-am gândit c-ai să te sperii.

CARLOS

(ți dă portofoliul)

Să le păstrezi!

POSA

Cu cea mai mare grijă.

CARLOS

(privindu-l adânc)

Rodrigo! Lucru scump ți-am dat.

POSA

Mai scump

A fost tot ce mi-ai dat tu pîn-acum...
Mai stăm de vorb-acolo. Plec. Cu bine...

(Vrea să iasă.)

CARLOS

(luptîndu-se cu el însuși. Îl strigă)

Mai dă-mi scrisorile o clipă. Una
Din ele mi-a trimis-o cînd eram

Bolnav de moarte la Alcala.
De-atunci o port mereu aici la piept.
Îmi vine greu să mă despart de ea.
Măcar pe asta lasă-mi-o... te rog...
Pe celelalte ia-le...

POSA

(scoate scrisoarea și îi dă portofoliul)

Nu-mi prea place
Să ți-o înapoiez. Tocmai pe asta
Țineam s-o am.

CARLOS

La revedere.

(Pleacă încet, la ușă se oprește o clipă, apoi se întoarce și îi aduce scrisoarea.)

Iat-o

(Mina îi tremură. Îi dau lacrimile. Îl ia pe marchiz de după gât și își pune capul pe pieptul lui.)

N-ar face asta tata niciodată.
Rodrigo, nu-i așa că el n-ar face-o?

(Iese în grabă.)

SCENA VI

POSA

(uitându-se mirat după el)

Se poate oare? Nu l-am cunoscut
Eu bine? Să nu fi zărit eu încă
În inima-i această cută?
Să n-aibă el încredere în mine?
Nu! Calomnie! Ce-a făcut el oare
Ca să-l învinuiască de-o slăbiciune

Ca asta? Săvîrşesc chiar eu greşeala
De care-l învinovăţesc... Desigur
Că e uimit şi e firesc să fie
Cînd vede că prietenul lui bun
E-atît de-ascuns cu dînsul. Asta-l doare.
Şi totuşi, Carlos, nu pot face altfel
Şi sufletul tău bun am să-l mai chinui.
Monarhul a crezut în omul căruia
I-a-ncredinţat un sfînt secret. Această
Încredere recunoştinţă cere.
De ce-aş vorbi? Tăcerea-mi nu ţi-aduce
Nici un ponos. Chiar poate te fereşte.
De ce pe-un om ce doarme să-l trezeşti
Şi să-i arăţi un nour care-atîrnă
Deasupra lui?... S-alung mai bine norul
Şi cînd te vei trezi va fi senin.

(Iese.)

SCENA VII

Cabinetul regelui.

Regele pe un fotoliu; lîngă el infanta Clara Eugenia.

REGELE

(după o pauză)

Şi totuşi, nu! E fiica mea... Natura
Nu poate-atît de-adevărat să mintă.
Ai mei sînt ochii. Şi mă regăsesc
În orice trăsătură. Eşti copilul
Iubirii mele. Sîngele meu!

(Se opreşte brusc.)

Cum?

Sîngele meu! Dar nu-i acesta lucrul

De care trebuie să-mi fie frică
Mai mult? Și trăsăturile acestea
Nu sînt și ale lui?

(A luat în mînă medalionul și se uită acum cînd
la el, cînd într-o oglindă din fața lui. Apoi aruncă
medalionul, se ridică și o împinge pe fetiță.)

Hai! Pleacă, pleacă!
Prăpastia aceasta mă înghite.

SCENA VIII

Lerma. Regele.

LERMA

În anticamer-a intrat în clipa
Aceasta maiestatea sa regina.

REGELE

Acuma chiar?

LERMA

Vă roagă s-o primiți.

REGELE

Acuma? Chiar acuma vrea să vie?
La ceasu-acesta neobișnuit?
Nu, nu! Nu pot acum să stau de vorbă
Cu dînsa!...

LERMA

Maiestatea sa regina

A și venit.

(*Iese.*)

SCENA IX

Regele. Regina. Infanta.

*(Infanta se duce la mamă-sa, se lipește de dinsa.
Regina se aruncă la picioarele regelui care, tulburat,
nu scoate o vorbă.)*

REGINA

Stăpîne, soțul meu!

Sînt nevoită... trebuie să cer...

Să cer acum de la tron dreptate.

REGELE

Dreptate?...

REGINA

Da. La curtea asta sînt

Văzută-n chip nedemn. Caseta mea

A fost deschisă.

REGELE

Cum?

REGINA

Și multe lucruri

Care erau într-însa, pentru mine

De mare preț, au dispărut.

REGELE

De mare

Preț pentru tine?

REGINA

Care dac-ar fi

Răstălmăcite cu obraznicie

De vreun nepriceput...

REGELE

Răstălmăcite...

Obrăznicie... Dar ridică-te...

REGINA

Nu înainte de-a-mi făgădui
Că vei descoperi cu mîna ta
Regească pe făptuitor, sau dacă
Nu-l vei putea găsi, să mă desparți
De-o curte-n care hoțul se ascunde.

REGELE

Ridică-te, ridică-te... te rog...

REGINA

(se ridică)

Eu știu că-i cineva de rang înalt
Fiindc-aveam acolo diamante
Și perle, preț de peste-un milion.
Și el s-a mulțumit să ia scrisori...

REGELE

Pe care totuși eu...

REGINA

Vei ști îndată.
Erau scrisori și un medalion
De la infant...

REGELE

Cum? De la...

REGINA

Fiul tău.

REGELE

Și către tine?

REGINA

Către mine, da.

REGELE

De la infant. Și asta tocmai mie
Îmi spui?

REGINA

Și de ce oare nu ți-aș spune?

REGELE

Și cât de liniștită ești la față!

REGINA

Dar pentru ce te miri? Cred că-ți aduci
Amințe de scrisorile pe care,
Cu-ngăduința celor două curți,
Don Carlos mi le-a scris la Saint-Germain.
Dacă portretul ce mi l-a trimis
Era și el îngăduit și dacă
Speranțe prea pripite-l îndemnară
Să facă pasu-acesta îndrăzneț
Eu nu cutez să hotărâsc. Dar dacă
A fost din partea lui prea mare grabă
A fost oricum cu totul de iertat.
Pe vremea ceea nu-i trecea prin minte
Că scrie mamei lui...

(vede tulburarea de pe fața regelui)

Ce ai? Ce este?

INFANTA

*(care în vremea asta a găsit pe jos medalionul,
s-a jucat cu el și acum îl aduce reginei)*
Ia uite, mamă, ce portret frumos!

REGINA

E-al meu...

*(Recunoaște medalionul și rămîne incremenită.
Regele și cu ea se uită lung unul la altul. După o
lungă pauză.)*

Cu-asemenea mijloace, sire,
Să-ți pui soția la-ncercare este
Într-adevăr regesc și nobil. Totuși,
Mi-aș mai îngădui o întrebare.

REGELE

Eu trebuie să-ntreb.

REGINA

Vreau cel puțin

Ca să nu sufere-un nevinovat...
Și dacă tilhăria asta
S-a săvîrșit chiar la porunca ta...

REGELE

Da.

REGINA

Nu mai învinovățesc pe nimeni,
Și nici nu plîng pe nimeni — nu, pe nimeni
Decît pe tine că nu ți-ai găsit
Soția demnă de-astfel de mijloace.

REGELE

Cunosc eu felu-acesta de-a vorbi.
A doua oară însă nu mă-nșală
Așa cum m-a-nșelat în Aranjuez.
Acum cunosc mai bine pe regina
Curată ca un înger care-atunci
Se apăra cu-atîta demnitate.

REGINA

Ce vrei să spui?

REGELE

Pe scurt și fără-nconjur:

E-adevărat, e-adevărat și-acuma
Că n-ai vorbit atunci cu nimeni? Chiar
Cu nimeni?

REGINA

Cu don Carlos am vorbit.

REGELE

Aşa? Atunci e clar. Ce cutezanţă!
Şi ce jignire a onoarei mele!

REGINA

Onoare? Dacă-i vorba de onoare,
Mă tem că era una-n joc, mai mare
Decît aceea care mi-a adus-o
Castilia ca dar de nuntă.

REGELE

De ce-ai tăgăduit?

REGINA

Fiindcă eu
Nu sînt obișnuită ca, de față
Cu toți curtenii, să fiu întrebată
Așa cum e-ntrebat un vinovat
La judecată. Eu spun adevărul
Cînd mi se cere-n chip respectuos
Și blînd. Dar oare în Aranjuez
Așa m-ați întrebat atuncea, sire?
Sau poate nobilimea de la curte
Alcătuiește-un tribunal la care
Reginele-s chemate să răspundă
De fapta lor? Eu am primit să stau
De vorbă cu don Carlos. Mă rugase
Stăruitor. Și am făcut aceasta
Fiindcă-așa am vrut, fiindcă eu
Nu vreau să las o datină obștească
Să judece cu strășnicie lucruri
Pe care le socot deplin curate...
Și despre-acestea toate nu v-am spus

Fiindcă n-aveam poftă să vorbesc
Cu maiestatea voastră despre ele
De față cu slujitorimea curții.

REGELE

Vorbești cu multă îndrăzneală, doamnă!

REGINA

Și mai era o pricină, și-anume
Că-n inima părintelui său, Carlos
Cu greu găsește-acea dreptate care
I se cuvine.

REGELE

Cum? I se cuvine?

REGINA

Da, sire. Eu — și n-am de ce s-ascund —
Pun mare preț pe dînsul și-l iubesc
Ca pe o rudă scumpă, ca pe-un om
Odinioară socotit drept vrednic
Să poarte-un nume care pentru mine
Era mai potrivit. — Nu m-am putut
Obişnui cu gîndul că el mie
De-aceea tocmai trebuie să-mi fie
Mult mai străin decît oricare om
Fiindcă în trecut mi-a fost mai drag
Decît oricare altul. Dacă poate
Politica să-nnoade după plac
Și să-ntărească legături, nu poate
La fel de lesne să le și sfărîme...
Eu nu vreau să urăsc pe-un om pe care
Mi se impune să-l urăsc. Pe scurt,
— Fiindcă sînt silită să vorbesc —
Vreau să-mi aleg eu singură ce-mi place...

REGELE

Elisabeta! M-ai văzut în clipe
De slăbiciune. Asta-ți dă curaj.
Te-ncrezi într-o atotputernicie
Pe care-adesori ți-ai încercat-o
Asupra mea. Să bagi de seamă totuși
Că ceea ce mă poate-nduioșa
Mă poate și înfuria cumplit.

REGINA

Dar ce-am făcut?

REGELE

(o ia de mină)

Dacă-i așa (și cred
Că este-așa) și dacă greutatea
Cumplită a învinuirii care
Apas-asupra-ți mai sporește-acum
Abia c-un suflu numai... și dacă-s înșelat,

(ți lasă mîna)

Eu totuși slăbiciunea asta
Îmi voi învinge-o — pot și vreau — și-atunci
Va fi, Elisabeta, vai de tine
Și vai de mine...

REGINA

Spune-mi ce-am făcut!

REGELE

Și-atunci chiar sînge ar putea să curgă!

REGINA

Cum? Pîn-acolo am ajuns? O, Doamne!

REGELE

Pe mine însumi nu mă mai cunosc.
Nu-mi pasă nici de lege nici de datini,

Nu-mi pasă nici de vocile naturii,
Nici de tratate între națiuni...

REGINA

Ce mult te plîng eu, sire!

REGELE

(ieșindu-și din sărite)

Să mă plîngi?
Nu-mi trebuie mila unei țuitoare!

INFANTA

(se lipește speriată de mamă-sa)

Nu plînge, mamă, regele e rău!...
(Regele smulge pe fetiță de lîngă regină.)

REGINA

(cu blindețe și demnitate, cu tremur în glas)

Copila asta trebuie s-o apăr
De- asemenea batjocuri. Să mergem, fiica mea!
(O ia în brațe.)

Și dacă regele nu mai dorește
Să te cunoască, voi chema atunci
De dincolo de Pirinei prieteni
Ca să-ntărească drepturile noastre.

(Vrea să plece.)

(REGELE

(jignit)

Regină!

REGINA

Nu mai pot... Nu... E prea mult!...
(Vrea s-ajungă la ușă și cade în prag cu fetița.)

REGELE

(aleargă spre ea)

O, Doamne, ce-i?

INFANTA

(speriată)

Vai! Mama s-a lovit

Și-i curge sânge...

(Se repede afară.)

REGELE

(speriat, vrea să ridice pe regină)

Ce-ntîmplare! Sânge!

De ce mă pedepsești așa de crud?

Ridică-te și vină-ți iar în fire!

Să nu ne vadă cineva așa!

Ridică-te... E groaznic... Toată curtea

Să vadă un asemenea spectacol?

Ridică-te, te rog.

(Ea se scoală; regele o sprijină.)

SCENA X

*Aceiași. Alba, Domingo intră speriați, urmați de
cîteva doamne.*

REGELE

Duceți-o pe regină

La ea-n odaie. Nu se simte bine.

(Regina iese cu doamnele. Alba și Domingo
se apropie.)

ALBA

Regina-i plînsă și pe fața ei

E sânge...

REGELE

Și se miră de aceasta

Chiar demonii care m-au îndemnat?

ALBA și DOMINGO
Cum? Noi?

REGELE
Și care cu bîrfeala lor
Au izbutit mînia să-mi stîrnească,
Dar nu să mă convingă.

ALBA
Noi am spus
Tot ce-am știut.

REGELE
Vă mulțumească iadul!
Îmi pare rău de ce-am făcut. *Așa*
Vorbește oare-un cuget vinovat?

POSA
(*afară*)
Pot să vorbesc cu regele?

SCENA XI
Aceiași. Posa.

REGELE
(*tresărind la vocea aceasta, face cîțiva pași în intimitatea lui Posa*)

El este!
Bine-ai venit, marchize! Și acum,
Duce de Alba, nu mai am nevoie
De dumneata. Te poți retrage.
(*Alba și Domingo se uită mirați unul la altul și pleacă.*)

SCENA XII

Regele. Posa.

POSA

Sire,

Pentr-un bătrîn ce-n douăzeci de lupte
S-a înfruntat cu moartea-n apărarea
Coroanei și a maiestății voastre
Crud lucru-i să se vadă-ndepărtat
În chipu-acesta.

REGELE

E frumos din parte-ți

Să spui așa, dar nu pot face altfel.
Ce-ai fost în două ceasuri pentru mine
El n-a putut să fie-o viață-ntreagă.
Nu vreau ca să-mi ascund bunăvoința.
Vreau ca pecetea-ncrederii regești
Să strălucească-n văzul tuturor
Pe fruntea-ți; omul care mi-i prieten
Să fie pizmuit!

POSA

Chiar și atunci

Cînd numai singur vălu-obscurității
L-ar face vrednic de-acest nume?

REGELE

Spune,

Ce mi-ai adus?

POSA

Cînd am trecut prin sală

Am auzit tot lucruri neplăcute
Și chiar de necrezut... Am auzit
De-un sehimb de vorbe aprige... de sînge...
Se zice că regina...

REGELE

Vii de-acolo?

POSA

M-aş îngrozi să ştiu că zvonu-acesta
E-adevărat, că maiestăţii voastre
I s-a-ntîmplat ceva... Eu am făcut
Descoperiri de seamă care schimbă
Cu totul lucrurile...

REGELE

Care-anume?

POSA

Aici am portofoliul lui don Carlos.
Sînt cîteva hîrtii care-au s-aducă
Lumină, cred eu...

(Dă regelui portofoliul.)

REGELE

(se uită în el, curios)

Iată o scrisoare

De-la-mpăratul, tatăl meu... Se poate?
Eu nu-mi aduc aminte s-o fi văzut vreodată...

*(O citeşte, o pune deoparte, apoi trece la celelalte
hîrtii.)*

Un plan de fortăreaţă... Cugetări
Din Tacit... Asta ce-i? Un scris pe care
Parcă-l cunosc... E de la o femeie...

(Citeşte cu atenţie, cînd tare, cînd încet)

„Deschizi cu cheia asta... E în fundul

„Pavilionului reginei“... Cum?

„Aici iubirea va rosti în voie...

„Sfiosul... O frumoasă răsplătire“...

Trădare diavolească! Ştiu acum!

Ea este. Şi e scrisul ei.

POSA

E scrisul

Reginei? Nu se poate...

REGELE

Al prințesei

De Eboli...

POSA

Atunci e-adevărat

Ce mi-a spus pajul Henares deunăzi,
Cel ce-a adus scrisoarea și cu cheia...

REGELE

(Îl ia de mână foarte tulburat)

Marchize, am căzut în mâini cumplite!
Femeia asta... Trebuie să-ți spun...
Femeia asta a deschis caseta
Reginei... Ea mi-a spus... Și cine știe
Ce parte-o fi avînd aici Domingo!
Am fost în chip nemernic înșelat.

POSA

Atunci s-ar mai putea...

REGELE

Mi-i tare teamă

Că față de soția mea, marchize,
Am fost nedrept...

POSA

Și dacă-ntre regină

Și prinț vreo înțelegere-o fi fost
Atunci a fost în chip neîndoielnic
Cu totul de alt soi, decît aceea
De care sînt acum învinuiți.
Pot spune că dorința lui don Carlos

Să plece-n Flandra a-ncolțit în mintea
Reginei.

REGELE

Asta am crezut și eu.

POSA

Regina are-ambitie... Aș spune
Mai mult: ea este foarte supărată
Că mîndrele-i speranțe-s înșelate,
Că nu ia parte la domnie. Prințul
Cu-nflăcările-i porniri nutrește
Cu noi speranțe marile ei planuri.
Iar cît privește inima reginei,
Mă îndoiesc că ar putea iubi...

REGELE

Eu nu mă tem de planurile ei
Politice.

POSA

Să fie ea iubită?
Să aibă prințul gînduri și mai rele?
E de văzut. Cred că-i nevoie-aici
De-o priveghere mai amănunțită.

REGELE

Răspunzi de dînsul.

POSA

(după o clipă de gîndire)

Maiestate, dacă
Mă credeți bun de-o treabă cum e asta
Atunci vă rog să mi-o lăsați întreagă
Pe mîna mea — și fără îngrădire.

REGELE

Așa va fi.

POSA

Nu vreau să am pe nimeni,
Oricine-ar fi și oricum l-ar chema,
Să-mi fie, chipurile, de-ajutor
Și-n fapt să stingherească tot ce fac.

REGELE

Nu va fi nimeni, îți făgăduiesc.
Îmi ești prieten și îți mulțumesc
De tot ce mi-ai adus...

(Către Lerma care a intrat la aceste ultime cuvinte.)

Cum îi mai este

Reginei?

LERMA

E slăbită încă, sire.

(Se uită bănuitor la Posa și iese.)

POSA

(după o pauză)

Mai e nevoie de o prevedere.
Mă tem ca prințul să nu afle. Are
Prietenii buni și, poate, legături
Cu răsculații. S-ar putea să ia
Vreo hotărîre deznădăjduită.
De-aceea ar fi bine de pe-acum
Să luăm măsuri ca să întîmpinăm
Aceasta prin mijloace foarte rezezi.

REGELE

E foarte drept ce spui. Dar cum?...

POSA

Să-mi dați

Un ordin de-arestare; și în clipa
Primejdiei mă voi sluji de el.

(Văzînd că regele stă la gînduri.)

Dar ordinul va fi secret de stat
Și numai eu îl voi cunoaște.

REGELE

(se duce la masă și scrie ordinul)

Tara

E-n joc... Primejdia cea mare cere
Mijloace neobișnuite... Iată-l.
Nu trebuie, marchize, dumitale
Să-ți spun să fii mai cruțător.

POSA

(primînd ordinul)

Eu, sire,

Mă voi sluji de ordinul acesta
Doar cînd va fi neapărat nevoie.

REGELE

(punîndu-i mîna pe umăr)

Și-acuma du-te! Pleacă, dragul meu,
S-aduci iar sufletului meu odihnă
Și somnul nopților să mi-l dai iarăși.

(Ies amîndoi, fiecare pe altă ușă.)

SCENA XIII

O galerie.

*Carlos intră cu un aer preocupat. Contele de Lerma
îl întîmpină.*

CARLOS

Pe dumneata te căutam.

LERMA

Și eu

Pe dumneavoastră.

CARLOS

E adevărat?

O, spune-mi, pentru Dumnezeu!

LERMA

Dar ce?

CARLOS

C-a ridicat asupra ei pumnalul,
C-au scos-o de acolo-nsîngerată...
O, pentru Dumnezeu, răspunde! Spune!
Ce trebuie să cred? E-adevărat?

LERMA

A leșinat și s-a zgîriat puțin.
Atîta tot.

CARLOS

Atîta? Nu e nici o
Primejdie? Pe-onoarea dumitale?

LERMA

Primejdie pentru regină nu e,
Dar este pentru dumneavoastră-alteță!

CARLOS

Nu-i pentru ea? Slăvit să fie cerul!
Cumplite zvonuri am tot auzit:
Că regele e mînios pe mamă
Și pe copil și că ar fi aflat
O foarte însemnată taină.

LERMA

Asta

E foarte-adevărat.

CARLOS

Adevărat?

LERMA

Eu v-am adus o veste azi, alteță,
Pe care n-ați luat-o-n seamă. Poate
Veți folosi mai bine vestea care
V-o dau acum.

CARLOS

Da. Ce?

LERMA

De nu mă-nșel

Aveați un portofel de catifea
Albastră tighelit cu aur.

CARLOS

(*mirat*)

Da,

Aveam. Ei, și?

LERMA

Pe-o faț-a lui era,
Tivit cu perle, un medalion.

CARLOS

Da, da.

LERMA

Cînd adineauri, fără veste,
La rege am intrat, mi s-a părut
C-avea în mînă portofelu-acela...
Era acolo și marchizul Posa...

CARLOS

(după o scurtă pauză, cu putere)

Nu, nu-i adevărat!

LERMA

(jignit)

Atunci eu mint.

CARLOS

(privindu-l lung)

Da, minți.

LERMA

Vă iert ce-ați spus.

CARLOS

(se plimbă agitat încoace și încolo, apoi se oprește în fața lui)

Ce ți-a făcut?

Ce ți-au făcut aceste legături

Nevinovate, de te năpustești

Cu-o grabă infernală să le rupi?

LERMA

Respect durerea care vă îndeamnă

Să fiți nedrept.

CARLOS

O, Doamne, Doamne! Doamne!

Păzește-mă de bănuieli!

LERMA

Mi-aduc

Aminte și de vorbele pe care

Le-a spus monarhul chiar când am intrat:

„Îmi ești prieten și îți mulțumesc

De tot ce mi-ai adus.“

CARLOS

O, taci!

LERMA

Se spune

Că ducele de Alba a căzut,
Că prințului Ruy Gomez i s-a luat
Sigiliul, care, zice-se, s-a dat
Marchizului de Posa.

CARLOS

(pierdut în gânduri)

Mie însă

Nimica nu mi-a spus. De ce?

LERMA

Curtenii

Îl socotesc chiar de pe-acum ministru
Și favorit al regelui.

CARLOS

I-am fost

Drag, foarte drag. Mai scump i-am fost decît
Chiar inima lui însăși. Știu aceasta;
Mii de dovezi mi-au arătat-o, mii.
Și-acuma milioanele de oameni
Și țara să nu-i fie lui mai scumpă
Decît un singur om? Prea mare-a fost
Inima lui pentru-un prieten; pentru
Iubirea lui, prea mică fericirea
Lui Carlos. Văd acum că m-a jertfit
Virtuții lui. De ce să-l dojenesc?
Da, l-am pierdut, pierdut pe totdeauna.

(Se dă deoparte și își acoperă fața.)

LERMA

(după o pauză)

Ce-aș putea face pentru dumneavoastră,
Alteță?

CARLOS

(fără să-l privească)

Să te duci la rege
Și să mă vinzi. Eu n-am nimic de dat.

LERMA

Vreți s-așteptați ce-o să se mai întâmple?

CARLOS

(sprijinindu-se de o coloană, cu ochii țintă în gol)

Da! l-am pierdut și singur sînt pe lume.

LERMA

(apropiindu-se de el, cu compătimire)

Gîndiți-vă cum ați putea scăpa.

CARLOS

Cum aș putea scăpa!... Ce om de treabă!

LERMA

Și nu mai este oare cineva
La care-acum să vă gîndiți cu grijă?

CARLOS

O, Doamne! Ai dreptate... Da... Regina...
Și tocmai lui i-am dat scrisoarea-aceea...
Pe care nu voiam s-o dau și-am dat-o...

(Umblă încoace și încolo frîngîndu-și mîinile.)

Dar ce-i de vină ea? Măcar pe dînsa
Putea s-o cruce! Spune, Lerma, nu?

(*Repede și hotărit.*)

Da, trebuie neapărat s-o văd,
Să-i dau de veste... Lerma, dragă Lerma,
Pe cine să trimit? Mai am eu oare
Pe cineva?... O, slavă ție, Doamne!
Mai am încă-un prieten! Și pe-acesta
Nu-l pierd.

(*Iese repede.*)

LERMA

(*după dînsul*)

Alteță, unde vreți să mergeți?

(*Iese.*)

SCENA XIV

Odaie la regina,

Regina. Alba. Domingo.

ALBA

Ne-ngăduiți o clipă, maiestate?

REGINA

Ce este?

DOMINGO

Grija sinceră pe care
Noi o purtăm persoanei prea ilustre
A maiestății voastre, nu ne lasă
Să stăm nepăsători la o-nțîmplare
Care v-amenință cu mari primejdii.

ALBA

Vestindu-vă din vreme, noi în grabă
Vrem să zădărnicișim o uneltire
Urzită împotriva dumneavoastră.

DOMINGO

Venim ca să vă punem la picioare
Serviciile noastre, zelul nostru.

REGINA

(privindu-i mirată)

Cucernice părinte și dumneavoastră, duce,
Mărturisesc că mă uimiți adânc...
N-am fost obișnuită cu acest
Devotament din partea lui Domingo
Și-a ducelui de Alba. Știu prea bine
Cum trebuie să-l prețuiesc. Îmi spuneți
De-o uneltire împotriva mea.
Nu pot să aflu cine?...

ALBA

Vă rugăm
Să vă feriți, regină, de marchizul
De Posa, care pentru suveran
Învîrte treburi tainice.

REGINA

Mă bucur
Că regele-a ales atît de bine.
Marchizul mi s-a spus de mult că este
Un om de treabă și un mare om.
Bunăvoința regelui n-a fost
Mai bine hărăzită niciodată.

DOMINGO

Mai bine hărăzită? Nu prea credem.

ALBA

De mult se știe cam ce fel de slujbă
Îndeplinește omu-acesta.

REGINA

Cum?

Ce vreți să spuneți?

DOMINGO

Nu vă amintiți,

Cam cîtă vreme-i de cînd n-ați deschis
Caseta dumneavoastră?

REGINA

Cum?

DOMINGO

Lipsește

Din ea ceva? Vreun juvaer de preț?

REGINA

Cum asta? Ce-mi lipsește știe bine
Întreaga curte... Și marchizul Posa?
Ce legătură poate-avea marchizul...

ALBA

O strînsă legătură, maiestate.
Fiindcă lui don Carlos îi lipsesc
Și lui hîrtii de preț ce s-au aflat
În mîna regelui azi dimineață,
Pe cînd avea marchizu-audiență
Secretă.

REGINA

(după o clipă de gîndire)

Doamne! Ce ciudat! Găsesc
Deodată un dușman acolo unde
Nici nu m-aș fi gîndit, și doi prieteni
La care niciodată n-am visat...

(uitîndu-se cu atenție la cei doi)

Fiindcă-ntr-adevăr, mărturisesc,
Eram să pun pe seama dumneavoastră

Un rău serviciu ce mi-a fost făcut
Pe lângă regé... dar pe care tocmai
Voiam să-l iert...

ALBA

Pe seama noastră?

REGINA

Da.

DOMINGO

Pe seama noastră, duce!

REGINA

(mereu cu ochii țintă la ei)

Cît mă bucur

Cînd văd că m-am grăbit și pot acum
Să-mi schimb părerea. Tocmai mă gîndeam
Să-l rog pe suveran să-mi spună cine
M-a-nvinuit. Cu-atît mai bine-acuma!
Iau martor deci pe ducele de Alba!

ALBA

Pe mine? Chiar pe mine?

REGINA

De ce nu?

DOMINGO

De faceți asta veți zădărnici
Serviciile care pe ascuns
Vi le-am putea aduce.

REGINA

Pe ascuns?

(mîndră și gravă)

Eu aș dori să știu, duce de Alba,
Ce-anume lucruri poate să vorbească

Cu dumneata regina sau, părinte,
Cu dumneata, ce lucruri despre care
N-ar trebui să afle soțul ei.
Sînt vinovată sau nevinovată?

DOMINGO

Ce întrebare!

ALBA

Dar dacă n-ar fi
Monarhu-atît de drept... sau cel puțin
Dacă n-ar fi acum...

REGINA

Aș aștepta
Pîn' ce-ar fi iarăși drept... Și fericit
E cel ce poate numai să cîștige
Cînd împărțește regele dreptate.

(Le face o reverență și pleacă. Ies și ei pe altă ușă.)

SCENA XV

Odaie la prințesa de Eboli.

Prințesa de Eboli. Imediat după aceea, Carlos.

EBOLI

Să fie-adevărată vestea asta
De care-acum vuieste toată curtea?

CARLOS

(intrînd)

Prințesă, nu te speria! Voi fi
Cuminte ca și un copil.

EBOLI

Alteță,

Mă mir că...

CARLOS

Tot mai ești jignită, spune?

EBOLI

Alteță!

CARLOS

Spune, tot mai ești jignită?

EBOLI

Nu înțeleg... Cum? Ai uitat? Ce cauți
Aici la mine?

CARLOS

(o ia de mină)

Poți urî mereu?

O dragoste jignită niciodată
Nu iartă?

EBOLI

(trăgîndu-și mina)

Ce-mi aduci aminte-alteță?

CARLOS

Îți amintesc de bunătatea ta,
De nerecunoștința mea. Ah! știu
Că te-am jignit adînc; și inima
Ți-am sfîșiat-o; ochii tăi de înger
Ți i-am făcut să plîngă... Vai, și-acuma
Mă vezi aici din nou... Dar n-am venit
Să-ți spun că-mi pare rău de ce-am făcut.

EBOLI

O, lasă-mă, alteță...

CARLOS

Am venit

Fiindcă ești atît de bună. Am
Încredere în sufletul tău blînd.
Eu alt prieten nu mai am pe lume
Decît pe tine. Te-ai purtat cîndva
Frumos cu mine... N-ai să mă urăști
Mereu și-ai să te-mpaci cu mine...

EBOLI

(întorcîndu-și fața)

Taci!

Nu mai vorbi, te rog, nu mai vorbi.

CARLOS

Aș vrea acuma să-ți aduc aminte
De vremurile-acelea fericite;
Și de iubirea ta să-ți amintesc,
Da, de iubirea ta față de care
Eu m-am purtat ca un nemernic. Adă-ți
Aminte tot ce-am fost eu pentru tine
Și tot ce visul tău vedea în mine!
O dată, înc-odată să mă vezi
Așa cum mă vedeai atunci
Și-acestei umbre să-i aduci drept jertfă
Ceea ce mie jertfă niciodată
N-ai să-mi mai poți aduce!

EBOLI

Carlos!

Ce nemilos te joci cu mine!

CARLOS

Fii

Mai bună decît sînt de obicei
Femeile și uit-orice jîgnire

Și fă ce pîn-acum nici o femeie
N-a mai făcut și nici nu va mai face.
Îți cer un lucru nemaiauzit...
Cad în genunchi și-ți cer... să faci așa
Ca să vorbesc o clipă cu regina...

(I se aruncă la picioare.)

SCENA XVI

*Aceiași. Posa care se repede înăuntru urmat de doi
ofițeri din garda regală.*

POSA

(gîfîind, repezindu-se între ei)

Ce-a spus? Să nu cumva să-l crezi!

CARLOS

(încă în genunchi, cu voce tare)

Pe tot

Ce-i sfînt în lume...

POSA

(întrerupîndu-l, cu putere)

E nebun! Nebun!

Nu-l asculta! Nu-l asculta!

CARLOS

(același joc)

E vorba

De viață și de moarte! Du-mă, du-mă
La dînsa.

POSA

(smulgînd pe prințesă de lingă el)

Te omor dacă-l ascuți!

(Către un ofițer.)

Conte de Cordoba! Privește-aici,
În numele monarhului.

(îi arată ordinul de arestare a lui Carlos)

Don Carlos

E prizonierul dumitale.

(Carlos se ridică parcă lovit de trăsnet. Prințesa scoate un strigăt de spaimă și vrea să fugă. Ofițerii privesc uimiți. Pauză lungă. Posa tremură și își stăpînește cu greu tulburarea.)

Vă rog, alteță, spada dumneavoastră...
Prințesă, stați aici...

(ofițerului)

Iar dumneata

Să bagi de seamă ca alteța sa
Să nu vorbească un cuvînt cu nimeni.
Cu nimeni! Dacă nu, răspunzi cu capul!

(Mai vorbește ceva în șoaptă cu ofițerul, apoi se întoarce către celălalt.)

Eu chiar acum mă duc la suveran
Să-i dau despre acestea toate seamă.

(Lui Carlos.)

Și dumneavoastr-am să vă dau, alteță.
Deci așteptați-mă. Vin peste-un ceas.

(Carlos se lasă dus fără să pară că știe ce se petrece cu el. Numai cînd trece pe lîngă Posa îi aruncă o privire stinsă. Posa își acoperă fața. Prințesa vrea încă o dată să fugă. Marchizul o apucă de braț.)

SCENA XVII

Eboli. Posa.

EBOLI

O, lasă-mă, te rog, să plec de-aici.

POSA

(aducînd-o în fața scenei; cu gravitate înfricoșătoare)

Nefericito, ce ți-a spus?

EBOLI

Nimic, Nimic... O, lasă-mă, te rog... Nimic...

POSA

(o ține cu forța. Și mai grav)

Să-mi spui tot ce-ai aflat. Nu poți să scapi.
Ce-ai auzit n-ai să mai spui la nimeni
Pe lumea asta...

EBOLI

(speriată)

Doamne! Dar ce vrei
Cu mine? Vrei să mă omori?

POSA

(scoțînd un pumnal)

Da, vreau.

Hai, spune repede.

EBOLI

Să mă omori?
Pe mine? Ce-am făcut?

POSA

*(punînd vîrful pumnalului pe pieptul ei și ridicînd
privirile spre cer)*

Mai este vreme.

Otrava încă n-a ajuns pe buze.
Sfărîm urcioru-nveninat și totul
E cum a fost... De o parte e destinul
Întregii țări, de altă parte-i viața
Unei femei.

(Stă la îndoială.)

EBOLI

(căzîndu-i la picioare și privindu-l în față)

De ce tot șovăi? Haide!

Nu cer iertare. Nu. Am meritat
Să mor și vreau să mor.

POSA

(își lasă mîna în jos; după o clipă de gîndire)

Ar fi mișelnic

Și barbar... Nu! Mai este încă-un mijloc.

*(Aruncă pumnalul și iese repede. Prințesa iese și
ea în fugă pe altă ușă.)*

SCENA XVIII

Odaie la regina.

Regina. Contesa Fuentes.

REGINA

Ce-i larma asta în palat? Contesă,
Azi orice zgomot mă-nspăimîntă. Vezi
Ce este.

(Fuentes iese. Intră prințesa Eboli.)

SCENA XIX

**Regina. Eboli.*

EBOLI

*(palidă, cu suflul la gură, se aruncă la
picioarele reginei)*

Maiestate! Ajutor!

E arestat!

REGINA

Cum? Cine?

EBOLI

Adineauri

L-a arestat marchizul de Posa din porunca
Montarhului.

REGINA

Pe cine?

EBOLI

Pe don Carlos.

REGINA

Știi ce vorbești?

EBOLI

Acuma chiar l-au dus.

REGINA

Și cine spui că l-ar fi arestat?

EBOLI

Marchizul Posa.

REGINA

Slavă ție, Doamne!

E foarte bine că l-a arestat marchizul.

EBOLI

Atît de liniștită spuneți asta,
Atît de rece, maiestate! Doamne!
Nu știți, nu știți...

REGINA

De ce-a fost arestat?
Desigur, vreo greșeală... Cu o fire
Atît de pătimașă cum e-a lui
E-un lucru chiar foarte firesc.

EBOLI

Nu! Nu!
Eu știu mai bine ce-i... Vai, maiestate,
Ce faptă nebunească! Pentru dînsul
Nici o scăpare nu-i. Va trebui
Să moară!

REGINA

Cum? Să moară?

EBOLI

Da. Și eu
Sînt ucigașa lui.

REGINA

E-o nebunie
Ce spui!

EBOLI

Cînd mă gîndesc...din ce pricină
Va trebui să moară... O, dac-aș fi știut
Că lucrurile au s-ajung-aici!

REGINA

(luînd-o de mînă)

Printesă, vino-ți mai întîi în fire,
Să poți vorbi mai liniștit

Și nu cu-asemenea imagini care
Îmi înfioară sufletul să-mi spui
Ce știi și ce s-a întâmplat.

EBOLI

O, nu!

Nu mai vorbiți atât de blind cu mine
Și cu această sfântă bunătate
Ce-mi arde inima ca focul iadului.
Nu-s vrednică privirea-mi pîngărită
S-o-nalț spre nimbul maiestății voastre!
Călcați-o în picioare pe nemernica
Ce-n faț-acum vi se tîrăște, plină
De groaznice muștrări și de rușine.

REGINA

Nenorocito, dar ce vrei să-mi spui?

EBOLI

O, înger de lumină! Sfântă! Bună!
Nu știți, nu știți ce demon ați ținut
În preajma voastră și l-ați ocrotit.
Dar veți afla acum! Eu sînt hoțul
Ce v-a furat...

REGINA

Cum? Tu?

EBOLI

Și eu am dat

Monarhului scrisorile...

REGINA

Cum? Tu?

EBOLI

Și-am îndrăznit să vă-nvinovățesc.

REGINA

Cum ai putut?

EBOLI

Iubirea... răzbunarea...

Iubeam pe prinț și vă uram...

REGINA

De-aceea ai făcut tot ce-ai făcut
Fiindcă îl iubeai?

EBOLI

Fiindc-atunci

Cînd i-am mărturisit iubirea mea,
Nu mi-a luat-o-n seamă.

REGINA

(după o pauză)

Da, acum

Am înțeles. Ridică-te. Te iert
Fiindcă l-ai iubit. Am și uitat.

(Îi întinde mîna ca s-o ridice.)

EBOLI

Nu! Nu! Mai am ceva de spus, mai groaznic
Decît orice.

REGINA

Dar ce mai este oare?

Vorbește!

EBOLI

Regele... Ademenirea...

Văd că întoarceți capul... Vă citesc
Pe faț-osînda mea... Nelegiuirea
De care vă-nvinovăteam, eu însămi
Am săvîrșit-o.

*(Se aruncă cu fața la pămînt. Regina pleacă.
Pauză lungă. Intră ducesa de Olivarez și o găsește
pe prințesa în aceeași stare. Se apropie de ea. La
zgomotul pașilor ei, prințesa se ridică și e uimită
cînd vede că regina a plecat.)*

SCENA XX

Eboli. Olivarez.

EBOLI

Doamne! A plecat!
Deci totul s-a sfârșit.

OLIVAREZ

(apropiindu-se de ea)

Prințesă Eboli...

EBOLI

Da, știu de ce-ai venit, ducesă...
Regina te trimite ca să-mi spui
Sentința... Haide, repede...

OLIVAREZ

Am ordin
De la regină să vă iau și crucea
Și cheile.

EBOLI

(iși scoate de la gît o cruce de aur și i-o dă)

Dar n-aș putea s-o văd
Măcar o dată încă pe regina
Și mîna să-i sărut?...

OLIVAREZ

În mănăstirea
Sfînta Maria, vei afla, prințesă,
Ce ți s-a hotărît.

EBOLI

(izbucnind în plîns)

Și pe regina
N-am s-o mai văd de loc?

OLIVAREZ

(o îmbrățișează, întorcându-și fața)

Rămîi cu bine!

(Iese repede. Prințesa o urmează pînă la ușa cabinetului reginei, care se închide în fața ei. Rămîne cîteva clipe la ușă, în genunchi, nemișcată, apoi se ridică și pleacă repede, acoperindu-și fața.)

SCENA XXI

Regina. Posa.

REGINA

Ah! în sfîrșit, marchize, ai venit!

POSA

(palid, cu fața răvășită, cu glas tremurător, cu un ton adînc, solemn, pe care îl păstrează de-a lungul acestei scene)

Nu-i nimeni în odăile de-alături?

REGINA

Nu-i nimeni. Dar ce este?

(uitîndu-se mai atent la el și dîndu-se înapoi uimită)

Ești schimbat

La față... Ce s-a întîmplat?... Mă sperii, Marchize! Ești mai galben ca un mort...

POSA

Știți, fără îndoială...

REGINA

Că don Carlos

E arestat... De dumneata, se zice...

E-adevărat? Voiam să aflu asta

Chiar de la dumneata.

POSA

E-adevărat.

REGINA

Și *dumneata* l-ai arestat?

POSA

Da, eu.

REGINA

(*uitîndu-se nedumerită la el*)

Respect ce faci chiar cînd nu te-nțeleg.
De data asta însă eu mă tem,
Cu inima-mi sperioasă de femeie,
Că joci un joc cutezător.

POSA

În care

Eu am pierdut.

REGINA

O, Doamne!

POSA

Fiți pe pace.

De el să n-aveți grijă. Am pierdut
Eu singur numai.

REGINA

Cum anume? Spune!

POSA

O, cine m-a-ndemnat să pun pe-o carte
Nesigură tot ce-am avut? Să joc,
Semeț și plin de-ncredere, cu cerul?
Și cine oare s-ar încumeta
Să minuiască greaua cîrmă

A întâmplării fără ca să aibă
Atotștiința? O, e drept așa!...
Dar ce să mai vorbesc de mine însumi?
Această clipă este prețioasă
Ca viața unui om. Și cine știe
Dacă nu cade chiar acum din mîna
Judecătorului cel mare stropul
Din urm-al vieții mele?

REGINA

Ce solemn
Vorbești! Nu înțeleg ce vrei să spui
Dar mă-nfior...

POSA

El a scăpat. Ușor
Sau greu — totuna-i. A scăpat dar numai
Pe ziua de-astăzi. Nu mai are vreme
Prea multă să aștepte. Chiar la noapte
Va trebui să plece din Madrid.

REGINA

La noapte chiar?

POSA

Am pregătit eu totul.
La mănăstirea unde și-a găsit
Prietenia noastră adăpost
Așteaptă caii gata de plecare.
În polițe, aici, e tot ce am;
Ce mai lipsește puneți dumneavoastră.
Aș mai avea să-i spun atîtea lucruri
Pe care-ar trebui să le cunoască
Dar, poate, nu e vreme să vorbesc
Cu dînsul despre toate. Dumneavoastră
Îl veți vedea chiar astăzi, și de-aceea
Vă spun...

REGINA

Marchize, dacă vrei ca iarăși
Să-mi capăt liniștea, atunci vorbește
Mai limpede și lasă toate-aceste
Enigme înfricoșătoare... Spune
Ce s-a-ntîmplat...

POSA

Mai am să fac o gravă
Mărturisire și-am s-o fac. Mi-a fost
O mare fericire hărăzită.
Mi-a fost un fiu de rege foarte drag
Și dîndu-i inima am pus în ea
Întreaga lume. Și am plăsmuit
Un părădis în sufletul lui Carlos,
Un paradis al omenirii-ntregi!
Erau frumoase visurile mele!
Dar i-a plăcut, se vede, providenței
Să nu mă lase să-mplinesc ce-am vrut,
Să-mi ia menirea care mi-o dăduse.
Curînd el o să-l piardă pe Rodrigo.
Prietenul va trece-acum iubitei
Tot ce mai este de făcut. Aici,
Aici... aici pe-altaru-acesta sfînt,
În inima reginei sale, pun
Tot ce-am avut mai scump și tot ce-i las,
Ca să găseasc-atunci cînd n-oi mai fi.

(Întoarce capul, cu lacrimi în ochi.)

REGINA

Așa vorbește-un om care-o să moară.
Nădăjduiesc că numai tulburarea
Te face să vorbești așa... Sau poate
Vrei să-nțelegi și altceva...

POSA

(cu ton mai ferm)

Să-i spuneți

Lui Carlos să-și aduc-aminte
De jurământul nostru de-altădată
Pe-o sfântă nafură-mpărțită-n două.
Eu jurământul mi-am ținut. I-am fost
Pînă la moarte credincios. Acum
E rîndul lui să-și țină jurământul.

REGINA

Pînă la moarte?

POSA

Să îndeplinească,
Vă rog să-i spuneți, visul îndrăzneț
Al statului cel nou ce l-a creat
Prietenia noastră. La clădirea
Aceasta el să pună-ntîia piatră.
Și să nu-i pese dacă izbutește
Sau cade copleșit. Să pună mîna
Și să lucreze. După ce vor trece
Cîteva veacuri, providența iarăși
Va așeza pe-un tron un fiu de rege
Asemenea cu el, și-i va aprinde
În inimă același foc. Să-i spuneți
Să-și amintească mai tîrziu, cucernic,
De visurile lui din tinerețe
Și să nu-și lase inima, această
Dumnezeiască floare, să i-o roadă
Ucigătorul vierme-al rațiunii
Și să nu-și piardă mințile-atunci cînd
Înțelepciunea pulberii, mărunță,
Hulește inspirația cerească.
I-am spus de mult...

REGINA

Dar pentru ce, marchize?
Ce-nseamnă toate-acestea?

POSA

Să-i mai spuneți

Că rezem fericirea omenirii
De sufletul său mare, și-i cer asta,
Stăruitor, acum, pe pragul morții,
Fiindcă am tot dreptul să i-o cer.
Aș fi avut puterea să împrăști
Zori nouă peste toate-aceste țări.
Monarhu-avea încredere în mine.
Spunea că-s fiul său. Îi port sigiliul.
Și Alba nu mai este.

(uitându-se cu atenție la regină)

De ce plîngeți?

O, nobil suflet! Știu, aceste lacrimi
De bucurie sînt. Acuma însă
S-a isprăvit, s-a isprăvit. Ori Carlos,
Ori eu. Cumplit de iute trebuia
Să se aleagă într-un fel sau altul,
Fără zăbavă. Unul dintre noi
Era pierdut. Și-acela, maiestate,
Vreau să fiu eu... mai bine să fiu eu.
Mai mult nu mă-ntrebați.

REGINA

Acum de-abia,

Acum de-abia încep să te-nțeleg.
Nefericitele, o, ce-ai făcut?

POSA

Am dat un ceas sau două de amurg
Ca să salvez o clară zi de vară.

Îl părăsesc pe rege. Ce pot fi
Eu pentru rege? Pe pământu-acesta
Uscat nu va mai înflori nici unul
Din trandafirii mei. Acuma soarta
Europei este-n marele-mi prieten.
Și Spania o las în mîna lui.
Ea deocamdată sîngerează-n mîna
Lui Filip. Dar păcat ar fi de Carlos,
Păcat de mine, dacă am ales
Cunva mai rău! Nu, nu! Cunosc pe Carlos.
N-o să se-ntîmple niciodată asta!
Și drept chezaș vă am pe dumneavoastră,
Regină!

(După o pauză.)

Am văzut cum a-ncolțit
Iubirea asta. Am văzut cum prinde,
În inima-i, cea mai nefericită
Dintre iubiri vînjoase rădăcini.
Puteam pe vremea-aceea s-o înfrunt.
N-am înfruntat-o. Am nutrit această
Iubire care mie nu-mi părea
Primejdioasă. Lumea poate altfel
Să judece, dar mie rău nu-mi pare;
Și inima mea nu mă-nvinuiește.
Văd viață unde lumea vede moarte.
În focu-acesta fără de speranță
Eu am văzut lucind de mult speranța.
Am vrut să-l duc către desăvîrșire,
Spre frumuseți supreme să-l înnalț.
Dar pentru asta n-am găsit în oameni
Nici o imagine, nici un cuvînt
În limbă; și atunci l-am îndreptat
Spre țelu-acesta și m-am strădui
Să-i tălmăcesc iubirea lui, lui însuși.

REGINA

Atît de plin ți-i sufletul, marchize,
De-amicul dumnitale-ncît pe mine
Uitatu-m-ai de tot. Cum? M-ai crezut
Pînă-ntr-atîta de puțin femeie
Încît ai vrut să faci din mine-un înger
De pază pentru el și-ai vrut drept armă
Să-i dai virtutea? Dar nu te-ai gîndit
Ce greu e pentru inimile noastre
Să pună dragostei astfel de nume?

POSA

E greu pentru-orîșice femei afară
De una singură și eu pe-aceea
Jur și-n aceea cred. Ori vi-i rușine
De cea mai nobilă dintre dorințe:
De-a insufla eroice avînturi?
Ce-i pasă regelui că un tablou
Pe care-l are în Escorial
Insuflă pictorului care-l vede
Dorința nemuririi? Armonia
Ce doarme-n coardele lăutei este
A surdului ce-a cumpărat lăuta?
A cumpărat doar dreptul ca s-o sfarme
Dar nu și meșteșugul ca să scoată
Dintr-însa sunete și să le-adune
În cîntece frumoase. Adevărul
E pentru înțelepți și frumusețea
E pentru-o inimă ce simte. Sînt
Făcute una pentru alta. Nici o
Prejudecată nu mă poate-opri
Să cred că este-așa. Făgăduiți-mi
Că-l veți iubi mereu și nu veți fi
De nici o teamă și de nici un fals
Avînt eroic îndemnată

Iubirea asta s-o tăgăduiți.
Statornic să-l iubiți și-ntotdeauna.
Făgăduiți-mi asta, maiestate.
Vreți să-mi făgăduiți?

REGINA

Făgăduiesc
Că inima-mi va fi judecătorul
Etern și unic al iubirii mele.

POSA

Acuma pot în liniște să mor.
Am isprăvit tot ce mi-am pus în gând.

(Se înclină și vrea să plece.)

REGINA

(urmărindu-l cu privirea)

Cum? Pleci, marchize, fără să-mi spui dacă
Ne mai vedem și când?...

POSA

(revenind și întorcînd ochii în altă parte)

Da, negreșit!

Ne mai vedem.

REGINA

Te-am înțeles prea bine...
Și totuși... spune-mi... pentru ce-ai făcut
Tot ce-ai făcut?

POSA

Ori el, ori eu.

REGINA

Nu! Nu!

Te-ai aruncat în fapta asta care
Ți s-a părut sublimă... Te cunosc,

Nu, nu tăgădui. De multă vreme
Rîvneai s-o săvîrşeşti. Chiar mii de inimi
Dacă s-ar rupe, nu! puţin îţi pasă!
Numai mîndria să ţi-o mulţumeşti!
De-abia acum te înţeleg. Îţi place
Să te admire lumea.

POSA

(uimit, în sine)

Nu! La asta

Nu m-aş fi aşteptat...

REGINA

(după o pauză)

Marchize, spune,

Scăpare nu mai este?

POSA

Nu.

REGINA

Nici una?

Gîndeşte-te. Nu-i chiar nici o scăpare?
Nici chiar cu ajutorul meu nu este?

POSA

Nici chiar cu ajutorul dumneavoastră.

REGINA

Nu mă cunoşti destul de bine încă.
Sînt curajoasă.

POSA

Ştiu.

REGINA

Nici o scăpare?

POSA .

Nici una.

REGINA

(acoperindu-și fața)

Pleacă! Nu mai prețuiesc
Pe lume-acum nici un bărbat.

POSA

(adinc mișcat, aruncindu-i-se la picioare)

Regină!

O, Doamne! Viața totuși e frumoasă.
(Seridică și pleacă în fugă. Regina intră în odaia ei.)

SCENA XXII

Anticamera regelui.

Ducele de Alba și Domingo se plimbă încoace și încolo, în tăcere, și fiecare în altă parte. Contele de Lerma iese din cabinetul regelui. După aceea, intră don Ramon de Taxis, ministrul poștelor.

LERMA

Marchizul încă n-a venit?

ALBA

Nu încă.

(Lerma vrea să se întoarcă în cabinetul regelui.)

TAXIS

(intrind repede)

Vă rog să m-anunțați la rege, conte
De Lerma.

LERMA

Suveranul nu primește

Pe nimeni.

TAXIS

Spuneți-i neapărat

Că trebuie îndată să-i vorbesc.

Ceva de foarte mare-nsemnătate

Privind pe însuși maiestatea sa.

Vă rog nu-ntârziați.

(Lerma intră la rege.)

ALBA

(ducindu-se la Taxis)

Iubite Taxis,

Obişnuiește-te să ai răbdare.

Nu poți vorbi cu regele.

TAXIS

De ce?

ALBA

Ca să vorbești ai fi avut nevoie

Să capeți prea înalta învoire

A cavalerului de Posa, care

Îi ține-nchiși pe tată și pe fiu.

TAXIS

Cum? Posa? Posa-i cel care mi-a dat

Scrisoarea asta.

ALBA

O scrisoare?

TAXIS

Da.

Ca s-o trimit în grabă la Bruxelles.

ALBA

(cu atenția trezită)

Cum? La Bruxelles?

TAXIS

Și-acuma vreau s-o dau
În mâna suveranului.

ALBA

Bruxelles!

Auzi, părinte, la Bruxelles!

DOMINGO

(apropiindu-se)

E foarte

Suspect.

TAXIS

Mi-a dat-o foarte tulburat
Spunându-mi să am grijă...

DOMINGO

Tulburat?

ALBA

Și către cine-i scrisă?

TAXIS

Către prințul

De-Orania.

ALBA

Cum? Wilhelm de Orania?
Părinte, asta e trădare!

DOMINGO

Da,
Ce poate altceva să fie? Da,

Scrisoarea asta trebuie-nmînată,
În toată graba, regelui. E-o cinste
S-arăți această strășnicie, Taxis,
În slujba regelui!

TAXIS

Eu mi-am făcut
Doar datoria.

ALBA

Bine ai făcut.

LERMA

(ieșind de la rege, către Taxis)

Intrați la maiestatea sa.

(Taxis intră.)

Marchizul

Tot n-a venit?

DOMINGO

Îl caută dar nu e
Pe nicăieri.

ALBA

Ciudate lucruri. Prințul
E prizonier de stat și suveranul
Nu știe încă pentru ce.

DOMINGO

Marchizul

Nici n-a venit să spună ce-a făcut?

ALBA

Și suveranul cum a primit știrea?

LERMA

N-a spus nici un cuvînt.

(Zgomot în cabinet.)

ALBA

Dar ce s-aude?

Tăceți, vă rog, o clipă.

TAXIS

(ieșind din cabinet)

Conte Lerma!

(Intră amândoi la rege.)

ALBA

(lui Domingo)

Dar ce-o fi oare?

DOMINGO

Ce speriat era!

Scrisoarea, poate? Duce, nu presimt
Nimica bun.

ALBA

Pe Lerma l-a chemat...

Și știe doar că noi sîntem aici!

DOMINGO

Eu cred că vremea noastră a trecut.

ALBA

Sînt oare eu cel care aici vedea

Cum larg i se deschide orice ușă?

Schimbât e totu-n preajma mea, străin...

DOMINGO

(care s-a dus la ușa cabinetului și trage cu urechea)

Sst! Parc-aud ceva.

ALBA

(după o clipă)

Tăcere-adîncă.

S-aude cum răsuflă.

DOMINGO

Ușa dublă
Înăbuș-orice sunet.

ALBA

Vezi! Vine cineva.

DOMINGO

(plecînd de la ușă)

Plutește o neliniște în aer.
Eu cred că-n clipa asta se întîmplă
Ceva hotărîtor și însemnat.

SCENA XXIII

*Aceiași. Intră prințul de Parma, ducii de Feria și
Medina Sidonia împreună cu alți granzi.*

PARMA

Putem vorbi cu regele?

ALBA

Nu.

PARMA

Nu?

Dar cine e la suveran?

FERIA

Marchizul

De Posa fără îndoială.

ALBA

Tocmai.

Pe dînsul îl așteaptă.

PARMA

Chiar acum
Sosim din Saragosa. Tot Madridul
E-nspăimîntat. E deci adevărat?

DOMINGO

Da, din nefericire.

FERIA

Cum? Marchizul
L-a arestat?

ALBA

Aşa e, da.

PARMA

De ce?
Ce s-a-ntîmplat?

ALBA

De ce? Nu ştie asta
Decît monarhul şi marchizul Posa.

PARMA

Şi fără ca să cheme Adunarea
Regatului?

FERIA

Vai celui care-a fost
Părtaş la siluirea legii ţării.

ALBA

Vai lui! O spun şi eu!

MEDINA SIDONIA

Şi eu.

CEILALŢI NOBILI

Şi noi!

ALBA

Cu mine cine vine-acum la rege?
Vreau în genunchi să-i cad...

LERMA

(ieșind în fugă din cabinet)

Duce de Alba!

DOMINGO

A! în sfârșit! Slăvit să fie Domnul!

(Alba se repede înăuntru.)

LERMA

(cu suflul la gură, foarte emoționat)

Și când marchizul va veni, să-i spunei
Că suveranul e cu cineva
Și-l va chema...

DOMINGO

*(lui Lerma, în timp ce ceilalți se string, curioși,
în jurul lui)*

Dar ce se-ntîmplă, conte?
Ești galben ca un mort.

LERMA

(dînd să plece)

Ce groaznic lucru!

PARMA ȘI FERIA

Ce-anume? Ce e?

MEDINA SIDONIA

Regele ce face?

DOMINGO

Dar ce e groaznic?

LERMA

Regele a plîns.

DOMINGO

A plîns monarhul!

TOȚI

(cu uimire)

Regele a plîns!

(Se aude clopoșelul în cabinet. Lerma intră la rege.)

DOMINGO

(după el, vrînd să-l reșie)

O vorbă, conte! Spune... A plecat!
Sîntem cu toții înlemniți de spaimă.

SCENA XXIV

*Prințesa de Eboli. Feria. Medina Sidonia. Parma,
Domingo și ceilalți granzi.*

EBOLI

(intrînd repede, foarte tulburată)

Vreau să vorbesc cu suveranul.

(lui Feria)

Duce,

Anunță-mă, te rog.

FERIA

Acum nu poate

Să vă primească. Treburi însemnate.

Nu are voie nimenea să intre.

EBOLI

Semnează, poate, groaznica sentință?

A fost mințit. Am să-i aduc dovezi

C-a fost mințit.

DOMINGO

(făcîndu-i semn, cu înțeles)

Prințesă Eboli!

EBOLI

(îndreptîndu-se spre el)

A, ești aici, părinte? Foarte bine.
Ai să-ntărești ce spun.

(Îl ia de mînă și vrea să intre cu el în cabinet.)

DOMINGO

Eu? Ce vorbești,
Prințesă?

FERIA

Regele nu poate-acum
S-asculte ce-o să spuneți.

EBOLI

E nevoie
Neapărat s-asculte. Adevărul
O să-l asculte! Adevărul, chiar
De-ar fi el zeu de zece ori!

DOMINGO

Nu! nu!
Puteți să pierdeți totul. Stați aici!

EBOLI

Să tremuri tu, dacă poștești, în fața
Mîniei idolului tău! Eu n-am
Nimic pe lumea asta de pierdut!

*(Vrea să intre în cabinet dar ușa se deschide și
apare ducele de Alba.)*

ALBA

(Ochii îi strălucesc. E triumfător. Se duce la Domingo și îl îmbrățișează.)

Părinte, spune să slujească-n toate
Bisericile cîte un te-deum.
Izbînda e a noastră!

DOMINGO

Da? A noastră?

ALBA

(lui Domingo și granzilor)

Și-acum, duceți-vă la suveran
Cu toții. Veți mai auzi de minc.

ACTUL AL CINCILEA

O odaie în palatul regal, despărțită printr-o ușă de fier cu gratii de o curte în care se plimbă santinele.

SCENA I

Carlos stă la o masă cu capul pe braț, ca și cum ar dormi. În fundul odăii, câțiva ofițeri care sînt închiși cu el. Marchizul de Posa intră fără să-l vadă Carlos și spune în șoaptă cîteva vorbe ofițerilor care ies imediat. Posa se apropie de Carlos și îl privește cîteva clipe tăcut și cu mîhnire. În sfîrșit, face o mișcare și astfel îl trezește pe Carlos din amorțire.

CARLOS

(se ridică, vede pe Posa și tresare speriat. Apoi se uită la dinsul cu ochi mari și își trece mîna peste frunte ca și cum ar vrea să-și aducă aminte de ceva)

POSA

Carlos, eu sînt.

CARLOS
(*dîndu-i mîna*)

Vii să mă vezi! Ce bine!
Asta-i frumos din parte-ți.

POSA
M-am gîndit
Că ai nevoie de-un prieten.

CARLOS
Da?
Adevărat? Chiar te-ai gîndit așa?
Mă bucur, o! mă bucur foarte mult!
Știam, știam că-mi ești mereu prieten.

POSA
Și-s vrednic să crezi asta despre mine.

CARLOS
Da, negreșit. Noi ne-nțelegem bine
Și-acuma chiar! Îmi place că-i așa.
Îngăduința și blîndețea asta
Șed bine unor inimi mari cum sîntem
Și tu și eu. Și dacă din dorinți
Vreuna mi-o fi fost nesocotită
De ce acuma mi-ai tăgădui
Și cele care sînt cuminți? Virtutea
E aspră dar nu-i crudă niciodată,
Nici inumană... Cred că greu ți-a fost!
O, știu că inima ta milostivă
A sîngerat în timp ce-și pregătea
De moarte jertfa.

POSA
Cum? Ce vrei să spui?

CARLOS

Vei isprăvi acum ceea ce eu
Am vrut și n-am putut. Vei dărui
Spaniolilor acele vremi de aur
Pe care ei zadarnic de la mine
Le-au așteptat. Cu mine s-a sfârșit,
Pe totdeauna s-a sfârșit. Și tu
Ai presimțit aceasta. Și cumplita
Ta dragoste a rupt de timpuriu,
Năprasnic, floarea spiritului meu.
Eu pentru marile-ți nădejdi sînt mort.
Destinul tău sau poate întîmplarea
Te-au dus la rege. Și l-ai cucerit
Cu prețul tainei mele. Pentru mine
Scăpare nu mai este. Poate însă
Mai este pentru Spania. O, nu!
Nu-i nimeni vinovat aici decît
Nebuna mea orbire. Pînă astăzi
Eu n-am văzut că tu ești tot atît
De mare pe cît ești de iubitor.

POSA

Nu! Asta-ntr-adevăr nu bănuisem!
Nu bănuisem că mărinimia
Unui prieten ar putea să fie
Mai iscusită decît înțeleapta
Mea prevedere. Și clădirea mea
Se năruie fiindcă am uitat
De sufletul tău.

CARLOS

O, de-ai fi putut,
De-ai fi putut măcar pe ea s-o cruți
De soarta asta, ți-aș fi mulțumit
Din fundul inimii! Cum? Nu era

De-ajuns că sufăr eu? Mai trebuia
Să sufere și ea?... — Și-acum, destul!
Nu vreau să te acopăr de muștrări.
Ce-ți pasă ție de regină? Ești
Îndrăgostit de ea? Virtutea ta
Cea aspră are timp să ia în seamă
Mărunta grijă a iubirii mele?
Am fost nedrept cu tine. Să mă ierți!

POSA

Acuma ești nedrept. Nu însă pentru
Muștrarea asta. Dac-aș merita-o
Aș merita orice muștrări. Și-atunci
Eu n-aș mai sta în fața ta cum stau.

(Își scoate portofoliul.)

Aicea iată cîteva scrisori
Din cele date mie spre păstrare.
Ți le înapoiez.

CARLOS

(uitîndu-se mirat cînd la scrisori, cînd la Posa)

Cum?

POSA

Ți le dau
Fiindcă-n mîna ta vor fi acum
Mai sigure decît în mîna mea.

CARLOS

Ce-i asta? Regele nu le-a citit?
Cum? Nici nu le-a văzut măcar?

POSA

Ce-anume

Să fi văzut? Scrisorile *acestea*?

CARLOS

Atunci, nu i le-ai arătat pe toate?

POSA

Dar cine-ți spune că i-am arătat
Vreuna?

CARLOS

(foarte mirat)

Cum se poate? Mie Lerma...

POSA

A! el ți-a spus? Acuma înțeleg!
Cum să prevăd și asta? Lerma deci?
Și el e-un om ce nu știe să mintă.
E-adevărat, așa e: celelalte
Scrisori se află-n mîna regelui.

CARLOS

(se uită lung la el, uimit)

Atunci, de ce sînt eu aici?

POSA

Din prevedere,
Dacă-ți mai vine-n gînd cumva să spui
Prințesei Eboli ce ai pe suflet.

CARLOS

(ca trezit din vis)

Ah! în sfîrșit am înțeles. Acuma
E totul limpede...

POSA

(ducîndu-se la ușă)

Dar cine vine?

SCENA II

ALBA

(intră, se apropie de Carlos și stă tot timpul cu spatele la Posa)

Alteță, sînteți liber. Suveranul
Prin mine vă trimite-această veste.

(Carlos se uită mirat la marchiz. Toți tac.)

Și totodată mă socot, alteță,
Prea fericit că eu sînt cel dintîi...

CARLOS

(se uită cu atenție la ceilalți doi. După o pauză, către duce)

Sînt arestat, pe urmă iar sînt liber
Și nu știu pentru ce.

ALBA

Dintr-o greșeală
La care, după cîte știu, monarhul
A fost ademenit de-un mincinos.

CARLOS

Eu din porunca regelui mă aflu
Aici, așa e?

ALBA

Da, dintr-o greșeală
A maiestății sale.

CARLOS

Rău îmi pare,
Într-adevăr; dar dacă suveranul
A săvîrșit greșeala, se cuvine
Tot el să vie-n carne și în oase
Ca să îndrepte iarăși ce-a greșit.

*(Caută cu ochii privirea lui Posa și are o atitudine
mândră față de duce.)*

Se zice-aici că-s fiul lui don Filip.
Birfeala, curiozitatea, stau
Cu ochii ațintiți asupra mea.
Nu vreau să par cumva că datoresc
Milostivirii maiestății sale
Ceea ce regele-i dator să facă.
Sînt gata, de-altfel, să mă-nfățișez
La judecata Marii Adunări.
Din mîna dumneavoastră nu iau spada.

ALBA

Această dreaptă cerere monarhul
O va îndeplini fără-ndoială
Dacă alteța voastră îmi dați voie
Să vă conduc la dînsul.

CARLOS

Stau aici
Pînă mă scoate de la închisoare
Sau suveranul sau Madridul său.
Răspunsu-acesta-ndată să i-l duceți!

*(Alba iese. Mai este văzut cîteva clipe în curte
unde dă cîteva ordine.)*

SCENA III

Carlos, Posa.

CARLOS

*(după ce ducele a ieșit, plin de mirare și curiozitate,
către Posa)*

Ce-nseamnă asta? Nu-nțeleg nimic.
Nu ești ministru?

POSA

Vezi și tu: am fost.

(Se duce spre el, emoționat.)

O, Carlos! totul merge de minune.
Am izbutit! Am izbutit! Slăvit
Să fie Cel de Sus că mi-a dat sprijin
Să izbutesc!

CARLOS

Să izbutești? Ce-anume?

Nu pot pricepe ...

POSA

(luîndu-l de mînă)

Carlos, ai scăpat!

Ești liber, ai scăpat; iar eu...

(Se oprește brusc.)

CARLOS

Iar tu?

POSA

Iar eu... te strîng la piept... și am acum
Întîia oară dreptul să te strîng,
Fiîndcă mi l-am dobîndit plătindu-l
Cu tot, cu tot ce am mai scump. O, Carlos,
Ce dulce și ce mare-i clipa asta!
Sînt mulțumit de mine însumi.

CARLOS

Cum te-ai schimbat la față dintr-o dată!
Eu nu te-am mai văzut așa. Ce mîndru
Se-nalță pieptul tău! Și ochii tăi
Sînt plini de strălucire.

Noi trebuie să ne luăm adio.
Nu-ți fie teamă. Fii bărbat. Orice
Ai auzi, făgăduiește-mi, Carlos,
Că n-ai să-mi copleşești cu o durere
Nevrednică de niște inimi mari
Această despărțire. Carlos, tu
Mă părăsești acum pe multă vreme,
Nebunii spun pe veșnicie.

(Carlos își trage mîna, se uită fix la el și nu răspunde.)

Fii tare, Carlos. Eu mi-am pus în tine
Speranțe mari și nu m-am dat în lături
Să-ndur cu tine ceasu-acela groaznic
Ce se numește cel din urmă. Carlos,
Mărturisesc că eu m-am bucurat
De ceasu-acesta. — Să ședem aici.
Sînt ostenit.

*(Se apropie de Carlos care stă mereu nemișcat și mut
și care se așază mașinal.)*

De ce-ai căzut pe gînduri
Și nu-mi răspunzi? Atunci, să-ți spun, pe scurt.
A doua zi după-ntîlnirea noastră
Din urmă, de la mănăstire, -am fost
Chemat de rege. Ce-a ieșit de-aici
Știi, astfel cum întreg Madridul știe.
Dar tu nu știi că taina ta a fost
Descoperită și că în caseta
Reginei s-au găsit niște scrisori
Primejdioase pentru tine,
Nu știi că eu aceste lucruri toate
Din gura regelui le-am auzit
Și că am fost chiar confidentul lui.

*(Se oprește brusc, așteptînd răspunsul lui Carlos.
Acesta tace.)*

Da, Carlos! Chiar cu gura mea mi-am rupt
Credința către tine și-am condus
Eu însumi uneltirea în vederea
Pieirii tale. Faptele vorbeau
Cu totul împotriva-ți. Nu puteam
Să te mai apăr. Prea tîrziu era.
Nu-mi rămînea decît să iau asupra-mi
Ca să-l răzbun. Și-așa eu m-am făcut
Dușmanul tău ca să-ți slujesc mai bine.
M-ascuți ori nu?

CARLOS

Te-ascult. Hai, spune, spune.

POSA

N-am nici o vină pîn-aici. Dar iată
Că strălucirea neobișnuită
Care-mi venea de la prietenia
Monarhului m-a dat de gol. Și zvonul
Ajunse pîn'la tine așa cum prevăzusem.
Dar eu, momit de-o falsă gingășie,
Orbit de îngîmfare, m-am gîndit
Să isprăvesc făr-ajutorul tău
Tot ce urzisem și s-ascund de tine
Primejdioasa-mi taină. M-am grăbit
Prea tare și-am făcut o grea greșală.
Încrederea aceasta-n mine-a fost
O nebunie. Iartă-mă. Era
Întemeiată pe adîncea ta
Prietenie, bine încercată.

*(Se oprește. Carlos trece de la neclintirea lui la o
vie agitație.)*

Și s-a-ntîmplat atuncea tocmai lucrul
De care mă temeam. Tu te-ai speriat

Cînd unul și-altul îți înfățișau
Tot felul de primejdii născocite.
S-aude că regina e rănită...
Palatul tot vuieste... Și mai vine
Și Lerma cu nefericita-i grabă
De-a-ți face un serviciu... Și-n sfîrșit
Tăcerea mea cu totul ne-nțeleasă...
Acestea toate copleșesc deodată
Sufletul tău și-l uluiesc... Începi
Să șovăiești și crezi că mai pierdut.
Dar prea cinstit tu însuți ca să crezi
Că-i necinstit prietenul tău bun,
Pui măreție în căderea lui
Și-ți spui că e necredincios abia
Cînd necredința lui poți s-o stimezi.
Și părăsit de singuru-ți prieten
Te-arunci în brațele prințesei Eboli,
Adică tocma-n brațele Satanei.
Nefericitule! *Ea* te-a trădat.

(Carlos se ridică.)

Noroc că te-am văzut cînd alergai
La dînsa. Prins de-o presimțire rea,
Te-am urmărit. Dar prea tîrziu era.
I te-aruncaseși la picioare și-i
Destăinuiseși totul. Pentru tine
Nu mai era acum nici o scăpare...

CARLOS

Ba nu! Te-nșeli. A fost adînc mișcată
De ce i-am spus...

POSA

Cînd am văzut și asta
Privirile mi s-au întunecat.
Nimic nu mai găseam, nici o ieșire

Și nici un ajutor... nici unu-n toată
 Nemărginirea firii... Deznădejdea
 În Furie, în fiară mă preschimbă.
 • Ridic pumnalul, gata să înjunghii
 Pe o femeie... cînd deodată o rază
 De soare parcă-n suflet îmi pătrunde;
 Și mă gîndesc: „Ce-ar fi să-nșel pe rege?
 Ce-ar fi să fac chiar eu pe vinovatul?
 De necrezut sau nu, dar pentru rege
 Va fi de-ajuns... fiindcă pentru dînsul
 Tot ce e rău e-adevărat. Să-ncerc!
 Și poate că un trăsnet ca acesta
 Lovindu-l îl va face pe tiran
 Să șovăie... Ce-mi trebuie mai mult?
 În timp ce el va sta la gînduri, Carlos
 Va izbuti să fugă în Brabant“.

CARLOS

Și... ai făcut tu asta?

POSA

Da. Am scris

Lui Wilhelm de Orania că sînt
 Îndrăgostit la culme de regină,
 Că datorită unei mincinoase
 Învinuiri ce ți se aducea
 Am izbutit să scap de bănuiala
 Monarhului; că însuși el mi-a dat
 Prilej să mă apropii de regină;
 Că totuși mi-a fost teamă și că tu,
 Aflînd de pasiunea mea, te-ai dus
 În grabă la prințesa Eboli
 S-o rogi să dea numaidecît de veste
 Reginei despre cele ce se-ntîmplă;
 Că eu te-am arestat dar văd că totul

E-acum pierdut și vreau să fug în Flandra...
Scrisoarea asta...

CARLOS

Cred că n-ai trimis-o
Cu poșta. Doar tu știi prea bine: toate
Scrisorile către Brabant și Flandra...

POSA

Sînt date regelui... Eu cred că Taxis
Și-a și făcut acum datoria.

CARLOS

O, Doamne, sînt pierdut!

POSA

Tu ești pierdut?

De ce?

CARLOS

Nefericitule, și tu
Pierdut vei fi cu mine împreună!
Minciuna asta nemaipomenită
Nu-ți va ierta-o tata niciodată.

POSA

Minciună? Cine oare îi va spune
Că e minciună?

CARLOS

(privindu-l drept în ochi)

Cine? Chiar eu însumi.

(Vrea să plece.)

POSA

Stai! Ești nebun!

CARLOS

Nu! Dă-te într-o parte!

Nu! Pentru Dumnezeu, nu mă opri!

În timp ce stau aici de vorbă, el

A și tocmit un ucigaș.

POSA

Atunci

Ni-i timpul cu atât mai prețios.

Doar mai avem atâtea să ne spunem!

CARLOS

Nu! Dacă vrea cumva...

(Vrea din nou să plece.)

POSA

(il apucă de braț și îl privește adînc)

Ascultă, Carlos!

Eu tot atât de tare m-am grăbit

Și tot așa de inimos am fost

Atunci, ții minte, în copilărie

Cînd ai primit pedeapsa-n locul meu?

CARLOS

(mișcat se oprește uimit în fața lui)

O, sfîntă providență!

POSA

Pentru Flandra

Tu trebuie să scapi de-aici.

Menirea ta e să domnești. A mea

E să-mi dau viața pentru tine.

CARLOS

(il ia de mîină, adînc mișcat)

Nu!

El nu se va împotrivi, nu poate

Să nu se-nduplece cînd va vedea
Asemenea-nălțime sufletească.
Mă duc la el cu tine și-i spun: „Tată,
Vezi, asta a făcut-o un prieten
Pentr-un prieten!“... Se va-nduioșa.
De lacrimi au să i se umple ochii
Și-o să ne ierte...

*(Prin gratiile ușii din fund se trage un foc de armă.
Carlos tresare.)*

Pentru cine-i asta?

POSA

Cred că e pentru mine...

(Cade la pămînt.)

CARLOS

(se prăbușește cu un țipăt lîngă el)

O! Doamne dumnezeule!

POSA

(cu glas întretăiat)

Da... regele... se vede că-i grăbit...
Credeam... că... mai durează... cîtva timp...
Vezi... caută de fugi... cît mai curînd...
Auzi?... Să fugi... să scapi de-aici... să scapi...
Regina știe totul... Nu mai pot!...

(Carlos rămîne nemișcat lîngă mort. După cîteva clipe, intră regele însoțit de mai mulți curteni și, cînd îi vede pe cei doi, se dă înapoi, tulburat. Pauză lungă. Curtenii se așază în semicerc în jurul celor doi și se uită cînd la rege, cînd la Carlos. Acesta stă mereu neclintit. Regele îl contemplă în tăcere.)

SCENA IV

*Regele. Carlos. Ducii de Alba, Feria și Medina Sidonia.
Prințul de Parma. Conte de Lerma. Domingo. Nobili.*

REGELE

(cu blindețe)

Răspund la rugămintea ta și vin
Cu toți mai- marii țării împreună
Să te vestesc eu însumi că ești liber.

*(Carlos se uită de jur împrejur ca un om trezit din
vis. Ochii lui se îndreaptă când spre rege, când spre
mort. Nu răspunde.)*

Ia-ți spada înapoi. Nu s-a lucrat
Cu chibzuială.

*(Se apropie de el, îi întinde mîna și-l ajută să
se ridice.)*

Fiul meu aici

Nu e la locul lui. Ridică-te
Și-n brațele părintelui tău vino.

CARLOS

*(se lasă ridicat de rege dar tresare deodată, se
oprește și îl privește țintă)*

Tu miroși a omor. Nu, nu te pot
Îmbrățișa.

(Îl respinge. Mișcare printre nobili.)

Nu fiți uimiți. E-atît

De groaznic ce-am făcut? V-ați supărat
C-am îndrăznit să mă ating de unsul
Lui dumnezeu? Fiți fără nici o grijă;
Nu pun pe dînsul mîna. Nu vedeți
Pe fruntea lui pecetea crimei? Cerul
L-a însemnat.

REGELE

(brusc)

Urmați-mă, curteni.

CARLOS

Dar încotro? Nu, sire, nu așa!

Nu vei pleca de-aici...

(Îl ține de braț cu amindouă mâinile și, în mișcarea asta, apucă cu o mână spada pe care a adus-o regele. Spada iese din teacă.)

REGELE

Cum? Împotriva

Tatălui tău tragi spada?

NOBILII

(scoțînd săbiile)

Îl omoară

Pe rege!

CARLOS

(ținînd cu o mână pe rege, cu cealaltă spada trasă)

Puneți săbiile-n teacă!

Ce? Credeți că-s nebun? Nu, nu-s nebun!

Căci dac-aș fi, rău, rău ați fi făcut

Să-mi amintiți că viața lui atîrnă

De spada asta. Stați, vă rog, deoparte.

Cu-o fire ca a mea se umblă numai

Cu binișorul. Așadar, deoparte!

Ceea ce am acum de descurcat

Cu regele, acesta n-are-a face

Cu jurămîntul vostru de credință

Nimic. Vedeți? I-s degetele pline

De sînge! Da? Uitați-vă la dînsul

Uitați-vă și-aici. El a făcut

Aceasta, el cu marea-i dibăcie.

REGELE

(*către nobilii care vor să se strângă, îngrijați,
împrejurul lui*)

De ce vă temeți? Dați-vă-napoi!
Doar sîntem fiu și tată. Am s-aștept
Să văd pînă la ce nelegiuire
Natura îl...

CARLOS

Natura? Nu cunosc
Nici o natură. Și acum lozinca
Este omorul. Orice legătură
De omenie este sfărîmată;
Și tu ai sfărîmat-o, sire, tu,
Pe tot întinsu-mpărăției tale!
Cum să cinstesc atunci ceea ce tu
Hulești? Priviți! Nici un omor la fel
Cu-acesta nu s-a săvîrșit pe lume.
Nu este dumnezeu? Pot oare regii
În lumea lui să-și bată joc așa?
Întreb: nu este dumnezeu? De cînd
Sînt mame pe pămînt doar *unul* numai,
Doar *unul singur* a murit în chip
Atît de crud și de nedrept. Știi tu,
Știi ce-ai făcut?... Nu știe! Nu, nu știe
Că a răpit din lumea noastr-o viață
Mai scumpă, mai înaltă decît este
El împreună cu tot veacul lui.

REGELE

(*domol*)

Și dacă m-am grăbit, se cade oare
Ca tu, cel pentru care m-am grăbit,
Să-mi ceri de fapta asta socoteală?

CARLOS

E cu puțință? Cum? Nu bănuiești
Ce-nseamnă mortu-acesta pentru mine?

O, spuneți-i, vă rog... și ajutați
Atotștiința lui să lămurească
Această grea enigmă. Mortu-acesta
Mi-era prieten. Vreți să știți acum
De ce-a murit? Atunci vă spun că omul
Acesta pentru mine a murit.

REGELE

Ha! presimțirea mea!

CARLOS

Prieten drag,
Îți cer iertare că-ți dezvălui taina!
Dar vreau să-i crape-obrazul de rușine
Acestui vechi cunoscător de oameni
Cînd va afla că-nțelepciunea lui
Bătrînă-a fost amarnic înșelată
De istețimea unui tînăr. Da!
Da, sire! Am fost frați! Și frați uniți
De-o sfîntă legătură, mai frumoasă
Decît cea făurită de natură.
Iubire a fost viața lui. Iubire
Față de mine moartea lui frumoasă.
A fost al meu atunci cînd tu credeai
Că are-o stimă-adîncă pentru tine,
Cînd, aprinzîndu-și vorbele în glumă,
Cu mintea ta cea mîndră se juca.
Credeai că-l stăpînești și erai numai
Unealta planurilor lui înalte.
Și arestarea mea n-a fost decît
O faptă mare-a prevederii lui.
Lui Wilhelm de Orania i-a scris
Numai și numai ca să mă salveze.
A fost — o, Doamne! — cea dintîi minciună
A vieții lui! Și ca să mă salveze
S-a aruncat în moarte. Tu i-ai dat

Bunăvoința ta — el a murit
De dragul meu. Ai vrut să-i dai cu sila
Prietenia și iubirea ta.
Și sceptrul tău a fost în mîna lui
O jucărie. El l-a aruncat
Și a murit acuma pentru mine.

*(Regele stă nemișcat, cu ochii în pămînt. Curtenii
îl privesc uimiți și tulburați.)*

Cum ai putut să crezi minciuna asta
Atît de grosolană? Ce puțin
Te prețuia dac-a-ncercat s-ajungă
La tine cu-acest ieftin vicleșug!
Ai îndrăznit să-i ceri prietenia
Și n-ai putut să-nfrunți o încercare
Ușoară cum a fost aceasta!
Nă, n-a fost omul care-ți trebuia!
Știa el asta de cînd te-a respins
Cu toată-ngrămădirea-ți de coroane.
Această liră gingașă s-a spart
În mîna ta de fier. Și l-ai ucis.

ALBA

*(care nu l-a slăbit din ochi pe rege și i-a urmărit,
cu neliniște, mișcările feței, s-apropie de el cu sfială)*

De ce tăcerea asta, maiestate?
Uitați-vă-mprejur. Vorbiți cu noi.

CARLOS

Și totuși nu era nepăsător
Față de tine. El, de multă vreme
Te urmărea cu ochi prietenești.
Și poate te-ar fi ajutat să fii
Mai fericit. Avea un suflet foarte
Bogat, așa încît prisosul lui
Chiar și pe tine ar fi izbutit.

Să te îndestuleze. Mici fărîme
Din mintea lui ar fi făcut din tine
Un zeu. Pe tine însuți te-ai prădat.
Cu ce-ai putea să-nlocuiești vreodată
Un suflet ca al lui?

*(Tăcere adincă. Mulți nobili se uită în altă parte sau
își ascund în mantie fața.)*

O, voi ce stați
Aici cuprinși de spaimă și uimire,
Nu-nvinuiți pe tînărul ce-aruncă
În regele și tatăl lui aceste
Cuvinte grele. Iată omu-acesta!
El pentru mine a murit!
Știți voi să plîngeți? Dacă-n vine sînge
Vă curge, nu aramă clocotită,
Atunci priviți și nu mă-nvinuiți!

(Se întoarce spre rege, mai liniștit.)

Aștepți să vezi cum se va isprăvi
Povestea asta nemaipomenită?
Poftim, aici e spada mea. Acum
Ești regele meu iarăși. Îți închipui
Că eu mă tem de răzbunarea ta?
Ucide-mă, așa cum ai ucis
Pe cel mai bun, mai vrednic dintre oameni.
S-a isprăvit cu viața mea. Da, știu.
Și ce e viața pentru mine-acuma?
Zvîrl tot ce m-aștepta pe lumea asta!
Printre străini să-ți cauți un fecior.
Împărăția mea aicea zace...

*(Se prăbușește lingă cadavru și nu mai ia parte
cu nimic la cele ce urmează. Începe să se audă în
depărtare zgomot de voci și tropăituri. Tăcere în
jurul regelui. El se uită de jur împrejur la fiecare
dar nici unul nu-i răspunde la priviri.)*

REGELE

Ei? Nimeni nu răspunde? Fiecare
Se uită-n jos și își ascunde fața.
Sentința mea-i rostită. O citesc
Pe chipurile-acestea amuțite.
Supușii mei m-au judecat.

*(Aceeși tăcere din partea tuturor, ca și adineauri.
Zgomotul de afară crește și se apropie. Printre
curtenți trece un murmur. Se uită unii la alții și
își fac semne de uimire. Lerma se apleacă spre ducele
de Alba.)*

Auzi? Asta-i răscoală!

ALBA
(încet)

Și eu cred!

LERMA

S-aud cum vin încoace.

SCENA V

Aceiași. Un ofițer din gardă.

OFIȚERUL
(intrînd repede)

Răzvrătire!

Unde e regele?

(Își face loc printre ceilalți și ajunge la rege.)

Madridul tot
S-a înarmat. Soldații și mulțimea
Înconjură, cu miile, palatul.
Se spune că don Carlos e-arestat,

Că viața-i e-n primejdie. Poporul
Vrea viu să-l vadă; dacă nu, dă foc
Madridului.

TOTI GRANZII

(agitați)

Să apărăm pe rege!

ALBA

(către rege care stă calm și nemișcat)
Fugiți! Primejdia e mare, sire!
Și nu știm cine înarmează brațul
Mulțimii.

REGELE

(se trezește din toropeală, ridică fruntea și înaintează
maiestuos spre dinșii)

Tronul meu mai stă-n picioare?
Mai sînt eu regele acestei țări?
Nu, nu mai sînt. Fricoșii-aceștia plîng
Înduioșați de-un băiețandru. Toți
Așteaptă doar o vorbă ca să fugă
Și să mă părăsească. Sînt trădat
De niște răzvrătiți.

ALBA

Ce-nchipuire
Îngrozitoare, sire!

REGELE

Uite-acolo!
Acolo prosternați-vă cu toții!
Acolo-n fața regelui cel tînăr!
Eu nu mai sînt nimic... un biet moșneag!

ALBA

O, spanioli... Aicea am ajuns!

(Toți se îngrămădesc în jurul regelui și ingenunchează cu săbiile scoase în fața lui. Carlos rămâne singur și părăsit de toți, lângă mort.)

REGELE

(smulgîndu-și mantia și aruncînd-o)

Puneți-i lui podoabele regale!

Și ridicați-l peste trupul meu!

(Cade leșinat în brațele lui Lerma și ale lui Alba.)

LERMA

O, Doamne! Ajutor!

FERIA

Ce întîmplare!

LERMA

A leșinat.

ALBA

(lasă pe rege în mîinile lui Lerma și Feria.)

Luați-l și culcați-l

Domol în pat. Iar eu în vremea asta

Voi face liniște-n Madrid.

(Iese. Regele e dus pe brațe. Toți nobilii îl însoțesc.)

SCENA VI

(Carlos rămîne singur lângă mort. După cîteva clipe intră don Luis Mercado, se uită cu teamă de jur împrejur și stă o clipă tăcut lângă prinț, care nu-l observă)

MERCADO

Vin de la maiestatea sa regina.

(Carlos nu răspunde)

Sînt medicul reginei. Mă numesc
Luis Mercado. Am aici dovada.

*(Arată lui Carlos un inel cu pecete. Carlos rămîne
neclintit.)*

Regina vrea numaidecît, chiar astăzi,
Să vă vorbească. Lucruri însemnate.

CARLOS

Pe lume pentru mine nu mai este
Nimic de seamă.

MERCADO

E ceva din partea
Marchizului de Posa.

CARLOS

(ridicîndu-se deodată)

Cum? Să mergem!

(Vrea să iasă.)

MERCADO

Alteță, nu acuma. S-așteptăm
Pînă la noapte. Sînt pázite toate
Întrările cu cîte două străji.
În partea-aceea a palatului
Nu poți pătrunde fără-a fi văzut.
Primejdia-i prea mare.

CARLOS

Bine, dar...

MERCADO

Un singur mijloc mai avem, alteță.
Regina l-a găsit și vi-l propune.
Dar e-ndrăzneț, ciudat și-aventuros.

CARLOS

Ce mijloc?

MERCADO

Știți că, după o legendă,
La miezul nopții, printr-o galerie
Boltită a palatului regal
Ar fi umblînd în haine de călugăr
Năluca împăratului. Toți cred.
Și străjile acolo stau cu frică.
Dac-ați voi de-această travestire
Să vă slujiți, ați izbuti să treceți
Prin toate străjile, nevătămat,
Pin'la odăile reginei. Cheia
Aceasta vi le va deschide.
Năluca sfintă o să vă păzească
De orișice primejdie. Și-acum,
Alteță, să luați numaidecît
O hotărîre. Veți găsi-n odaie,
La dumneavoastră, hainele și masca
De trebuință. Plec să duc reginei
Răspunsul.

CARLOS

Și cînd trebuie să vin?

MERCADO

La miezul nopții.

CARLOS

Spune-i să m-aștepte.

(*Mercado iese*)

SCENA VII

Carlos, Lerma.

LERMA

Fugiți, alteță. Regele-i furios
Pe dumneavoastră. Se urzește-acum

Ceva-mpotriva libertății, poate
Chiar și-mpotriva vieții dumneavoastră.
Mai mult nu mă-ntrebați. M-am strecurat
Încoace ca să vă pot da de veste.
Fugiți, fugiți, alteță!

CARLOS

Sînt în mîna
Atotputernicului.

LERMA

Cum mi-a spus
Regina, trebuie să părăsiți
Madridul, astăzi chiar, și să plecați
În grabă la Bruxelles. Nu-ntîrziați.
Răscoala vă-nlesnește fuga. Tocmai
De asta chiar, regina a stîrnit-o.
Acuma nimeni nu va îndrăzni
Să vă înfrunte. Caii-s pregătiți
La mănăstire. Iat-aici și arme
Dacă se-ntîmplă să aveți nevoie.

(Ii dă un pumnal și niște pistoale.)

CARLOS

Îți mulțumesc, îți mulțumesc.

LERMA

Ce s-a-ntîmplat cu dumneavoastră astăzi
M-a tulburat adînc. Nici un prieten
N-a fost așa ca el. Toți patrioții
Vă plîng... Mai mult nu pot să vă mai spun.

CARLOS

Cel care zace-aici, conte de Lerma,
A spus că ești un om mărinimos.

LERMA

Alteță, înc-o dată vă urez
Drum bun. Veni-vor vremuri mai frumoase
Dar eu nu voi mai fi. Și-acum, alteță,
Primiți-mi jurământul de credință.

(Se lasă într-un genunchi în fața lui.)

CARLOS

(vrea să-l oprească, foarte înduioșat)

Nu, nu așa... Nu vreau... Mă simt mișcat...
N-aș vrea ca-nduioșarea să-mi slăbească
Curajul.

LERMA

(ii sărută mîna)

Rege al fiilor mei!

O! fiii mei, da, vor putea să moară
În slujba dumneavoastră, dar eu nu.
Aduceți-v-aminte-n fiii mei
De mine. Și în pace să vă-ntoarceți
În Spania. Pe tronul lui don Filip
Fiți om! Știți ce înseamnă suferința.
Să nu-ncercați cu planuri singeroase
În tatăl dumneavoastră să țintiți.
Feriți-vă de sînge-alteță. Filip
Al doilea l-a silit pe împăratul,
Bunicul dumneavoastră, să se dea
Jos de pe tron. Același Filip, astăzi,
Se teme de feciorul lui. La asta
Să vă gîndiți, alteță, și cerul să v-ajute!

*(Pleacă în grabă. Carlos face cîțiva pași să pleceși
el dar se întoarce brusc, se așvîrle lîngă trupul lui
Posa pe care îl mai strînge o dată în brațe, apoi
iese în fugă.)*

SCENA VIII

Anticamera regelui, plină de granzi. E seară și se aprind luminările. Alba și Feria intră vorbind între ei.

ALBA

Orașu-i liniștit. Și suveranul
Ce face?

FERIA

Tulburat îngrozitor.
S-a-nchis la el și-a spus că nu primește
Pe nimeni, orișice s-ar întâmpla.
Trădarea asta gravă a lui Posa
I-a răvășit deodată toată firea.
Nici nu-l mai recunoști.

ALBA

Neapărat
Eu trebuie să-l văd. De data asta
Nu pot să-l cruț. O foarte însemnată
Descoperire care s-a făcut
Acuma chiar...

FERIA

Descoperire? Iarăși?

ALBA

La prinț s-a strecurat mai adineauri,
În taină, un călugăr. Ar fi vrut
Să afle amănunte despre moartea
Lui Posa cu atîta stăruință
C-a dat de bănuir. Străjerii mei
L-au prins, l-au cercetat. De frica morții
Călugărul făcu destăinuiri,
Spunînd că are-asupra lui scrisori
De mare preț pe care răposatul

I le dăduse ca să le-nmîneze
Lui Carlos dacă pînă astă-seară
Nu se va-ntoarce.

FERIA

Și?

ALBA

Dintr-o scrisoare

Se vede că în noaptea asta prințul
Ar trebui să plece din Madrid.

FERIA

Ce?

ALBA

Am aflat de-asemeni că în Cádiz
E gata o corabie să-l ducă
La Vlissingen, că Țările de Jos
'L-așteaptă doar pe dînsul ca să poată
Să sfarme lanțurile spaniole.

FERIA

E cu puțință?

ALBA

O scrisoare spune
Că Solimàn a și trimis o flotă
Din Rhodos — potrivit cu un tratat —
Să nimicească în Mediterana
Puterea Spaniei.

FERIA

Se poate oare

Așa ceva?

ALBA

Scrisorile acestea
Mă fac să înțeleg acum ce rost

Aveau călătoriile lui Posa
Prin Europa. Ele-aveau drept scop
Să înarmeze și să-ndemne toate
Puterile din nordul Europei
Să cucerească libertatea Flandrei.

FERIA

Auzi, ce om!

ALBA

Mai este și un plan
Amănunțit a-ntregului război
Ce trebuia să despărțească Flandra
De Spania pe totdeauna. Totul
E prevăzut; puterea, apărarea,
Sînt bine cumpănite. Orice mijloc
Ce poate fi-ntrebuintat și tot
Ce poate să dea țara e-nsemnat
În amănunt și însemnate sînt
Și normele ce trebuiesc păzite
Și toate alianțele ce sînt
De încheiat. Un plan demonic, dar
Alcătuît cu mare măiestrie:

FERIA

Ce trădător!

ALBA

Tot în scrisoarea asta
Mai este vorba și de-o întîlnire
Ascunsă-ntre don Carlos și regină
În seara-n care el va trebui
Să fugă.

FERIA

Cum? Atunci, chiar astă-seară!

ALBA

La miezul nopții. În privința asta
Am și dat ordine. Vezi, așadar,
Că lucru-i grabnic. Nu e de pierdut
Nici o clipită. Lasă-mă să intru
La rege.

FERIA

Nu. Intrarea e oprită.

ALBA

Atunci deschid eu singur. Indrăzneala-mi
Va fi iertată din pricina marii
Primejdii.

(Se repede să intre dar ușa se deschide și apare regele.)

FERIA

Iată-l chiar pe rege!

SCENĂ IX

Aceiași. Regele.

*(Toți se sperie cînd îl văd cum arată, se dau
înapoi și-l lasă respectuoși să treacă. El pășeste
ca un somnambul. Hainele și trăsăturile feței tot
mai arată neorînduiala în care l-a aruncat leșinul.
Trece încet pe dinaintea granzilor și se uită rînd
perînd la fiecare fără să recunoască pe nici unul.
În sfîrșit, se oprește îngîndurat, cu ochii în pămînt,
pînă cînd tulburarea lui izbucnește în cuvinte.)*

REGELE

Dă-mi mortul înapoi. E-al meu și vreau
Să-l am din nou.

DOMINGO

(încet, ducelui de Alba)

Vorbește cu el, duce!

REGELE

(același joc)

M-a socotit nevrednic și-a murit.
De-aceea trebuie să-l am din nou
Și să gîndească altfel despre mine.

ALBA

(apropiîndu-se cu sfială)

Sire, vă rog...

REGELE

Cine vorbește-aici?

(uitîndu-se lung de jur împrejur)

Uitat-ați oare cine sînt? De ce
Nu-ngenuncheați în fața mea?
Sînt încă rege. Vreau să văd la toți
Supunere. Toți vor să mă hulească
Fiindcă unul m-a disprețuit?

ALBA

Să nu mai pomenim de dînsul, sire!
Un nou dușman, mai mare, s-a ivit
În inima împărăției voastre.

FERIA

Don Carlos...

REGELE

A avut un bun prieten
Care s-a dus la moarte pentru el.
Da, pentru el! Cu mine un regat
Ar fi-mpărțit! Cum mă privea de sus!
Nici de pe tron chiar nu privești așa

De mîndru. El ştia cît preţuieşte
Ce cucerise. Şi durerea lui
Mărturisea ce pierdere-ndurase.
Nu plîngi aşa un lucru trecător.
Dac-ar trăi, o Indie i-aş da!
Ce biat-atotputernicie, care
Nu poate nici măcar să-ntindă braţu-n
Mormînt şi să îndrepte o mărunţă
Greşeală care costă o viaţă omenească!
Nu-nvie morţii! Cine poate spune
Că-s fericit? E în mormînt acuma
Acela care nu m-a preţuit;
Ce-mi pasă de cei vii? Un om întreg
Şi liber s-a născut în veacu-acesta...
Doar unul singur... M-a dispreţuit
Şi a murit.

- ALBA

Deci noi trăim degeaba!
Deci, spanioli, să coborîm în groapă!
Chiar mort ne izgoneşte omu-acesta
Din inima monarhului!

REGELE

(aşezîndu-se şi sprijinîndu-şi capul în mînă)

O, dacă
Ar fi murit el pentru mine-aşa!
Drag mi-a fost, drag. Mi-era la fel de scump
Ca şi un fiu. În tînărul acesta
Îmi răsăreau zori noi şi mai frumoşi.
O, cine ştie ce i-aş fi păstrat!
El a fost dragostea mea cea dintîi!
Să mă blesteme toată Europa!
Nu-mi pasă de blestemele-Europei!
Dar de la el am meritat să am
Recunoştinţă...

DOMINGO

Prin ce vrajă oare...

REGELE

Și cui făcut-a el această jertfă?
Unui copil, fiului meu. O, nu!
Nu cred. Pentru-un copil nu moare-un Posa.
Săraca flacăr-a prieteniei
Nu umple-o inimă cum e-a lui Posa.
Pentru-omenirea-ntreagă bătea inima lui!
Iubirea-i cuprindea întreaga lume
Și generațiile viitoare.
De dragul lor el a găsit un tron...
Și a trecut pe lângă el? Această
Trădare față de-omenire poate
S-o săvârșească Posa? Nu, o, nu!
Eu îl cunosc mai bine. Nu pe Filip
L-aduce jertfă el lui Carlos
Ci pe bătrîn discipolului său
Mai tînăr. Soarele către-asfințit
Al tatălui nu mai avea putere
Destulă pentru opera cea nouă.
Mai bine ea să fie luminată
De-apropiatul răsărit
Al fiului. O, totu-i lămurit!
Ei așteptau apusul meu.

ALBA

Citiți

Aici și veți vedea că este-așa.

REGELE

(se ridică)

S-a înșelat. Eu mai trăiesc. Natură,
Îți mulțumesc! Îmi simt în vine-o vlagă
De tînăr. Am să-l fac de rîs. Virtutea-i

Fu nălucirea unui visător.
Și a murit ca un nebun. O dată
Cu prăbușirea sa vor fi zdrobiți
Prietenul și veacul lui. Să văd
Ce-ar mai putea să facă fără mine!
Pe-o seară încă lumea este-a mea;
Și seara asta vreau s-o folosesc
Astfel încît în zece generații
De-acuma înainte pe pămîntul
Acesta ars, nimic să nu-ncolțească.
El omenirii, idolului său,
A vrut să mă jertfească. Omenirea
Îmi va plăti în locul lui. Și-ncep
Cu omul lui de paie.

(Către Alba.)

Ce mi-ai spus
Despre infant? Mai spune-mi înc-o dată.
Ce este cu scrisorile acestea?

ALBA

În ele e cuprinsă moștenirea
Pe care-o lasă prințului marchizul
De Posa.

REGELE

(se uită prin hirtii în timp ce ceilalți îl privesc.
După ce a citit le pune deoparte și se plimbă
încoace și încolo)

Să chemați pe cardinalul
Inchizitor. Îl rog să-mi hărăzească
Un ceas de vorbă.

(Un nobil iese. Regele ia hîrțiile, se mai uită o
dată prin ele, apoi le pune deoparte.)

Așadar, la noapte?

TAXIS

La două vor fi caii pregătiți
La mănăstire.

ALBA

Și trimiși de-ai mei
Mi-au spus că tot la mănăstire-au fost
Aduse lucruri de călătorie
Cu stema regelui.

FERIA

Și sume mari
De bani au fost, în numele reginei,
Încredințate unor zarafi mauri
Spre-a fi trimise-n grabă la Bruxelles.

REGELE

Infantul unde-i?

ALBA

L-am lăsat alături
De trupul cavalerului.

REGELE

Mai este
Lumină la regină?

ALBA

E-ntuneric.
Azi, doamnelor regina le-a dat drumul
Mult mai devreme ca de obicei.
Ducesa de-Arcos care a ieșit
La urmă din odaie, a lăsat-o
Dormind adânc.

*(Un ofițer din gardă intră, îl ia deoparte pe Feria
și vorbește în șoaptă cu el. Feria se întoarce apoi,
tulburat, către Alba; mai vin și alții în jurul lor
și toți vorbesc în șoaptă.)*

FERIA, TAXIS, DOMINGO
(toți deodată)
Ciudat!

REGELE

Ce este?

FERIA

Sire,

Ceva ce-aproape nu e de crezut...

DOMINGO

Spun doi străjeri care-au venit acum
Din postul lor că... Dar e caraghios
Să povestim...

REGELE

Ce spun?

DOMINGO

Spun c-au văzut

Cum umbra împăratului trecea
Prin fața lor cu pași solemni și rari.
La fel vorbesc și alte străji din partea
Acea a palatului. Mai spun
Că umbra în odăile reginei
Ar fi intrat.

REGELE

Cu ce înfățișare?

OFITERUL

În straiile călugărești pe care
Le-avea la mănăstirea de la Yuste.

REGELE

În straie de călugăr? Cum? Străjerii
Acea l-au văzut pe când trăia?

Fiindcă, altfel, cum erau să ştie
Că-i împăratul?

OFİTERUL

Au ştiut că-i el
Deoarece ţinea în mână sceptrul.

DOMINGO

Spun oamenii c-ar mai fi fost văzut
Aşa şi altă dată.

REGELE

N-a vorbit
Cu dînsul nimeni?

OFİTERUL

Nimeni n-a-ndrăznit.
Străjerii au şoptit o rugăciune
Şi l-au lăsat respectuoşi să treacă.

REGELE

Si zici că stafia ar fi pierit
Înspre odăile reginei?

OFİTERUL

Da,
În anticamera reginei.

(Tăcere generală.)

REGELE

(întorcîndu-se brusc)

Voi

Ce ziceţi?

ALBA

Sire, noi tăcem.

REGELE

(după o clipă de gândire, ofițerului)

Să spui

Ostașilor din gardă să păzească

Intrările din aripa aceea.

Grozav aș vrea să stau puțin de vorbă

Cu-această umbră.

(Ofițerul iese. Intră un paj.)

PAJUL

Sire! Cardinalul-

Inchizitor.

REGELE

(către ceilalți)

Lăsați-ne.

(Intră Cardinalul-Inchizitor, un bătrîn de nouăzeci de ani, orb, sprijinindu-se în cirjă și condus de doi dominicani. Toți nobilii i se aruncă la picioare și îi ating poala hainei. El îi binecuvîntează. Apoi nobilii pleacă.)

SCENA X

Regele și Marele Inchizitor

(o lungă tăcere)

MARELE INCHIZITOR

Aici

E regele?

REGELE

Da.

MARELE INCHIZITOR

Nu mă așteptam
Să mă mai chemi.

REGELE

Trăiesc din nou acum
O scenă de pe vremuri. Prințul Filip
Vorbește cu învățătorul lui
Și-i cere sfatul.

MARELE INCHIZITOR

Împăratul Carol,
Școlarul meu pe vremuri și slăvitul
Domniei tale tată, n-a avut
De sfatul meu nevoie niciodată.

REGELE

Ferice-a fost. Eu însă, cardinale,
Am omorît un om și nu mai am
Odihnă.

MARELE INCHIZITOR

Pentru ce l-ai omorît?

REGELE

O înșelătorie fără seamăn...

MARELE INCHIZITOR

Știu.

REGELE

Știi? De când și de la cine?

MARELE INCHIZITOR

Știu
De ani de zile ce domnia ta
Abia în seara asta ai aflat.

REGELE

(uimit)

Știaî de omu-acesta?

MARELE INCHIZITOR

Viața lui

De la-nceput și pînă la sfîrșit
E scrisă-n catastihul nostru sfînt.

REGELE

Și totuși l-ați lăsat în libertate?

MARELE INCHIZITOR

Frîghia care îl ținea legat
Era mai lungă, dar cu neputință
De rupt.

REGELE

Fusesse cîtva timp plecat
Peste hotaru-mpărăției mele.

MARELE INCHIZITOR

Oriunde ar fi fost eram și eu.

REGELE

(plimbîndu-se agitat încoace și încolo)

Deci se știa în mîna cui mă aflu.
Și pentru ce nu mi s-a spus nimic?

MARELE INCHIZITOR

Această întrebare-o pun și eu.
De ce n-ai spus nimic atunci cînd te-ai
Zvîrlit în brațele acestui om?
Îl cunoșteai. Cu-o singură privire
Ai și dezvăluit pe eretic!
Ce te-a făcut atuncea să nu-l dai
Pe mîna sfintei inchiziții?

Te joci cu noi? Dacă monarhul însuși
Se înjosește-atîta-ncît ajunge
Tăinuitor și se împrieteneste
Cu cei mai ticăloși dușmani ai noștri,
Ce ne vom face? Dacă ierți pe unul
Ce drept ai să jertfești sute de mii?

REGELE

A fost și el jertfit.

MARELE INCHIZITOR

Nu. El a fost

Ucis... ucis pe-ascuns și mișelește
Și sîngele ce trebuia să curgă
În slava noastră a-mproșcat o mîină
De ucigaș. Al nostru era omul.
Și-atunci ce drept aveai să te atingi
De bunuri sacre de-ale tagmei noastre?
El trebuia prin mijlocirea noastră
Să moară. Dumnezeu l-a dăruit
Acestor vremuri, căci era nevoie
Ca-n duhul lui de hulă și ocară
Să iasă și mai bine la iveală
Zadarnica-ngîmfare-a rațiunii.
Acesta a fost planul meu. Și-acum
S-a spulberat o muncă de-ani de zile!
Am fost prădați. Iară domnia ta
Nu te-ai ales decît cu mîini pătate
De sînge.

REGELE

Pasiunea m-a împins.

Mă iartă.

MARELE INCHIZITOR

Pasiunea! Cine spune
Aceasta? Prințul Filip? Numai eu
Să fi îmbătrânit? Ha! Pasiunea!

(Dă din cap nemulțumit.)

Dă libertate gândului atunci
În țările împărăției tale,
Dacă tu însuți ești în lanțuri.

REGELE

Sînt

Novice-n lucrurile-acestea. Fii
Mai îngăduitor.

MARELE INCHIZITOR

Nu-s mulțumit
De loc de tine. Să pătezi așa
Întreaga ta domnie! Unde-a fost
Acel destoinic Filip al cărui suflet tare
Se-ntoarce veșnic și nestrămutat
În jurul lui asemenea cu steaua
Polară? Tot trecutul tău deodată
S-a năruit? Și lumea n-a mai fost
Aceeși cum fusese înainte
De-a-ntinde omului acesta mîna?
Otrava n-a mai fost otravă? Zidul
Dintre minciună și-adevăr și dintre
Ce-i rău și ce e bine a căzut?
Ce-nseamnă hotărîre, neclintire,
Credință bărbătească, dacă într-o
Sărmană clip-o rînduială veche
De șaizeci de ani se risipește
Ca toanele unei femei?

REGELE

Da, m-am lăsat furat de ochii lui.
Să-mi ierți această revenire
La slăbiciunea omenească. Una
Din porțile spre inim-ale lumii
Ție-ți lipsește. Ochii tăi sînt stinși.

MARELE INCHIZITOR

Dar ce nevoie-aveai de omu-acesta?
Tot ce putea să-ți dea și să-ți arate
Știai de multă vreme. Nu cunoști
Pe-acești înnoitori înflăcărați?
Și felul de-a vorbi plin de-ngîmfare
Al celor care vor să-ndrepte lumea
Părea atît de neobișnuit
Urechii tale? Dacă edificiul
Credinței tale cade, năruit
De niște vorbe, eu te-ntreb atunci
Cum ai putut să iscălești sentința
A zeci de mii de inimi slabe, care
Au ars pe rug pentru aceleași fapte?

REGELE

Voiam să am pe lîngă mine-un om,
Fiindcă cei de soiul lui Domingo...

MARELE INCHIZITOR

Ce trebuință ai de oameni? Oamenii
Sînt pentru tine numai niște cifre
Și altceva nimic. Oare-i nevoie
Să mai repet cu vechiul meu școlar
Principiile artei de-a domni?
Un zeu de pe pămînt ar trebui
Să se dezvețe de-a dori un lucru
Ce nu se poate dobîndi. Și dacă
Ținjești după prietenie, ești

La fel cu ceilalți; dar atunci ce drept
Mai ai să-i stăpânești?

REGELE

(aruncându-se într-un jilt)

Sînt un biet om.

Tu de la creatură ceri un lucru
Pe care-l poate numai creatorul.

MARELE INCHIZITOR

Nu, sire. Nu mă-nșeli. Și gîndul tău
Ți l-am pătruns. Ai vrut să scapi de noi,
De lanțurile tagmei noastre, care
Sînt grele și te-apasă. Ai fi vrut
Să fii stăpîn tu singur, să fii liber.

(Se oprește brusc. Regele tace.)

Dar sîntem răzbunați. Să mulțumești
Bisericii care te pedepsește
Doar ca o mamă iubitoare. Faptul
Că te-a lăsat să te încrezi orbește
În omu-acela ți-a fost cea mai bună
Pedeapsă. Știi acuma tot. Și-acum
Te-ntorci la noi. Și dacă n-aș fi stat
Eu azi în fața ta, o! negreșit
Că mîine-ai fi stat tu în fața mea.

REGELE

Părinte! nu vorbi așa cu mine!
Măsoară-ți vorbele. Nu-ngădui asta,
Nu-mi place tonu-acesta să-l aud.

MARELE INCHIZITOR

De ce te-ndemni acuma să chemi umbra
Străveche a lui Samuil? Am pus

Doi regi pe tronul Spaniei. Credeam
Că las un lucru trainic după mine.
Dar văd că rodul vieții mele piere.
Don Filip însuși zdruncină clădirea
Pe care-am ridicat-o... Și-acum spune
Ce vrei cu mine. De ce m-ai chemat?
A doua oară nu mai vin.

REGELE

Mai este
Un lucru, cel din urmă. După-aceea
Te poți retrage-n pace. Să uităm
Ce-a fost și iarăși să ne împăcăm.
Vrei?

MARELE INCHIZITOR

Fie! Dacă-și pleacă Filip fruntea
Cu umilință.

REGELE

(după o pauză)

Fiul meu urzește
O răzvrătire.

MARELE INCHIZITOR

Și ce vrei să faci?

REGELE

Nimic sau tot.

MARELE INCHIZITOR

Ce-nseamn-aicea tot?

REGELE

Îl las să fugă dacă n-am să pot
Să-l fac să moară.

MARELE INCHIZITOR

Da. Și mai departe?

REGELE

Poți să-mi întemeiezi cumva o nouă
Credință-n stare să îndreptățească
Omorul unui fiu? Poți oare?

MARELE INCHIZITOR

Fiul

Lui dumnezeu s-a răstignit pe cruce
Spre-a împăca dreptatea cea eternă.

REGELE

Părerea asta vrei s-o răspîndești
În toată Europa?

MARELE INCHIZITOR

Pretutindeni,

Acolo unde e slăvită crucea.

REGELE

Fac un păcat de moarte împotriva
Naturii însăși. Și tu vrei chiar glasul
Puternic al naturii să-l înăbuși?

MARELE INCHIZITOR

Natura n-are glas în fața
Credinței.

REGELE

Trec atunci în mîna ta
Oficiul judecății. Pot să n-am
Aici niciun amestec?

MARELE INCHIZITOR

Dă-mi-l mie.

REGELE

E singurul meu fiu. Cui am să las
Ce-am strîns în viață?

MARELE INCHIZITOR

Lasă putrezirii

Mai bine decît libertății.

REGELE

(*se ridică*)

Bine.

Să mergem.

MARELE INCHIZITOR

Încotro?

REGELE

Cu mîna mea

Să-ți dau pe cel ce trebuie jertfit.

(*Îl ia cu dînsul.*)

ULTIMA SCENĂ

Odaia reginei.

Carlos. Regina. Apoi regele și suita.

CARLOS

(*în haine de călugăr, cu o mască pe față pe care tocmăi și-o scoate, cu o spadă fără teacă sub braț. E întuneric. Se apropie de o ușă care se deschide în fața lui. Intră regina în haine de noapte, cu o luminare aprinsă în mînă. Carlos pune un genunchi în pămînt în fața ei*)

Elisabeta!

REGINA

(privindu-l cu duioșie)

Vasăzic-așa

Ne revedem!

CARLOS

Așa ne revedem!

(Pauză.)

REGINA

(căutînd să-și dea curaj)

Ridică-te. Să nu ne-nduioșăm
Unul pe altul, Carlos. Nu cu lacrimi
Neputincioase să ne amintim
De marele prieten mort. Cu lacrimi
Poți alina neazuri mai mărunte.
El pentru *tine* s-a jertfit. Cu viața
Lui scumpă a plătit-o pe a ta.
Și-a dat el sîngele pentru-o fantasmă?
Nu, Carlos! Am răspuns chiar eu de *tine*.
Și pe temeiul cheazășiei mele
El a putut să moară mai voios.
Ai să mă faci acuma de minciună?

CARLOS

(cu înflăcărare)

Nu! Am să-i pun o piatră pe mormînt
Cum nici un rege n-a avut vreodată
Și din cenușa lui va înflori
Un paradis!

REGINA

Așa te-am vrut mereu!

Această-a fost înalta chibzuință
A morții lui! Pe mine m-a ales
Să-ndeplinesc voința lui din urmă.

La lucru, deci! Eu vreau ca jurământul
Să fie împlinit. Mi-a mai lăsat
Și altceva-nainte de-a muri;
I-am dat cuvîntul și — de ce să tac? —
Mi te-a lăsat pe tine. — Nu-mi mai pasă
De nimeni! Și nu mă mai tem de oameni.
Vitează vreau să fiu ca un prieten.
Acum vorbesc din inimă. Virtute
A zis, el că-i iubirea noastră? Cred.
Și nu mai vreau ca inima să-mi fie...

CARLOS

Regină! nu sfîrși ce vrei să-mi spui!...
Eu pîn-acum trăit-am într-un vis
Apăsător și lung. Dar m-am trezit.
Uitat să fie tot trecutul! Iată-ți
Scrisorile-napoi. Iar pe-ale mele
Să le distrugi. Să nu-ți mai fie teamă
De nici o izbucnire pătimașă
Din partea mea. S-a isprăvit. Un foc
Curat mi-a limpezit ființa-ntreagă.
Iubirea-mi zace-acuma în morminte,
Cu morții. Nici o poftă pămîntească
N-a mai rămas în pieptu-mi.

(După o pauză, luîndu-i mîna.)

Am venit

Să-ți spun că plec și bun rămas să-mi iau.
Văd, în sfîrșit, că este-n lumea asta
Un bun mai prețios și mai înalt
Ca fericirea să te am pe tine.
O scurtă noapte doar a fost de-ajuns
Să-naripeze pașii lenevoși
Ai vieții mele, și-astfel să mă facă
De timpuriu bărbat în toată firea.

Pe lumea asta nu vreau altă muncă
Decît aceea care îmi aduce
Amințe de prietenul meu mort.

(Se apropie de regină, care își acoperă fața.)

Nu vrei să-mi spui nimic, Elisabeta?

REGINA

Nu-mi lua în seamă lacrimile, Carlos.
Nu mi le pot opri. Dar eu te cred
Și te admir.

CARLOS

Tu singură știai
Ce strîns legați eram unul de altul.
Și din pricina asta vei rămîne
Ființa pentru mine cea mai scumpă
De pe pămînt. Prietenia mea
Nu ți-o pot da așa cum n-am putut
Să dau iubirea mea altei femei.
Dar pentru mine văduva lui Filip
Va fi de-a pururi sfîntă dacă soarta
Mă va urca vreodată pe-acest tron.

*(Regele, însoțit de Marele Inchizitor și de nobili,
apare în fund fără să fie văzut de Carlos și de regină.)*

Plec, și pe tatăl meu n-am să-l mai văd
În viața asta niciodată.
Eu nu-l mai prețuiesc de loc. În mine
Natura a murit cu totul. Fii
Din nou soția lui. Fiu nu mai are.
Întoarce-te la datoria ta.
Mă duc să-mi scot poporul de sub jugul
Tiranilor. De-acuma înainte
Madridul mă va revedea ca rege

Sau n-o să mă mai vadă niciodată.
Și-acum, adio cea din urmă oară!

(O sărută.)

REGINA

O, Carlos! N-aș putea să mă ridic
La măreția asta bărbătească,
Dar pot să te-nțeleg și să te-admir.

CARLOS

Elisabeta! Vezi cu ce tărie
Mă-nving! Te țin în brațe și nu șovăi.
Nu mai departe decît ieri, de-aici
Nu m-ar fi smuls nici chiar primejdia morții.

(O lasă din brațe.)

S-a isprăvit. Acum înfrunt oricare
Primejdii ale lumii muritoare.
Te-am strîns în brațe și n-am șovăit.
Dar ce s-aude?

(Sună un ceas.)

REGINA

Nu aud decît
Cumplitul ornic care ne vestește
Că-i ceasul despărțirii.

CARLOS

Noapte bună!
Ai să primești din Gand înțîia mea
Scrisoare care va dezvălui
Ce-a fost ascuns în legătura noastră.
La luptă trec pe față cu don Filip.
De-acuma înainte nu mai vreau
Să fie între noi nimica tainic.

Tu n-ai nevoie să te-ascunzi de lume.
Aceasta-i cea din urm-a mea minciună.
(*Vrea să-și puie masca. Regele vine între ei.*)

REGELE

E cea din urmă!

(*Regina cade leșinată.*)

CARLOS

(*repezindu-se și prinzînd-o în brațe*)

A murit? O, Doamne!

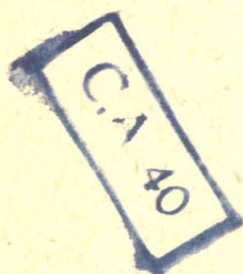
REGELE

(*rece și liniștit, către Marele Inchizitor*)

Eu datoria mi-am făcut-o. Fă-o
Pe-a dumitale-acuma, cardinale!

(*Pleacă.*)

SFÎRȘIT

Responsabil de carte : D. Mazilu
Tehnoredactor : S. Malcaș
Corector : A. Dram

Dat la cules 14.01.54. Bun de tipar 19.04.55. Tiraj 10.100 ex. Hîrtie semi velină ed. mată de 65 gr. m.p. Ft. 700×1000/32. Coli ed. 11,44. Coli de tipar 9,87. Prețul unui exemplar broșat 8 lei — 1/1, legat 15 lei. Ediția I. Comanda 1226. Planșe tipo 1. A. nr. 06754. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 83=R.

Tiparul executat sub com. nr. 1177 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN”, București — R.P.R.

Clubul cărții digitale 2022